

UNIVERZITA KARLOVA

Filozofická fakulta

Ústav translatologie

Diplomová práce

**Analýza trestněprávní terminologie v českých
překladech vybraných románů F. M. Dostojevského**

Analysis of the Criminal Law Terminology in the Czech
Translations of Selected Dostoyevsky's Novels

ALLA TYMOFEYEVA

Vedoucí práce: PhDr. Stanislav Rubáš, Ph.D.

Praha 2017

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.

V Praze, dne 29. prosince 2017

.....

Alla Tymofeyeva

Klíčová slova (česky):

Běsi; Bratři Karamazovi; Dostojevskij; české překlady; Idiot; trestněprávní terminologie; Zápisky z mrtvého domu; Zločin a trest.

Klíčová slova (anglicky):

Crime and Punishment; Criminal Law Terminology; Czech Translations; Demons; Dostoyevsky; Notes from the House of the Dead; The Brothers Karamazov; The Idiot.

Abstrakt (česky):

Diplomová práce je zaměřena na rozbor trestněprávní terminologie v českých překladech pěti románů F. M. Dostojevského. Jedná se o následující díla: 1) Běsi; 2) Bratři Karamazovi; 3) Idiot; 4) Zápisky z mrtvého domu a 5) Zločin a trest. Hlavním cílem práce je analýza právních pojmů, které se vyskytují na stránkách těchto románů, a zjištění toho, nakolik adekvátně se překladatelům podařilo převést je do českého jazyka. Tato srovnávací analýza by v důsledku měla vést k volbě nejvhodnějšího překladu jednotlivých pojmů z právního a jazykového hlediska, což by mohlo být zohledněno při tvorbě nových překladů zmíněných románů do českého jazyka.

Abstract (in English):

This thesis focuses on a review of the criminal terminology in the Czech translations of five novels by F. M. Dostoevsky. The paper covers the following novels: 1) Crime and Punishment; 2) Demons; 3) Notes from the House of the Dead; 4) The Brothers Karamazov and 5) The Idiot. The main objective of the manuscript is to analyze the legal terms in these novels and to ensure accurate translations into the Czech language from a legal and linguistic perspective. These findings may be of significant assistance in future translations of these Dostoyevsky's novels into Czech.

OBSAH

ÚVOD	3
METODOLOGIE A PŘEKLADATELSKÉ POSTUPY	8
KAPITOLA I.	12
PRÁVNÍ TERMINOLOGIE V UMĚLECKÝCH TEXTECH.....	12
1.1 PŘEKLAD ODBORNÉ TERMINOLOGIE V RÁMCI KRÁSNÉ LITERATURY.....	12
1.1.1. <i>Definice pojmu termín</i>	<i>13</i>
1.1.2. <i>Funkce termínu v uměleckých textech</i>	<i>14</i>
1.1.3. <i>Umělecký styl v. styl odborný</i>	<i>15</i>
1.2 O PRÁVNICKÉM JAZYCE V KRÁSNÉ LITERATUŘE.....	17
1.3 SPECIFIKA PŘEKLADU PRÁVNÍ TERMINOLOGIE V KONTEXTU KRÁSNÉ	
LITERATURY	18
KAPITOLA II.....	20
VÝBĚR LITERÁRNÍCH DĚL A ODPOVÍDAJÍCÍ PRÁVNÍ ÚPRAVA	20
2.1 ZDŮVODNĚNÍ VÝBĚRU ANALYZOVANÝCH DĚL	20
2.1.1. <i>Společné rysy pěti vybraných románů</i>	<i>20</i>
2.1.2. <i>Právní terminologie v pěti vybraných románech.....</i>	<i>23</i>
2.2 DOSTOJEVSKIJ A PRÁVO	26
2.3 APLIKOVATELNÁ PRÁVNÍ ÚPRAVA V ZEMÍCH RUSKÝCH A ČESKÝCH.....	30
2.3.1. <i>Vysvětlení výběru právní úpravy</i>	<i>30</i>
2.3.2. <i>Trestněprávní předpisy na území Ruska</i>	<i>32</i>
2.3.3. <i>Trestněprávní předpisy v českých zemích.....</i>	<i>35</i>
KAPITOLA III.	38
TRESTNĚPRÁVNÍ TERMINOLOGIE V ČESKÝCH PŘEKLADECH	
VYBRANÝCH ROMÁNŮ.....	38
3.1 ČEŠTÍ PŘEKLADATELÉ DOSTOJEVSKÉHO A PRÁVO	38
3.2 SROVNÁVACÍ ANALÝZA TRESTNĚPRÁVNÍ TERMINOLOGIE	
VE ZKOUMANÝCH ROMÁNECH	47
3.2.1. <i>Běsi</i>	<i>48</i>

3.2.2.	<i>Bratři Karamazovi</i>	49
3.2.3.	<i>Idiot</i>	51
3.2.4.	<i>Zápisky z mrtvého domu</i>	52
3.2.5.	<i>Zločin a trest</i>	54
3.3	DOPORUČENÍ PRO PŘEKLAD PRÁVNÍCH POJMŮ V ROMÁNECH	
DOSTOJEVSKÉHO		56
ZÁVĚRY PRÁCE		74
BIBLIOGRAFIE		79
PRIMÁRNÍ ZDROJE		79
SEKUNDÁRNÍ ZDROJE		82
PRÁVNÍ PŘEDPISY		87
INTERNETOVÉ ZDROJE		89
PŘÍLOHA 1		92
<i>BĚSI</i>		93
PŘÍLOHA 2		96
<i>BRATŘI KARAMAZOVI</i>		97
PŘÍLOHA 3		102
<i>IDIOT</i>		103
PŘÍLOHA 4		107
<i>ZÁPISKY Z MRTVÉHO DOMU</i>		108
PŘÍLOHA 5		114
<i>ZLOČIN A TREST</i>		115
PŘÍLOHA 6		119
PŘÍLOHA 7		122
<i>SEZNAMY PŘEKLADATELŮ PĚTI VYBRANÝCH ROMÁNŮ F. M. DOSTOJEVSKÉHO</i> <i>Z RUŠTINY DO ČEŠTINY</i>		123

ÚVOD

Fedor Michajlovič Dostojevskij je klasikem ruské literatury, který žil a tvořil před téměř dvě stě lety. Je světově známou osobností. Jeho romány jsou překládány do mnohých jazyků téměř ve všech zemích. Díky práci zdejších překladatelů je tvorba tohoto ruského spisovatele známa i v České republice. Nehledě na to, že se jedná o poměrně malou zemi, najdeme v češtině širokou škálu předkladů Dostojevského jak co do počtu přeložených děl, tak i co do jednotlivých překladů stejného díla.

S ohledem na to, že literární činnost Fjodora Michajloviče je velmi rozsáhlá, soustředíme se v této diplomové práci pouze na pět vybraných románů:¹ 1) „Бесы“ (*Běsi*²); 2) „Братья Карамазовы“ (*Bratři Karamazovi*³); 3) „Идиот“ (*Idiot*⁴); 4) „Записки из мертвого дома“ (*Zápisky z mrtvého domu*⁵); a 5) „Преступление и наказание“ (*Zločin a trest*⁶). V druhé kapitole práce pak poskytneme podrobné vysvětlení, proč jsou právě tato díla Dostojevského zajímavá z hlediska trestněprávní terminologie. Ve zkratce můžeme říci, že veškeré tyto romány propojuje motiv vraždy.

O osobě Dostojevského bylo napsáno mnoho knih, článků a vědeckých prací. Jsou to například monografie Saraskonovové,⁷ Tichomirova⁸ a Selezněva⁹ v Rusku. V českém prostředí knihu o Dostojevském napsal František Kautman.¹⁰ Ve svých člancích a spisech mu věnovali pozornost Jaroslav Mandát,¹¹ T. G. Masaryk,¹² Eva Voldřichová Beránková.¹³ Studenti vypracovali velké množství různého druhu kvalifikačních prací rozebírajících

¹ V dalších částech této diplomové práce budeme odkazovat na české názvy těchto románů ve znění, ve kterém jsou uvedeny v závorkách. Jsme si vědomi toho, že je to pouze jedna z možných variant překladů těchto názvů do češtiny.

² DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Běsi: román o třech dilech*. Překlad Bohumil Mathesius. Praha: Melantrich, 1930.

³ DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Bratři Karamazovi: román ve čtyřech částech s epilodem*. Překlad Jaromír Hrubý. V Praze: Tiskem a nákladem J. Otty, 1894.

⁴ DOSTOJEVSKIJ, F. M. a PAPÁČEK, P., ed. *Spisy Fedora Michajloviče Dostojevského Svazek 10, Idiot: román o čtyřech částech*. Č. 3. a 4. Překlad Karel Vladislav Havránek. V Praze: J. Otto, 1900.

⁵ DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Zápisky z mrtvého domu*. Překlad Jaromír Hrubý. V Praze: J. Otto, 1921.

⁶ DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Zločin a trest: román v šesti částech s epilodem*. Překlad Vladimír Ryba. Praha: Henning Franzen, 1928.

⁷ САРАСКИНА, Л. *Достоевский*. Москва: Молодая Гвардия, 2013, s. 56.

⁸ ТИХОМИРОВ, Б. Н. *С Достоевским по Невскому проспекту, или Литературные прогулки от Дворцовой площади до Николаевского вокзала*. СПб., 2012.

⁹ СЕЛЕЗНЕВ, Ю. И. *Достоевский*. — 5–е изд. — М.: Молодая гвардия, 2007. — 510[2] с.: ил. — (Жизнь замечат. людей: Сер. биогр.; Вып. 1056).

¹⁰ KAUTMAN, F. *Boje o Dostojevského*, Praha: Svět Sovětů, 1966.

¹¹ MANDAT, J. *Dostojevskij a naše země*. Spisy Univerzity J. E. Purkyně — Filozofická fakulta, Slovanské Studie — Brno, 1979.

¹² MASARYK, T. G. *Studie o F. M. Dostojevském* (s rukopisnými poznámkami). Uspořádal Jiří Horák. Praha, 1932, s. 8–9. Čas, 1892, VI, s. 18–24.

¹³ BERÁNKOVÁ, E. *Václav Černý, vášnivý a zaujatý čtenář Dostojevského*, Svět literatury, 2008, roč. 18, č. 38.

tvorbu spisovatele.¹⁴ V Praze dokonce existuje Společnost Dostojevského.¹⁵ Velká pozornost je věnována přímo pěti předmětným románům. O těchto dílech najdeme mnoho publikací,¹⁶ včetně kapitol v monografiích,¹⁷ a studentských závěrečných prací.¹⁸ Avšak pouze několik z nich je věnováno analýze překladu těchto románů do češtiny. Dle našeho zjištění se touto tematikou poprvé zabývala Hana Komorousová ještě v roce 1956 v práci s názvem *Zločin a trest F. M. Dostojevského [rukopis]: F. M. Dostojevskij u nás*.¹⁹ O dvacet let později přišla s obdobným nápadem Marie Voldánová, která v názvu své práce přímo zmínila, že se bude věnovat rozboru prvních českých překladů a kritických ohlasů na román *Zločin a trest*.²⁰ Žádná z těchto prací se však nezaobírá specificky analýzou právní terminologie ve zmíněném díle Dostojevského. Mimoto od doby napsání poslední z těchto prací uplynulo téměř čtyřicet let.

Problematikou vztahu práva a morálky v díle *Zločin a trest* se zabývala Anna Schur ve své knize *Wages of evil. Dostoevsky and punishment*.²¹ Tato monografie může být nápomocnou pro lepší pochopení tohoto románu Dostojevského jako celku a pro posouzení role právní terminologie v něm. K překladu odborné terminologie obecně a zejména ve vztahu ke krásné literatuře se vyjadřovali Olga Zavřelová²² a Kateřina Jungmannová²³ ve

¹⁴ Viz například AGAKISHIEVA, Z. „*Krásna spasí svět*“: *F. M. Dostojevského filosofie člověka*, bakalářská práce, FHS UK v Praze, 2012 a LAITNEROVÁ, D. *Dialog s Dostojevským v díle Egona Hostovského*, diplomová práce, PedF UK v Praze.

¹⁵ Společnost Dostojevského, Magdalény Rettigové 47/4, Nové Město, 110 00 Praha, IČ 266 61 292.

¹⁶ АЛЬМИ, И. Л. *Еще об одном источнике замысла романа «Преступление и наказание»* // Русская литература. СПб., 1992. № 2. 1992. С. 95—100; ВЕТЛОВСКАЯ, В.Е. *Способы логического опровержения противника в «Преступлении и наказании» Достоевского* // Русская литература. СПб., 1994. № 4. С. 112—120; ЗУБАРЕВА, В. *Морфология преступления в «Преступлении и наказании». Какофонический роман Достоевского* // Достоевский и мировая культура / Альманах, № 30, часть I. — М., 2013. — С. 261—286.

¹⁷ Отголоски идей Белинского в «Преступлении и наказании», Глава седьмая. // КИРПОТИН, В. *Достоевский и Белинский*, Москва: Художественная литература, 1976.

¹⁸ MECERODOVÁ, L. *Román Miloslava Nohejla Svět nic neví a jeho vztah k Dostojevského románu Zločin a trest*, Bakalářská diplomová práce, Filozofická fakulta, Masarykova univerzita, 2012; SLANINOVÁ, B. *Petrohrad v dílech A. S. Puškina a F. M. Dostojevského*, bakalářská práce, PedF UK v Praze, 2013; KUTHAN, R. *Pokání a vykoupení v románu Zločin a trest na pozadí biblických textů*, diplomová práce, HTF UK v Praze, 2013; HODINOVÁ, B. *Téma velkoměsta a dětského hrdiny ve vybraných románech Dickense a Dostojevského; Oliver Twist a Zločin a trest*, bakalářská práce, PedF UK v Praze, 2012; OSTAPENKO, Y. *Изображение идеала в романе Ф.М. Достоевского «Идиот»*, bakalářská práce, PedF UK v Praze, 2014; ORTOVÁ, B. *Morávkovy inscenace Dostojevského v kontextu české inscenační tradice*, diplomová práce, FF UK v Praze, 2010 a další.

¹⁹ KOMOROUSOVÁ, H. *Zločin a trest F. M. Dostojevského [rukopis] : F. M. Dostojevskij u nás*, diplomová práce, FF UK v Praze, 1956.

²⁰ VOLDÁNOVÁ, M. „*Zločin a trest*“ *F. M. Dostojevského v prvních českých překladech a kritických ohlasech* [rukopis], diplomová práce, FF UK v Praze, 1977.

²¹ SCHUR, A. *Wages of Evil. Dostoevsky and Punishment*, Northwester university press, 2013.

²² ZAVŘELOVÁ, O. *Komentovaný překlad odborného textu ze sociální oblasti*, magisterská diplomová práce v českém jazyce, Filozofická Fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, Katedra Slavistiky, 2013.

²³ JUNGMANNOVÁ, K. *Rozbor a kritika překladu odborné terminologie v rámci krásné literatury*, diplomová práce, ÚTRL, 2002.

svých závěrečných pracích. Zde lze čerpat informace pro účely definování pojmu „termín“ a vymezení funkce odborných termínů v uměleckých textech. Za pozornost stojí prozkoumání zdrojů, věnovaných specifikům překladu do cizího jazyka krásné literatury obecně.²⁴

Jednotlivé nástiny na menší analýzu právních pojmů v dílech Dostojevského můžeme nalézt v článku E. Smolenskoj,²⁵ která píše: „Při přenosu reálií se vyskytují drobné chyby. Tak ta stejná Constance Garnettová používá pojem „smírčí soudce“ jako překlad výrazu „мировой судья“... Překladatelka si neuvědomila, že zde se jedná o „mírového“ soudce, to znamená soudce komunity, soudu na úrovni místních samospráv, a nikoliv o soudce, který napomáhá uzavření smíru mezi stranami. Zde by přesnější variantou bylo použití pojmu „community justice“.²⁶ Obecně však můžeme poznamenat, že se tvorbě Dostojevského z právního hlediska věnoval málokdo. Dokázali jsme najít pouze omezený počet textů týkajících se právní terminologie v dílech Dostojevského.²⁷ Poznámky k právu tehdejšího Ruského impéria tak můžeme najít v komentáři ke *Zločinu a trestu* od Bělova.²⁸ Komentuje například slova vyšetřovatele Raskolnikova znějící „и мы хоть в названии-то будем переименованы“ a poukazuje na to, že v roce 1864 byl zřízený na policii nezávislý institut soudních vyšetřovatelů, který nahradil institut dřívějších exekutorů vyšetřovaných případů.²⁹ Více o reformě soudnictví v roce 1864 si lze přečíst v knize B. V. Vilenského *Reforma soudnictví a boj proti reformě v Rusku*.³⁰

Pokud jde o překlad právní terminologie v literárních textech obecně, existují na toto téma odborné články a knihy jak v ruštině, tak i češtině. Ruský vědec Golev, který je

²⁴ АЛЕКСЕЕВА, В. Н. *Проблема перевода художественного произведения на иностранный язык*. Ярославский педагогический вестник – 2012 – № 3 – Том I (Гуманитарные науки). URL: http://vestnik.yspu.org/releases/2012_3g/35.pdf [cit. 2017-12-28].

²⁵ СМОЛЕНСКАЯ, Е. С. Ф. М. Достоевский глазами немецких и английских переводчиков: вызовы, проблемы, перспективы. URL: <http://yspu.org/images/6/67/Smolenskaya%D0%95S.pdf> [cit. 2017-12-28].

²⁶ *Ibid.* Originál textu: „Встречаются при передаче реалий и незначительные ошибки. Так, та же Констанс Гарнетт даёт justice of the peace как вариант перевода «мирового судьи» [1]. Переводчица не осознала, что речь идёт о мировом судье, то есть судье общины, судебной инстанции на уровне местного самоуправления, а не о судье, который «мирит» стороны. Здесь community justice было бы более точным вариантом.“

²⁷ ХИЖНЯК, Ю. В. Связь права и литературы как новое направление юриспруденции // Актуальні проблеми держави і права, 2012.

²⁸ БЕЛОВ, С. Роман Ф. М. Достоевского „Преступление и наказание“. Комментарий. URL: <http://literatura-totl.narod.ru/texty10.html> [cit. 2017-12-28].

²⁹ *Ibid.* Originál textu: „Слова Порфирия Петровича „и мы хоть в названии-то будем переименованы“ следует понимать в том смысле, что в 1864 году был создан независимый от полиции институт судебных следователей, заменивших приставов следственных дел. Подробнее о судебной реформе 1864 года см. в кн. Б. В. Виленского „Судебная реформа и контрреформа в России“. (Саратов, 1969); ПСС, 7, с. 387 - 388.“

³⁰ ВИЛЕНСКИЙ, Б.В. *Судебная реформа и контрреформа в России*. Саратов: Приволж. кн. изд-во, 1969.

odborníkem na právní lingvistiku, srovnává ve svém článku jazyk právní s jazykem běžným.³¹ Natalie Kovaleva píše o právních pojmech v beletrii.³² Najdeme také publikace o specifikách použití právní terminologie v uměleckých projevech.³³

Celkově lze konstatovat, že problematice právní terminologie v překladech románů Dostojevského do češtiny se zatím nikdo podrobně nevěnoval. Výzkum nabízený v této diplomové práci by tak mohl být prospěšný pro účely analýzy stávajících překladů i pro posouzení nezbytnosti nových překladů pěti rozebíraných románů.

Vzhledem k existenci mezer v dané oblasti se tato diplomová práce soustředí na rozbor trestněprávní terminologie v českých překladech pěti románů od F. M. Dostojevského (*Běsi*, *Bratři Karamazovi*, *Idiot*, *Zápisky z mrtvého domu* a *Zločin a trest*). Hlavním **cílem práce** je analýza právních pojmů, které se vyskytují na stránkách těchto románů, a zjištění toho, nakolik adekvátně se překladatelům podařilo převést je do českého jazyka. Tato srovnávací analýza by v důsledku měla vést k volbě nejvhodnějšího překladu jednotlivých pojmů z právního a jazykového hlediska, což by mohlo být zohledněno při tvorbě nových překladů zmíněných románů do českého jazyka.

Vzhledem k vymezenému cíli bude práce sledovat několik **dílčích úkolů**, jejichž splnění se odráží v jednotlivých částech a celkové **struktuře diplomové práce**.

Zaprvé, upřesníme, jaká jsou specifika překladu odborné terminologie v krásné literatuře. Zde je podstatné definovat slovo „termín“ a vysvětlit, jaké funkce může plnit v uměleckých textech. Dále je nezbytné vymezit pojem „právní terminologie“, který bude předmětem zkoumání v pěti románech Dostojevského. Za tímto cílem krátce pojednáme o právnickém jazyce obecně a o jeho odlišnosti od jiných jazykových projevů. Specifickým úkolem práce bude zjištění toho, jaké jsou zvláštní požadavky na překlad právní terminologie obecně, a pak zejména při jejím použití v uměleckých textech.

Zadruhé, vysvětlíme výběr pěti předmětných děl Dostojevského. Dále popíšeme, kdo byl Dostojevskij a jakou roli hrálo v jeho životě právo. Následně popíšeme právní úpravu, která platila v období vydání překladů každého ze zkoumaných románů do češtiny. Zejména se soustředíme na aplikovatelnou právní úpravu na území Ruska v čase vydání

³¹ ГОЛЕВ, Н. Д. *Взаимодействие естественного и юридического языка как базовая проблема юрислингвистики*. URL: <http://lingvo.asu.ru/golev/articles/z09.html> [cit. 2017-12-28].

³² КОВАЛЕВА, Н. *Юридические терминологические единицы в текстах художественно-беллетристического стиля*. URL: https://lomonosov-msu.ru/archive/Lomonosov_2007/10/Kovaleva.pdf [cit. 2017-12-28].

³³ ПЫЖ, А. *Использование юридической терминологии в художественных текстах*. URL: https://interactive-plus.ru/article/6738/discussion_platform [cit. 2017-12-28].

každého jednotlivého českého překladu a obdobně se podíváme na aplikovatelnou právní úpravu v českých zemích ve stejném období.

Zatřetí, v rámci poslední kapitoly diplomové práce zprvu prozkoumáme životopisy překladatelů Dostojevského a zaměříme se přitom na zjištění toho, kdo z těchto překladatelů měl právnické vzdělání. Informace nalezené o jednotlivých překladatelích budou brány v potaz při analýze právních pojmů s cílem vyhodnotit, zda překladatelská řešení profesních právníků jsou lepší než řešení nabízená osobami bez vzdělání v oboru práva. V rámci srovnávací analýzy provedeme komparaci právních pojmů v dostupných českých překladech pěti vybraných románů Dostojevského (*Běsi*, *Bratři Karamazovi*, *Idiot*, *Zápisky z mrtvého domu* a *Zločin a trest*) jak s originály v ruštině, tak i mezi sebou. Soustředíme pozornost na nejnovější vydání existujících překladů těchto pěti románů. Nakonec se pokusíme s ohledem na funkci právních termínů na jednotlivých místech každého z pěti románů stanovit, kde bylo nezbytné provést překlad termínu maximálně věrně a na jakých místech bylo možné termín přeložit volně. Úkolem této části bude zhodnotit překlad právního pojmu v kontextu, podívat se na to, zda autorský styl a smysl byl zachován při překladu textu jako celku.

Diplomová práce si staví za cíl prozkoumat několik **pracovních hypotéz** neboli výzkumných otázek:

1. Jakou funkci hrají termíny v uměleckých textech a zejména pak v textech pěti vybraných románů F. M. Dostojevského?
2. Co je „právnický jazyk“ a jaká jsou specifika překladů právních pojmů v literárních textech?
3. Jaký ekvivalent překladů trestněprávní terminologie je z jazykového a právního hlediska v pěti zmíněných románech nejvíce adekvátní a proč?

Za účelem nalezení odpovědí na tyto a další otázky budou použity vědecké metody, které budou popsány v další části této diplomové práce. Kromě toho se zde pokusíme popsat využití překladatelské postupy a potíže, které se objevily při sběru dat za účelem provedení srovnávací analýzy.

METODOLOGIE A PŘEKLADATELSKÉ POSTUPY

Při rozboru jednotlivých překladů románů *Běsi*, *Bratři Karamazovi*, *Idiot*, *Zápisky z mrtvého domu* a *Zločin a trest* je s ohledem na v Úvodu popsané výzkumné otázky práce nejhodnější metodou funkční **analýza** původního textu s následnou **syntézou** výsledků provedené translatologické analýzy. Zaměříme se na zkoumání úlohy právních termínů v jednotlivých částech vybraných románů. Provedeme analýzu adekvátnosti překladu odborných pojmů do češtiny vzhledem k dobové normě, významu a funkci.

V diplomové práci bude mimoto aplikována **metoda komparace**. Srovnávací metoda je nejhodnější pro vzájemné porovnání existujících překladů pěti zkoumaných románů Dostojevského do češtiny a také pro komparaci překladů s originály v ruštině. Tato metoda bude použita nikoliv na veškeré spektrum slovních vazeb existujících v předmětných textech, ale pouze na výrazy, které jsou buď přímo součástí právního jazyka (např. „trestní sazba“) nebo alespoň jeden z jejich významů může být právní (např. „zákon“).

Deskriptivní metoda bude uplatněna při popisu biografických údajů o českých překladatelích pěti vybraných románů Dostojevského. S ohledem na to, že někteří překladatelé přeložili více děl od Dostojevského, nebude jejich počet totožný s počtem existujících překladů. Hlavní důraz bude kladen na to, zda mají právnícké vzdělání nebo nikoliv. **Indukce** bude aplikována na stanovení obecného závěru, zda přítomnost nebo absence právníckého vzdělání ovlivnily překlad právních pojmů v pracích těchto překladatelů.

Metody explanace bude použito při vysvětlení volby pěti vybraných románů Dostojevského a také volby jednotlivých právních pojmů v těchto dílech. Stejnou metodu lze aplikovat i na zdůvodnění rozhodnutí ohledně nejhodnějších ekvivalentů v poslední části práce a v závěrech práce.

Pokud jde o **překladatelské postupy** využití při psaní diplomové práce, nejvíce zajímavé jsou ty, které se týkají sběru dat za účelem provedení komparace právních pojmů v poslední, třetí kapitole práce. První krok, který byl učiněn v přípravné fázi, se nabídl sám od sebe. Jedná se o aktivní četbu každého z pěti zmíněných románů, během které byly podtrhovány, přepisovány na papír nebo jiným způsobem zaznamenávány slova mající povahu právních pojmů.

Poté byly vytvořeny tabulky všech pěti děl Dostojevského, kde horní řádek

obsahoval jména jednotlivých překladatelů. Po levé straně byl vyhrazen první sloupec pro konkrétní právní pojmy. Druhý sloupec byl určen pro název kapitoly nebo části románu, kde se pojem vyskytuje s tím, aby se pak dal v tištěné podobě textu tento pojem relativně snadno najít. Pozdější zkušenost ukázala, že i v rámci jedné podkapitoly může být vyhledávání jednotlivých slov poměrně zdlouhavé. Kromě toho byl jeden sloupec vyhrazen pro větu nebo syntagma, kde se slovo objevuje za účelem zařazení pojmu do kontextu.

Jako první byla zahájena práce nad románem *Bratři Karamazovi*. Vyplnění první tabulky ukázalo, že text románu obsahuje přes dvě stě slov s právním významem. U každého z těchto pojmů byl učiněn pokus o vyplnění druhého a třetího sloupce s konkrétní větou a místem výskytu. Již na pátém či šestém pojmu se ukázalo, že je to téměř nesplnitelný úkol. Některá slova, jako například slovo „суд“, „прокыпоп“ se totiž vyskytují v textu více než stokrát. Násobeno počtem překladů by to znamenalo, že pouze v jediném románu by se mělo prozkoumat tisíce a tisíce pojmů. Po konzultaci se školitelem bylo proto rozhodnuto omezit tento výběr na cca 20 pojmů.

Po zkrácení výběru pojmů byla vytvořena tabulka obsahující v horním řádku názvy všech pěti románů. Cílem dalšího výzkumu bylo vybrat slova, která se opakují ve všech předmětných dílech Dostojevského. Každý ze zmíněných pojmů byl vyhledáván v elektronických verzích pěti předmětných románů Dostojevského. Výzkum však ukázal, že některá slova se sice opakují ve všech románech, ale jedná se opět o slova, jako je slovo „суд“, která se vyskytují tak často, že provést srovnání všech výskytů ve všech nabízených překladech by si vyžádalo nadlidské úsilí. Navíc z překladatelského hlediska nejsou tato slova nijak pozoruhodná. V každém ze zmíněných románů bylo nakonec vybráno pět pojmů, které jsou zajímavé pro účely naší analýzy. Snahou bylo vybrat slova, která se vyskytují aspoň v několika románech.

Ještě před tím, než bylo stanoveno definitivní téma diplomové práce, byly v Souborném katalogu České republiky vyhledány veškeré překlady předmětných děl Dostojevského do češtiny existující ke dni výzkumu. Tento výzkum ukázal, že existuje pět až sedm překladatelů, kteří se podíleli na překladu každého z pěti analyzovaných románů. Bylo tedy vytvořeno pět tabulek, z nichž každá obsahovala informace o konkrétním právním pojmu, kontextu, názvu části románu, kde by se termín měl hledat a jmen překladatelů, včetně roku vydání. Tyto tabulky se staly základem pro práci v Národní knihovně České republiky.

První obtíž, která se vyskytla při studiu, byla ta, že v Národní knihovně si lze vypůjčit najednou pouze omezený počet knih. S ohledem na to, že například překlad *Běsů* od Jana Wagnera vycházel v devíti svazcích, znamenalo to, že ani práci nad jedním románem nebylo možné uskutečnit při současné analýze několika překladů. Proto bylo nezbytné zajistit výjimku z pravidel Všeobecné studovny u vedoucího knihovny.

Vyhledávání v katalogu Národní knihovny a vypůjčování jednotlivých překladů se ukázalo být velmi náročným úkolem. Při objednávce jednotlivého překladu byl často dodán pouze jeden svazek z nezbytných čtyř a objednání dalšího svazku vyžadovalo v nejlepším případě čekání do dalšího dne. Překlad románu *Zápisky z mrtvého domu* od Josefa Folprechta byl objednávan třikrát. Pokaždé k tomu byla uvedena různá vysvětlení, proč se román v daný den do Všeobecné studovny nepodařilo dopravit. Nakonec se zjistilo, že kniha je ztracena. Záchranou se stala existence Národního konzervačního fondu (NKF), kde se uschovává jeden povinný výtisk každého vydání. Na základě předběžného objednání z Haly služeb NK ČR lze tuto instituci navštívit a prezenčně pod dozorem si krátce studovat objednaný spis. Po více než měsíčním hledání se požadovaný text nakonec podařilo v prostorách NKF prostudovat.

Objevily se i další zajímavosti a komplikace. Jedna z nich se týká objevení nového překladatele. Při zkoumání překladu románu *Zápisky z mrtvého domu* od Stanislava Minaříka se najednou ukázalo, že u druhého dílu tohoto románu byl jako překladatel uvedený Josef Pelíšek. První reakcí knihovního personálu bylo to, že se jedná o tiskařskou chybu. Nakonec se však ukázalo, že překladatel Pelíšek skutečně existoval. Působil ve stejném období jako S. Minařík a byl překladatelem slovanské literatury. V souborném katalogu ČR je k nalezení 55 děl, která překládal.³⁴ Je to poměrně neobvyklý postup, když se jedno dílo vydává v překladu několika překladatelů, ale i toto je možné (viz Příloha č. 6). Na náš podnět by měla být do katalogu Národní knihovny vnesena upřesnění ohledně překladatelů tohoto vydání *Zápisů z mrtvého domu*.³⁵ K tomu lze doplnit, že za účelem ujištění, že se jedná opravdu o chybu v záznamu, byly vyžádány další překlady tohoto románu ze stejného vydání. Kromě toho jsme prostudovali Ottův slovník a jiné encyklopedie ohledně existence překladatele Josefa Pelíška.

³⁴ Překlady Josefa Pelíška. URL:

<https://aleph.nkp.cz/F/EABYBE2MCR4LMB867XUNYFFHP71JRVJVLKQPVTLOJP69CB4LKR-22358?func=short-jump&jump=000021> [cit. 2017-11-24].

³⁵ Viz srovnání záznamů Souborného katalogu ČR a katalogu Národní knihovny ČR: DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Zápisky z mrtvého domu: román o dvou dílech. Díl druhý*. Překlad Josef Pelíšek. Praha: Kvasnička a Hampl, 1926 a DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Zápisky z mrtvého domu: román o dvou dílech*. Překlad Stanislav Minařík. V Praze: Kvasnička a Hampl, 1926.

Na některých místech chyběly v jednotlivých překladech celé věty. Překlad *Zločinu a trestu* od Břetislava Hůly z roku 1937³⁶ byl unikátní v tom, že druhý díl na prvních šedesáti čtyřech stranách kopíroval díl první, a pak najednou začínalo správné stránkování, chybělo tedy více než šedesát stran z první kapitoly druhého dílu. Naštěstí tento úsek neobsahoval slova a výrazy, které by byly podstatné pro účely této diplomové práce. To, že v novějších vydáních překladů Dostojevského neodpovídá číslování v obsahu reálnému stránkování v textu, je to nejmenší, na co jsme při rozboru narazili.

Velmi náročným bylo také vyhledávání v elektronické verzi překladu *Zločinu a trestu* od Josefa Penížka,³⁷ protože pdf soubor byl uložen ve formátu obrázku. Nebylo tedy možné provádět vyhledávání pomocí počítačové funkce hledání v textu. Bylo nezbytné ručně prohlížet každou stranu, kterých bylo v souboru šest set sedmdesát.

Za pozornost stojí i návštěva Národního konzervačního fondu České republiky na adrese Sodomkova 2, 102 00, Praha 15. Tuto instituci lze navštívit pouze na základě speciální objednávky. Má omezenou pracovní dobu a speciálně vymezená pravidla práce se zdroji. Každý návštěvník musí vyplnit formulář, který obsahuje kromě běžných osobních údajů také požadavek na popis detailů vědeckého bádání.

Nehledě na veškeré zmíněné komplikace byla práce v prostorách Národní knihovny a v dalších pražských knihovnách velmi příjemná. Kromě krásného prostředí potěšila vždy vstřícnost personálu a maximální snaha o nalezení materiálů nezbytných pro napsání této diplomové práce. Všechno toto poskytlo možnost dokončit práci nad tabulkami v přiměřené době.

³⁶ DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Zločin a trest: Román o šesti dílech. Kniha druhá*. V Praze: Melantrich, 1937.

³⁷ DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Zločin a trest: román o 6 dílech*. Překlad Josef Penížek. Praha: Národní listy, 1883.

KAPITOLA I.

PRÁVNÍ TERMINOLOGIE V UMĚLECKÝCH TEXTECH

První kapitola této diplomové práce má teoretické zaměření, zejména se věnuje otázce významu používání terminologie v uměleckých textech. Název diplomové práce, *Analýza trestněprávní terminologie v českých překladech vybraných románů F. M. Dostojevského*, vypovídá o tom, že hodláme provést rozbor aplikace právní terminologie v uměleckých dílech významného ruského spisovatele. Zde vzniká otázka, nakolik je přesnost předkladu jednotlivých právních pojmů nezbytná pro kvalitní zprostředkování myšlenek autora českému čtenáři. S ohledem na uvedené je vhodné se podívat na to, jaké jsou požadavky na překlad obdobné terminologie v textech, které patří do žánru krásné literatury. Vzhledem k tomu, že právní terminologie má svoje specifika, za pozornost stojí také prozkoumání toho, jaká jsou specifika překladu právních pojmů nikoliv v odborných textech, ale v dílech uměleckých.

Pro účely první kapitoly budou důležitým podkladem pro práci učebnice a vědecké statě věnované rozboru pojmu termín, právní terminologii a také zvláštnostem překladu odborné terminologie v kontextu krásné literatury. Zde bude zkoumána také literatura o právním jazyce a specifikách překladu právní terminologie.

1.1 Překlad odborné terminologie v rámci krásné literatury

Za účelem zjištění toho, jaké jsou nároky teorie překladu na přenos významu odborných pojmů, nabídneme v této první části diplomové práce definici pojmu termín. Dále se podíváme na to, jakou úlohu hrají termíny v uměleckých textech, a nakonec se zaměříme na to, jaké jsou rozdíly mezi stylem uměleckým a stylem odborným s tím, že další část už se bude přímo zabývat terminologií právní.

1.1.1. Definice pojmu termín

Podle slovníku spisovného jazyka českého pod vedením B. Havránka³⁸ je pojem „termín“ definován jako „odborné pojmenování s přesným jednoznačným významem“. Důležitým kritériem je pro nás právě to, že termín musí mít jednoznačný význam. Mohlo by to totiž znamenat, že několik variant překladu termínu je nepřípustných. Praxe však ukazuje, že se vyskytují situace, kdy jeden jev lze pojmenovat několika způsoby. Proto lze akceptovat i několik způsobů překladu téhož pojmu.

Slovo „termín“ může mít několik synonymických pojmenování jako například „odborný název“, „technický termín“, „*terminus technicus*“. To vše jsou výrazy označující slovo (sousloví), které má v určitém oboru specifický, přesně vymezený význam. Takový význam bývá často odlišný od základního a obecného významu tohoto slova. Například slovo „zákon“ pro běžného člověka znamená kterýkoliv právní předpis, pro právníka je tento pojem o hodně užší a označuje pouze obecně závazný právní předpis přijatý zákonodárným sborem.³⁹ Některé termíny mohou mít velmi odlišný význam. Kupříkladu slovo „věc“ je obvykle chápána jako předmět denní potřeby, v právním žargonu se tímto pojmem ale označuje konkrétní projednávaný právní případ; říká se „řízení ve věci X“.

K požadavkům kladeným na termín, a tedy k jeho vlastnostem, patří pět základních rysů.⁴⁰ Zaprvé, ustálenost, tudíž vlastnost zabezpečující bezporuchovost odborné komunikace. Termín by měl mít jeden ustálený význam, který se nemění v čase. Zadruhé, systémovost, tj. míra, do jaké daný odborný název zapadá do systému terminologie daného oboru a do jaké odráží systémové sepětí termínů daného oboru. Zatřetí, přesnost a jednoznačnost. Termín by měl mít pojmový význam, který je definován jednoznačně, alespoň v rámci terminologie příslušného oboru, popřípadě oborů souvisejících. Začtvrté, nosnost, a tedy schopnost odborného názvu být východiskem při tvoření dalších termínů. Poslední, pátý požadavek, kladený na termíny je ústrojnost. Struktura termínu má být v souladu se zákonitostmi a pravidly jazykového systému. Zmíněné vlastnosti a požadavky bývají různě zpřesňovány a modifikovány. Základem je, aby odborný název byl

³⁸ *Slovník spisovného jazyka českého*. Za vedení B. Havránka (hlavního redaktora), J. Běliče, M. Helcla a A. Jedličky. Zpracoval lexikografický kolektiv Ústavu pro jazyk český ČSAV. URL: <http://ssjc.ujc.cas.cz/> [cit. 2017-07-27].

³⁹ HENDRYCH, D. a kol. *Právníký slovník*, Praha 2009.

⁴⁰ MARTINCOVÁ, O., BOZDĚCHOVÁ, I. Termín (odborný název). CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny online. URL: <https://www.czechency.org/slovník/TERM%C3%8DN> [cit. 2017-07-27].

významově průzračný a motivovaný. Nežádoucím je výskyt synonymních podob. Termín bývá přesně identifikovatelný nezávisle na kontextu.⁴¹

1.1.2. Funkce termínu v uměleckých textech

Zjištění funkce termínu v literárním textu, jinými slovy nakolik podstatná je přesnost překladu odborného pojmu, je klíčová pro provedení rozboru adekvátnosti překladatelského řešení. Zde je podstatné stanovení ideální balance dvojí normy v překladu. Norma reprodukční (požadavek věrnosti) a norma uměleckosti (požadavek krásy) se nachází často v rozporu. Říká se tomu také protiklad překladatelské věrnosti a volnosti.⁴²

V uměleckém textu slouží použití odborných termínů zpravidla účelům estetického působení na čtenáře. Nemusí však tomu tak být vždy. V některých případech autor využívá odbornou terminologii za účelem charakteristiky postav. Jedna z postav tak může mít bohatou slovní zásobu a užívat termínů jako expert a tím se poukazuje na vzdělanost osoby a její odborné kvality. Na jiných místech může spisovatel naopak záměrně vložit do úst hrdiny z terminologického hlediska chybný výraz s tím, aby zdůraznil negramotnost nebo ješitnost hrdiny.

Obecně v próze má termín využití mnohostranné. Jedná se o jeho tvárné, zejména metaforické využití, o využití jako prostředku charakteristiky zobrazovaného prostředí a postav. Termíny jsou spjaty s tematikou díla nebo mohou být dokonce konstrukčním stavebním prvkem díla, prostředkem, na němž je motivicky a sémanticky celý útvar vybudován.⁴³ Z lexikologického hlediska je terminologizace procesem přejímání slov běžné slovní zásoby do terminologických soustav. Ze sémantického hlediska se jedná o významové převedení slova pro funkci termínu nebo o rozšíření významu o nový, terminologický význam.⁴⁴ Všechno toto vypovídá o polyfunkčnosti termínů v stylisticky odlišných textech.

Důležitou úlohou diplomové práce proto bude zjištění toho, jakou funkci hrají právní termíny v románech Dostojevského. V tomto ohledu je nezbytné zjistit, zda právní

⁴¹ BRUNEL, A., ŠOTOLOVÁ, J. *Stylistická analýza českých a francouzských textů*. Praha: FF UK, 2012, s. 10.

⁴² LEVÝ, J. *Umění překladu*. Praha: Apostrof, 2012, s. 82.

⁴³ HRBÁČEK, J. Termín v textu a v jazykovém systému. *Naše řeč*, vol. 69 (1986), č. 2, ss. 85-88.

⁴⁴ POŠTOLKOVÁ, B. *Odborná a běžná slovní zásoba současné češtiny*. Praha: Academia, 1984; 1. vyd., s. 80.

termíny, které se vyskytují na stránkách románů *Běsi*, *Bratři Karamazovi*, *Idiot*, *Zápisky z mrtvého domu* a *Zločin a trest*, plní úlohu odborné terminologie, a tedy pouze jedno překladatelské řešení bude správným nebo zda naopak z hlediska díla jako celku nelze hovořit o jednoznačném ekvivalentu, a proto volnost překladu zde bude na místě. V tomto ohledu je nezbytné poukázat na rozdíly mezi uměleckým a odborným stylem.

1.1.3. Umělecký styl v. styl odborný

Stylistická věda k hlavním funkčním stylům řadí prostěsdělovací styl, odborný styl, publicistický styl, umělecký styl, administrativní styl a řečnický styl. S ohledem na zaměření naší diplomové práce, zejména na rozbor právní terminologie v uměleckých dílech, se zde soustředíme pouze na rozbor uměleckého a odborného stylu.

Funkční styl odborný zahrnuje texty vědecké, naučné, popularizační a učební (skripta, učebnice). Proto jsou ve vědě rozlišovány také podskupiny tohoto stylu, tedy styl vědecký, prakticky odborný, populárně naučný, učený a estetický.⁴⁵ K rysům odborného stylu patří připravenost, promyšlenost, objektivnost, přesnost, jednoznačný výklad, věcná správnost, odborné termíny a přehlednost.⁴⁶

Odborný styl se značně liší od ostatních funkčních stylů. Využívá hojně termínů, a naopak absentují zde emocionálně zabarvená slova nebo expresivní výrazy. Po syntaktické stránce jsou texty odborného stylu velice hutné a používají se dlouhá a velmi členěná souvětí.⁴⁷

Pro umělecký styl je typická emocionálnost, subjektivita, mnohoznačnost. Zde je vidět naprostou odlišnost od stylu odborného, kde emoce jsou ponechány stranou. Pouze v řídkých případech si může například advokát dovolit ve svém podání zapůsobit na city soudce. Subjektivní slovní zásobě se v odborných textech experti zpravidla vyhýbají.

⁴⁵ BRUNEL, A., ŠOTOLOVÁ, J. *Stylistická analýza českých a francouzských textů*. Praha: FF UK, 2012, s. 9.

⁴⁶ KHOLOVÁ, J. Odborný styl. Prezentace online. URL: http://www.sstrnb.cz/sablony/CJ/II/VY_32_INOVACE_04_CJ_02_Odborny%20styl%20L.pdf [cit. 2017-07-27].

⁴⁷ JAHODOVÁ, L. *Stylistická analýza populárně-vědeckého textu z hlediska překladu*. Diplomová práce, Katedra anglistiky a amerikanistiky, Filozofická fakulta, Univerzita Palackého v Olomouci, 2010, s. 14.

V uměleckých textech jsou namísto termínu často používány symboly, alegorie.⁴⁸ Jazykové normy a pravidla jsou při uměleckém stylu nejvolnější ze všech funkčních stylů, zejména ve srovnání se stylem odborným.

Umělecký styl je poměrně těžké definovat, protože do něj řadíme více prvků, jde o jazyk poezie, prózy a jazyk dramatu. Je to styl, se kterým se setkáme především v krásné literatuře.⁴⁹ Tento styl v zásadě sestává z rysů symbolického fungování díla, které jsou zároveň charakteristickými rysy autora, období nebo určitého území.⁵⁰ Velký důraz je zde kladen na originalitu. Styl umělecký může zahrnovat rysy jiných funkčních stylů, proto lze v některých uměleckých dílech spatřit také prvky odborného stylu. Neznačená to však, že požadavky kladené na tyto styly jsou totožné.

Podle Levého lze pouze v řídkých případech, zejména u překladů odborné terminologie, hovořit o jednoznačném ekvivalentu.⁵¹ Otázkou je, zda v uměleckém textu platí totéž pravidlo jednoznačnosti. Dominantní funkcí uměleckého díla je funkce estetická,⁵² proto i termín plní v takovém díle často funkci estetickou. Z toho lze dovést, že na rozdíl od odborného textu nemusí být překladový ekvivalent v díle, které patří do krásné literatury, vždy jednoznačný.

Kromě samotné funkce by měla být při překladu zvláštní pozornost věnována také národní a dobové specifičnosti. Víme, že děj, který Dostojevskij popisuje ve svých románech, se odehrál před více než sto lety, a tedy některé pojmy, které byly použity v románech Dostojevského, jsou už v současné Ruské federaci neaplikovatelné nebo změnilы svůj význam. Vezměme si kupříkladu slovo „целовальник“ (od slova „целовать“, tedy „líbat“), které nalézáme v textu *Zápisků z mrtvého domu*.⁵³ Od roku 1497 bylo používáno pro pojmenování úřední osoby v Rusku.⁵⁴ Tito úředníci při nástupu do funkce líbali kříž a přísahali, že budou pravdivě plnit svoje povinnosti. Později, v 19. století, se tento název proměnil v označení prodejců alkoholu, kteří přísahali, že nebudou

⁴⁸ LEFANOVÁ, P. *Umělecký funkční styl*. Prezentace online. URL:

http://vzdelani.sso.cz/sablony/%C4%8Cesk%C3%BD%20jazyk/VY_32_INOVACE_CJL_621-640/10.Um%C4%9Bleck%C3%BD%20funk%C4%8Dn%C3%AD%20styl.pdf [cit. 2017-07-27].

⁴⁹ JAHODOVÁ, L. *Stylistická analýza populárně-vědeckého textu z hlediska překladu*. Diplomová práce, Katedra anglistiky a amerikanistiky, Filozofická fakulta, Univerzita Palackého v Olomouci, 2010, s. 17.

⁵⁰ MIOVSKÝ, M., ČERMÁK, I., CHRZ, V. a kol. *Umění ve vědě a věda v umění*. Praha: Grada Publishing a.s., 2010, s. 202.

⁵¹ LEVÝ, J. *Umění překladu*. Praha: Apostrof, 2012, s. 106.

⁵² JUNGMANNOVÁ, K. *Rozbor a kritika překladu odborné terminologie v rámci krásné literatury*, diplomová práce, ÚTRL, 2002, s. 18.

⁵³ ДОСТОЕВСКИЙ, Ф. М. *Записки из мертвого дома*. Москва: Правда, 1982, s. 29.

⁵⁴ Sbírka zákonů RF z roku 1497 - Судебники 1497 и 1550 гг. // Энциклопедический словарь Брокгауза и Ефрона: в 86 т. (82 т. и 4 доп.). — СПб., 1890—1907.

ředit vodku vodou a u toho také líbali kříž. Ve svém zpracování *Zápisů z mrtvého domu* se Ervina Moisejkenová překladu tohoto termínu vyhýbá a namísto označení funkce postavy píše, že „měl kořalnu“.⁵⁵ Z kontextu však vyplývá, že tato záměna není pro celkové pochopení textu překážkou. Estetická stránka textu je tak zachována a záměna termínu na běžný výraz nevyvolává žádné obtíže. S ohledem na výše zmíněné je vhodné prozkoumat to, jak jazyk stylu odborného působí v rámci uměleckého díla.

1.2 O právnickém jazyce v krásné literatuře

V první podkapitole první kapitoly diplomové práce jsme provedli teoretický rozbor používání odborné terminologie v rámci krásné literatury se zaměřením na překlad. V této části se budeme věnovat specifikům právního jazyka, zejména pokud jde o používání právních pojmů v uměleckých dílech.

Právní jazyk je jedním z druhů odborného jazyka. Základní mluvnice českého jazyka rozumí jazykem profesním užívání některých nespisovných jazykových prostředků v neoficiálních projevech skupiny lidí, kteří mají společné povolání nebo se zabývají stejnou činností.⁵⁶ Autoři elektronické příručky *Čeština po síti*⁵⁷ dodávají, že tato mluva vzniká mezi příslušníky určitého zaměstnání, kteří ve snaze o jazykovou hospodárnost a ekonomičnost si vytvářejí zkrácená pojmenování reálií své profese. V článku ruského odborníka Grubova V. A. s názvem *Professionalnyj jazyk: genezis i razvitie naučnoj kategorii* najdeme následující pojetí odborného jazyka: „Je to sada jazykových prostředků, které se používají v jedné profesionálně omezené oblasti komunikace, s cílem zajistit vzájemné porozumění mezi lidmi, kteří pracují v této oblasti.“⁵⁸

Autoři knihy *Vývoj českého jazyka a dialektologie* používají termín „sociální nářečí“, kterým označují soubory výrazových prostředků, které vznikly v souvislosti se

⁵⁵ DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Zápisky z Mrtvého domu*. Překlad Ervina Moisejkenová. V Odeonu vyd. 4. V Praze: Odeon, 2006, s. 24.

⁵⁶ STYBLÍK, V., ČECHOVÁ, M., HAUSER, P., HOČNOVÁ, E. *Základní mluvnice českého jazyka*, Praha: Pedagogické nakladatelství, akciová společnost, 2004, s. 39.

⁵⁷ Čeština po síti. Ostravská univerzity v Ostravě. URL: [http://www.krajina-znalosti.com/id32402/jazyk/jazyky/indoevropske\(1_jazyky/slovanske\(1_jazyky/c\(2es\(2tina/Tvoreni_slov.htm](http://www.krajina-znalosti.com/id32402/jazyk/jazyky/indoevropske(1_jazyky/slovanske(1_jazyky/c(2es(2tina/Tvoreni_slov.htm) [cit. 2017-12-27].

⁵⁸ ГРУБОВ, В.А. Профессиональный язык: генезис и развитие научной категории // *Вестник СГУ*. Вып. 65 (6). Научный журнал. Ставрополь, 2009. 272 с. - С. 29-34.

společenským rozvrstvením.⁵⁹ Pro tyto „stavovské jazyky“, neboli „profesionální nářečí“, je typické to, že zvláštní výrazy a cizí slova, jež jsou součástí jejich slovní zásoby, mají charakter odborných termínů. Na rozdíl od slangu a argotu je zde snaha o určitost. Na základě výše uvedeného lze „právní jazyk“ definovat jako soubor lingvistických prostředků, které se využívají v komunikaci v oboru práva.

Odborná komunikace využívá odborných termínů, které ulehčují komunikaci mezi odborníky. Praxe odborné komunikace však ukazuje, že termín nejlépe srozumitelný pro určitou skupinu čtenářů, nemusí být vždy pojmenováním stanoveným terminologickou normou a tentýž termín může být různými odborníky různě interpretován.⁶⁰ Ještě komplikovanější je situace, kdy se jedná o pochopení právní terminologie běžným čtenářem. V případě odborného stylu, například v rámci vyplňování administrativních formulářů, je znalost správného významu právního pojmu velice žádoucí, protože může ovlivnit výsledek rozhodování správních orgánů. Je proto vhodné se obrátit v takovém případě na odborníka, který buď sám zajistí podání dokumentu, anebo vysvětlí, jak by se to správně mělo udělat.

Když mluvíme o právní terminologii v textu uměleckém, zpravidla život čtenáře na správném pochopení významu toho nebo jiného právního výrazu nezáleží. Jedná se o pouhé estetické působení na osobu, do jejíž rukou se toto umělecké dílo dostalo. Zde posun významu při překladu nemusí hrát velkou úlohu. Dále se podrobněji podíváme na specifika překladu právních pojmů v uměleckých textech.

1.3 Specifika překladu právní terminologie v kontextu krásné literatury

Nalezení správného ekvivalentu odborného termínu, v našem případě právního termínu, je obtížnou úlohou pro každého překladatele. Tato úloha je při překladu termínů v románech Dostojevského ztížena požadavky na překlad terminologie v uměleckých textech. V právním textu je postačující najít jednoznačný ekvivalent odpovídající významu v příslušném právním řádu. Pokud jde o text umělecký, vzhledem k estetické funkci

⁵⁹ CUŘÍN, F. *Vývoj českého jazyka a dialektologie*. Učebnice pro pedagogické fakulty. Učebnice pro vysoké školy, Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1964, s. 164.

⁶⁰ PTÁČNÍKOVÁ, V. *Odborný jazyk v rámci interkulturní komunikace*. URL: <http://mig-komm.jcu.cz/> [cit. 2017-12-27].

odborné terminologie v krásné literatuře se autor musí rozhodnout mezi požadavkem věrnosti a požadavkem krásy. Důležité je také zachování stylu a záměru autora uměleckého díla. Zřetel by měl být brán i na kulturní funkci překladu. V poslední části diplomové práce se pokusíme vymezit, jaký ekvivalent by mohl být nejvhodnější i z tohoto hlediska.

Není pochyb o tom, že pět vybraných románů Dostojevského, o kterých je zde řeč, patří do oblasti krásné literatury, a proto i právní termíny v nich mají zvláštní postavení. Autoři uměleckých textů čerpají ze všech vrstev slovní zásoby, včetně odborné. Proto je zapotřebí rozlišovat mezi situacemi, kdy autor použil určité slovo jako právní pojem a případy, kdy se jedná o běžný význam totožného výrazu. Tedy je nutné rozhodnout, kdy je věrnost překladu právního termínu nezbytná a kdy lze od přesnosti ustoupit ve prospěch estetiky.

Kateřina Jungmannová ve své diplomové práci věnované odborné terminologii v krásné literatuře píše: „Pokud autor použil termín, měl by překladatel uvést jeho přesný překlad. Adekvátnost je podřízena účelu textu. Účelem uměleckých děl je esteticky působit na čtenáře. Překladatel musí identifikovat, jakými prostředky toho bylo dosaženo, a přenést je do překladu.“⁶¹ S ohledem na uvedené se pokusíme v této diplomové práci zjistit, za jakým účelem používal Dostojevskij v jednotlivých úsecích pěti vybraných románů právní terminologii a zda autorský úmysl byl při překladu reflektován.

⁶¹ JUNGMANNOVÁ, K. op. cit., s. 18.

KAPITOLA II.

VÝBĚR LITERÁRNÍCH DĚL A ODPOVÍDAJÍCÍ PRÁVNÍ ÚPRAVA

2.1 Zdůvodnění výběru analyzovaných děl

Druhá kapitola diplomové práce je zaměřena na vysvětlení toho, proč bylo rozhoduto zkoumat právní terminologii jmenovitě v románech Dostojevského s názvy *Běsi*, *Bratři Karamazovi*, *Zápisky z mrtvého domu*, *Zločin a trest* a *Idiot*. Velkou úlohu zde sehrála samotná osoba ruského spisovatele a postavení práva v jeho osudu a tvorbě. Popis zdůvodnění výběru zkoumaných pěti děl by byl proto neúplný, kdybychom neřekli aspoň několik slov o F. M. Dostojevském a roli práva v jeho tvorbě. Kromě toho provedeme rozbor odpovídající právní úpravy v době napsání pěti zkoumaných románů F. M. Dostojevského i v době jejich překladů do češtiny. Takový rozbor je nezbytný pro pochopení toho, jaké právní předpisy by měli překladatelé do češtiny konzultovat. Protože se jedná o překlad pouze trestněprávní terminologie, omezíme se zde na soupis platné právní úpravy v oborech trestního práva hmotného a procesního. Vzhledem k tomu, že pro překladatele je zapotřebí pochopit význam pojmu v obou jazycích a provést odpovídající srovnání, soustředíme se na analýzu jak „českého“, tak i „ruského“ zákonodárství. Slova „česká“ a „ruská“ ve významu právní úpravy používáme pro účely zjednodušení. Jsme si vědomi historických státoprávních proměn, které se odehrály na území současné České republiky a Ruské federace. Při zkoumání právní úpravy v ruských zemích budou jako primární zdroj sloužit učebnice z dějin státu a práva, a dále pak primární právní předpisy. Zdroje právních předpisů platných na území současné České republiky můžeme získat v právních databázích ASPI a Beck-online, a také v Národní knihovně v Praze. Právní normy v ruštině budou zkoumány z elektronických zdrojů přístupných na Internetu.

2.1.1. Společné rysy pěti vybraných románů

Jak již bylo zmíněno, tato diplomová práce je věnována rozboru pěti románů Fjodora Michajloviče Dostojevského s názvy *Běsi*, *Bratři Karamazovi*, *Idiot*, *Zápisky z*

mrtvého domu a *Zločin a trest*. Proč přesně tato díla? Rozsáhlá tvorba tohoto významného ruského spisovatele nabízí určitě i jiné možnosti. Nejlepší odpověď na tuto otázku nalezneme přímo v obsahu každého z těchto románů. Na tomto místě proto krátce popíšeme děj pěti vybraných románů.

Děj románu *Běsi*⁶² se odehrává v malém městě na statku Varvary Petrovny Stavroginové. Syn blízkého přítele Varvary Petrovny, Pjotr Verchovenský, je hlavním organizátorem revolučního kroužku. Snaží se o zapojení do revolučního hnutí Nikolaje Vsevolodoviče Stavrogina, syna velkostatkářky Stavroginovy. Verchovenský sbírá vedle sebe sympatizující revoluční mládež, jejíž ideály jsou anarchie, svobodné mimomanželské vztahy a popírání existence Boha. Za účelem „krevního“ stmelení vytvořeného kroužku zamýšlí Verchovenský společnou vraždu bývalého studenta Ivana Šatova, který chtěl z kroužku odejít. Nakonec se mu podaří svého záměru dosáhnout, i když následky tohoto činu se vymknou jeho kontrole. V díle nalézáme také úvahy hlavních postav o Bohu a o osudu Ruska.

V románu *Bratři Karamazovi*⁶³ sledujeme osudy starého Fjodora Karamazova a jeho tří synů, Dmitrije, Ivana a Alexeje. Mezi Dmitrijem a jeho otcem vzniká spor o dědictví po Mít'ově matce; kromě toho Dmitrij a jeho otec se zamilují do stejné ženy, Grušeňky, a vzájemně na sebe žárlí. Proto když policie nalezne mrtvé tělo Fjodora Karamazova, hlavním podezřelým z vraždy je Dmitrij. Během soudního líčení se z výpovědí svědků a proslovů státního zástupce a obhájce dozvídáme o vztazích Dmitrije s okolím a o jeho osobnosti. Pobyt ve vazbě a komunikace s nábožným bratrem Aljošou postupně mění Dmitrijův vztah k životu a Bohu. Na konci románu se přijde na to, že byl nevinný, ale důkazy o jeho nevině měl pouze Ivan, který od začátku nechce a pak ani nemůže zachránit bratra před odsouzením. Dmitrij je za vraždu odsouzen ke dvaceti rokům práce na Sibiři. Bratři se rozhodnou podplatit dozorce a zorganizovat jeho útěk. Dmitrij si však přeje dojít očištění duše utrpením, protože i když tuto vraždu nespáchal, měl v úmyslu otce zavraždit a celkově nežil poctivě.

Poslední ze zkoumaných románů s názvem *Idiot*⁶⁴ vypráví o životě hlavního hrdiny, knížete Lva Nikolajeviče Myškina. Ten je nedolčený epileptik, jenž se po dlouhé době léčení ve Švýcarsku vrací do Petrohradu, kde je částečně z důvodu nemoci a částečně pro

⁶² ДОСТОЕВСКИЙ, Ф. М. *Бесы*. Москва: Эскмо-Пресс, 1998.

⁶³ ДОСТОЕВСКИЙ, Ф. М. *Братья Карамазовы*. Собрание сочинений в пятнадцати томах. Том девятый и том десятый. Ленинград: Наука, 1991.

⁶⁴ ДОСТОЕВСКИЙ, Ф. М. *Идиот*. Москва: Правда, 1981.

svoji naivitu označován za „idiota“. Neobvyklá lidskost, nesobecká ušlechtilost a zdánlivě až naivní dobrotivost Lva Nikolajeviče vede k tomu, že je často zneužíván svým okolím. Na cestě do Petrohradu se ve vlaku kníže Myškin seznámil s kupcem Parfenem Rogožinem, který mu vypráví o své velké lásce, Nastasje Filippovně. Téměř ihned po příjezdu do Petrohradu se Lev Nikolajevič s Nastasji Filippovnou seznámí a vzniknou mezi nimi zvláštní city: lítost, láska, něžnost. Několikrát plánovali svatbu, ale pokaždé Nastasje Filippovna od oltáře utekla. Parfen Rogožin přesto žárlil a spáchal pokus o vraždu knížete. Nakonec však zavraždil samotnou Nastasju Filippovnu, protože nemohl žít ani bez ní, ani s ní. Následně byl Rogožin zatčen a odsouzen k patnácti letům nucených prací na Sibiři. Lev Nikolajevič Myškin se po tomto incidentu znovu psychicky zhroutil a vrátil se zpět do Švýcarska. Román obsahuje také pasáže o srovnání života v Rusku a v zahraničí, „ruské duši“, rozjímání o Bohu. Popisuje vztahy v tehdejší ruské „vyšší“ společnosti.

*Zápisky z mrtvého domu*⁶⁵ jsou založeny na zápiscích hlavní postavy Alexandra Petroviče Goriančikova o odpykávání trestu v jedné sibiřské káznici. Goriančikov je šlechtic, který byl odsouzen k 10 letům nucených prací v Sibiři za vraždu své ženy. Zabil ji ze žárlivosti a sám se k vraždě přiznal. Poté, co odpracoval uložené nucené práce, usadil se v sibiřském městě K., kde vedl uzavřený život a vydělával si na živobytí doučováním. Ve svých zápiscích detailně popisuje způsob života a zvyky vězňů, jejich vzájemné vztahy, postoj k víře a ke spáchaným zločinům.

Samotný název románu *Zločin a trest*⁶⁶ vypovídá o tom, že se román týká spáchání zločinu (vraždy) a uložení odpovídajícího trestu. Nejedná se však pouze o trest „lidský“, uloženy soudem, ale také o trest Boží. Děj románu se odehrává v Petrohradu a v závěru také na Sibiři. Hlavní postavou je chudý student Rodion Romanovič Raskolnikov, který zavraždí starou lichvářku Alenu Ivanovnu a nechtěně také její nábožnou sestru Lizavetu. Naplánovaný zločin se mu podaří, nezanechá při tom žádné stopy. Avšak boj s vlastním svědomím donutí Raskolnikova se k vraždě přiznat. Je odsouzen k nuceným pracím na Sibiři, kam ho doprovází milující čistá duše, Soňa. Ke konci románu svou upřímnou láskou a vírou v Boha dosáhne Soňa toho, že se Rodion obrátí na víru a vidí způsob, jak žít dál a kam směřovat.

Jak vidíme, v každém ze zmíněných románů se odehrála vražda, tedy byl spáchán trestní čin. Za tento čin byl pachatel nebo podezřelý ze spáchání často odsouzen k nuceným pracím na Sibiři. Děj většiny ze zmíněných románů zahrnuje také vyšetřování,

⁶⁵ ДОСТОЕВСКИЙ, Ф. М. *Записки из мертвого дома*. Москва: Правда, 1982.

⁶⁶ ДОСТОЕВСКИЙ, Ф. М. *Преступление и наказание*. Москва: Художественная литература, 1983.

soudní líčení a výkon trestu. Toto vše nám poskytuje možnost nalézt v těchto dílech terminologii z oblasti trestního práva a trestního procesu. V další části diplomové práce se zaměříme na tuto terminologii podrobněji.

2.1.2. Právní terminologie v pěti vybraných románech

V této části diplomové práce se podíváme na právní terminologii v románech *Běsi*, *Bratři Karamazovi*, *Idiot*, *Zápisky z mrtvého domu* a *Zločin a trest*. Nabídneme zde seznam termínů, které budou analyzovány v poslední třetí kapitole, navrhneme zdůvodnění výběru těchto termínů a vysvětlíme, proč je k rozboru těchto pojmů nezbytná znalost relevantní právní úpravy.

Rozbor právní terminologie ve vybraných dílech Dostojevského provedeme na příkladu románu *Bratři Karamazovi*. Při čtení tohoto díla jsme zaznamenávali do tabulky právní pojmy, na které jsme v předmětném románu F. M. Dostojevského narazili. Některé z těchto pojmů patří k širšímu okruhu právních odvětví, jako například slovo „адвокат“, „зала суда“ a „заседание суда“. Nicméně, jde o slova, která k oblasti trestního práva a procesu také patří. Určitá slova mají výhradně trestněprávní konotaci, jako jsou například slova „мошенничество“, „обвинитель“, „обвиняемый“, „подозреваемый“. Velké množství z těchto slov a výrazů však v závislosti na kontextu mohou mít jak postavení právního pojmu, tak i funkci dorozumivací jednotky v běžném jazyce. Máme zde na mysli například slova „закон“ a „дело“, o jejichž významu už se pojednávalo v podkapitole 1.1.1., ale také pojem „обвинение“, který nemusí být nutně spojen se soudním řízením. Stejně tak slovo „акт“ lze v závislosti na kontextu přeložit jako „úkon“ (правовой акт - právní úkon), „spis“ (обвинительный акт - obžalovací spis), „právní předpis“ (подзаконный акт – podzákonný právní předpis), „styk“ (половой акт - pohlavní styk), „zápis“ (нотариальный акт - notářský zápis), „protokol“ (акт приёмки-передачи - předávací protokol), atd.

Určitá slova, jako například „prohlídka“ (v ruštině – „обыск“), mají v ruštině a v češtině různou míru obecnosti. Tak ruské slovo „обыск“ se používá pouze v právním odvětví a myslí se tím zpravidla domovní prohlídka. České slovo „prohlídka“ má širší význam a pro běžného člověka obvykle znamená například prohlídku bytu za účelem jeho pronájmu nebo koupě. Obdobně slovo „дело“ může mít v ruštině jiné významy, než termín

„věc“ v češtině.⁶⁷ Lze ho také přeložit jako „spis“, jenž naopak v češtině bude mít užší význam. Fonetický tvar tohoto slova dokonce existuje také v češtině a může označovat nepřenosnou palnou zbraň. Ještě horší je situace, když se fonetický tvar termínu v obou jazycích týká právního odvětví, ale označuje různé pojmy. Tak slovo „žaloba“ by mělo být správně přeloženo z češtiny do ruštiny jako „иск“ a znamená to návrh podaný u soudu žalobcem proti někomu s cílem obdržet soudní rozhodnutí. Oproti tomu ruské slovo „жалоба“ by se do češtiny správně překládalo jako „stížnost“, tedy opravný prostředek určitého druhu v soudním řízení nebo námitka proti něčemu. Jedná se o různé druhy právních dokumentů. V běžném jazyce může slovo „žaloba“ znamenat projev nespokojenosti s někým nebo něčím bez toho, aby se osoba vůbec na soudní orgány obrátila. Je tomu tak i v ruštině, kde na rozdíl od termínu „иск“, který se používá pouze ve významu právním, slovo „жалоба“ může být spojeno se stěžováním si, anebo s vyjádřením nespokojenosti ve vztahu.

Celkově se autorce podařilo najít v románu *Bratři Karamazovi* přibližně dvě stě slov a slovních spojení, která se mohou používat jako právní pojmy. S ohledem na to, že trestní právo a trestní proces jsou odvětvími práva jako takového, používají se zde jak specifické, tak i obecné právní pojmy. Navíc, jak bylo poznamenáno výše, některé trestněprávní pojmy mohou v textu plnit úlohu nikoliv právního pojmu, ale mohou být používány v jejich běžném významu. Kromě výčtu dvou set zmíněných pojmů jsme se v tabulce pokoušeli o zařazení těchto pojmů do kontextu, tedy vyhledali a zahrnuli do tabulky jednotlivé věty, kde se tato slova nebo slovní spojení objevují. Přitom při rozboru některých termínů jsme zjistili, že se v románu objevují tak často, že sepsat veškeré případy jejich výskytu téměř není možné anebo by se jednalo o extrémně náročný úkol. Tak slovo „суд“ se pouze v prvním pádu objevuje na stránkách románu 692 krát. Přičemž některé z těchto výrazů nemají s právem nic společného. Jedná se například o „Божий суд“. Stejně tak termín „закон“ se na některých místech vyskytuje ve spojeních „Закон Христов“, „естественный закон“, „закон природы“. Navíc, i kdyby se podařilo sepsat do tabulky veškeré právní pojmy existující v románu, včetně všech případů jejich výskytu, každý z těchto tisíce vybraných termínů by bylo nezbytné násobit minimálně šesti, podle počtů jmen překladatelů. Mimoto je známo, že někteří překladatelé, například Emanuel Frynta, překládali vybraná díla ruských klasiků několikrát s velmi odlišnými výsledky, což by pro nás znamenalo, že se musíme podívat do jednotlivých vydání překladů *Bratří*

⁶⁷ REZKOVÁ, J. *Ruština pro právníky*. Praha: Karolinum, 2008, s. 187.

Karamazových. Toto by opět navýšilo počet možných překladů. Pro účely této diplomové práce bychom potom měli veškeré tyto asi desetitisíce slov v češtině a ruštině násobit ještě pěti, protože obdobná situace by byla u všech pěti vybraných románů. Nakonec by se tak mohlo vyskytnout možná i sto tisíc právních výrazů v obou jazycích, jejichž rozbor bychom nedokázali provést nejenom při zachování standardního počtu stran diplomové práce, ale ani v mezích rozsahu práce disertační.

Kromě toho práce autorky v Národní knihovně České republiky ukázala, že není postačující vložit do pracovní tabulky (viz přílohy) pouze konkrétní slovo nebo výraz, ale je zapotřebí přepsat celou větu, anebo alespoň syntagma, protože bez kontextu se překladatelské řešení může zdát nepochopitelné. Například když se podíváme na slovo „допрос“, v češtině „výslech“, v románu *Idiot*, nalezneme zde větu: „Хоть и с видом необыкновенного пренебрежения, но все-таки она взяла Колю к допросу.“⁶⁸ Tuto větu Bohumil Mathesius přeložil bez využití právních pojmů: „Vzala si Kolju na **paškál**, tváříc se neobyčejně přezíravě.“⁶⁹ Naopak, Vladimír Ryba se rozhodl právní pojem ponechat: „Ač se tvářila při tom neobyčejně opovržlivě, přece podrobila Kolju **výslechu**.“⁷⁰ Kdybychom do tabulky napsali pouze slovo „paškál“⁷¹ jako překlad termínu „допрос“, mohlo by to působit velmi zvláště. V kontextu však vidíme, že takové překladatelské řešení je nakonec vhodné. Rčení „vzít někoho na paškál“ pochází z toho, že před paškál bývali přiváděni lidé, aby něco dosvědčili nebo pravdivě vypověděli. Před velikonoční svící (paškálem) lidé na pravdivost svých slov přísahali. Takové situaci odpovídá význam daného rčení, tedy důkladně někoho vyslechnout, vyzpovídat, přimět jej, aby řekl, jak se věc skutečně stala.⁷²

Původním záměrem autorky bylo omezit výběr na rozbor pouze těch trestněprávních pojmů, které: 1) patří specificky do oboru trestního práva hmotného a procesního a nemají obdobu v běžně používaném jazyce; 2) jsou obtížné pro překlad a vyžadují dobrou znalost právních předpisů; 3) jsou stejné ve všech pěti románech. Pokud jde o poslední podmínku, ukázalo se, že je nakonec neslučitelná buď s první, anebo s druhou podmínkou. Například

⁶⁸ ДОСТОЕВСКИЙ, Ф. М. *Идиот*. Москва: Правда, 1981.

⁶⁹ DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Idiot*. Překlad Bohumil Mathesius. V nakl. Levné knihy vyd. 1. [i.e. vyd. 2.]. [Praha]: Levné knihy, 2009, s. 180.

⁷⁰ DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Idiot: román o čtyřech částech*. Překlad Vladimír Ryba. Praha: Henning Franzen, 1928, s. 224.

⁷¹ Paškál, z lat. paschalis, je vysoká velikonoční svíce, která symbolizuje vzkříšeného Krista, jehož světlo podle křesťanské nauky rozráží temnoty smrti. NOVOTNÝ, Michal. Paškál. URL: http://www.rozhlas.cz/strednicechy/slova/_zprava/paskal--111588 [cit. 2017-10-28].

⁷² Proč se říká: vzít někoho na paškál. URL: <http://www.e-kniha.com/proc-se-rika-vzit-nekoho-na-paskal.html> [cit. 2017-10-28].

pro překlad obtížnější slova, jako je „сотский“, „смирительный“, „понятый“, „мировой“ nebo „подсудимый“, nebyla k nalezení ve všech pěti zmíněných románech Dostojevského. Určitá slova byla stejná pro veškeré romány, jako je „суд“, „прокурор“, „закон“, ale buď nepatřila specificky do oblasti trestního práva a procesu, anebo měla také neprávni význam. Nakonec jsme šli cestou kompromisu a vybrali slova, která jsou buď velmi obtížná anebo zajímavá z překladatelského hlediska a patří do trestněprávních pojmů. Důraz byl kladen na slova, která se alespoň částečně opakují ve zkoumaných dílech Dostojevského. S ohledem na extrémní náročnost vyhledávání pojmů v tištěných textech omezili jsme se na pojmy, které se nevyskytují v románu více než pětikrát. Nabízíme se proto zaměřit na rozbor překladů z ruštiny do češtiny v pěti zmíněných románech v rozsahu pěti následujících trestněprávních výrazů:

1. V románu *Běsi*: „допрос“, „мировой“, „обвиняемый“, „присяжный“ a „Сенат“.
2. V románu *Bratři Karamazovi*: „мошенничество“, „облегчающее обстоятельство“, „подозреваемый“, „смирительный“ a „сотский“;
3. V románu *Idiot*: „допрос“, „мировой“, „облегчающее обстоятельство“, „пристав“ a „смирительный“.
4. V románu *Зáписки з мртvéго domu*: „допрос“, „исправник“, „мошенничество“, „следствие“, a „ссылно-каторжный“;
5. V románu *Zločin a trest*: „арест“, „мошенничество“, „подсудимый“, „пристав“ a „смирительный“.

Detailní rozbor všech těchto pojmů bude proveden v Kapitole III této diplomové práce. Nyní se podíváme na to, jakou úlohu hrálo v životě F. M. Dostojevského právo. Právě tomu bude věnována následující podkapitola.

2.2 Dostojevskij a právo

O Fjodorovi Michajloviči Dostojevském je napsáno mnoho biografických textů.⁷³ Jde také o odborné monografie, kolektivní práce, články, disertační a diplomové práce.⁷⁴

⁷³ САРАСКИНА, Л. *Достоевский*. Москва: Молодая Гвардия, 2013; ТИХОМИРОВ, Б.Н. *С Достоевским по Невскому проспекту, или Литературные прогулки от Дворцовой площади до Николаевского вокзала*. СПб., 2012; СЕЛЕЗНЕВ, Ю.И. *Достоевский*. — 5-е изд. — М.: Молодая гвардия, 2007; КАУТМАН, Ф. *Воje о Достоевского*, Praha: Svět Sovětů, 1966.

⁷⁴ ŠALDA, F. X. *Génius řecký a génius židovský; Dílo Dostojevského a jeho položení evropské: dvě studie ze Šaldova zápisníku*. Praha: Společnost F. X. Šaldy, 1992; BARANOVÁ, Kateřina. *Symbolika a estetika Fjodora Michailoviče Dostojevského*, diplomová práce, Masarykova univerzita v Brně, Filozofická fakulta, 1997; ВЕМ, А. Л. *Tajemství osobnosti Dostojevského: několik критических капитол*. Překlad Anna Tesková.

Na základě těchto zdrojů se pokusíme vyhledat informace, které poukazují na roli práva v životě Dostojevského. Za prvé prozkoumáme, zda měl Dostojevskij právnické vzdělání. Za druhé se podíváme na to, zda byl někdy stíhán pro porušení zákona. Za třetí nás bude zajímat, jak se právní oblast odráží v autorově tvorbě.

Prvním dílčím úkolem této části práce bude zjištění, byl-li F. M. Dostojevskij právníkem. Odpověď na tuto otázku by nám poskytla poznání o tom, zda při psaní svých románů působí Dostojevskij jako odborník, nebo jako laik. Pět vybraných románů není na rozdíl od *Deníku spisovatele* autobiografickou tvorbou, proto i kdybychom zjistili, že Dostojevskij měl právnické vzdělání, nemůžeme samozřejmě tvrdit, že zde mluví jako právník. Hovoří pouze ústy svých postav. Avšak stejně jako v každém románu Dostojevského nalézáme určité shody s jeho vlastním životem, tak i v řeči jednotlivých figur se částečně odráží vlastní jazykový styl spisovatele. Proto věříme, že zjištění skutečnosti, zda Dostojevskij měl nebo neměl právnické vzdělání, je důležité pro účely této diplomové práce.

Někteří odborníci ve svých pracích tvrdí, že F. M. Dostojevskij právnické vzdělání měl.⁷⁵ K tomuto závěru nás může vést přinejmenším název jeho románu *Zločin a trest*. Pravdou také je, že významná část spisovatelů tohoto období právnické vzdělání získala a aspoň částečně se svým povoláním živila. V českém prostředí to byl Karel Hynek Mácha,⁷⁶ ve Francii Honoré de Balzac.⁷⁷ Významným ruským spisovatelem časů Dostojevského, který také studoval právo, je Lev Nikolajevič Tolstoj.⁷⁸ Ve světové literatuře najdeme mnoho velmi známých spisovatelů, věnujících se právu v určitém období svého života. Jsou to Charles Perrault, Charles Dickens, Walter Scott, Anna Achmatovová a další.⁷⁹

Nehledě na tento zdánlivý předpoklad studium solidních biografických vydání o Dostojevském⁸⁰ poukazuje na to, že o jeho právnickém vzdělání tam zmínky nenajdeme. F.

Praha: Nakladatelství J. Otto, 1925; BERÁNEK, A. *Pedagogické a etické zásady Dostojevského*. Brno: [s.n.], 1936. s. 227-266; BERDJAJEV, N. A. *Dostojevského pojetí světa*. Překlad Irina Mesnjankina a Jan Kranát. Vyd. 1. Praha: Oikoymenh, 2000; ČERVINKA, V. *První český kritik Dostojevského*. [S. l.: s. n., 1931]. s. 228-236; MEREŽKOVSKIJ, D. S. *Duše Dostojevského, proroka ruské revoluce*. Překlad Jaroslav Starý. Praha: Rudolf Škeřík, 1923.

⁷⁵ СОКОЛОВ, Н. Я. *Профессиональная культура юристов*. Понятие. Сущность. Содержание. Учебное пособие. Издательство „Проспект“, 2014.

⁷⁶ Karel Hynek Mácha. URL: <http://www.spisovatele.cz/karel-hynek-macha> [cit. 2017-10-28].

⁷⁷ Honoré de Balzac. URL: <https://global.britannica.com/biography/Honore-de-Balzac> [cit. 2017-10-28].

⁷⁸ MEDZHIBOVSKAYA, I. *Tolstoy and the Religious Culture of His Time: A Biography of a Long Conversion, 1845-1885*. Lexington Books, 2009, s. 35.

⁷⁹ КОЗЬЯКОВ, С. Юристы-неудачники в мировой литературе. URL: <http://www.2queens.ru/PrintArticle.aspx?ID=94> [cit. 2017-10-28].

⁸⁰ СЕЛЕЗНЕВ, Ю.И. *Достоевский*. — 5-е изд. — М.: Молодая гвардия, 2007. — 510[2] с.: ил. — (Жизнь замечат. людей: Сер. биогр.; Вып. 1056); САРАСКИНА, Л. *Достоевский*. Москва: Молодая

M. Dostojevskij vystudoval technické vojenské učiliště se zaměřením na obor konstrukce mostů. I když právo a vojenská služba mohou mít něco společného, klasické právnické vzdělání Dostojevskij nikdy nezískal. Avšak právo jako takové v jeho životě sehrálo neopomenutelnou roli.

Pro účast ve skupině „Petraševců“, která vystupovala proti carovi Mikuláši I., byl Dostojevskij dne 13. listopadu 1849 odsouzen vojenským soudem k trestu smrti zastřelením. Ačkoli Dostojevskij popíral obvinění, soud ho shledal „jedním z hlavních zločinců“ z důvodu neučinění oznámení o dopisu Bělinského, kde tento vyjadřoval kritický postoj k náboženství a vládě. Dne 19. listopadu byl trest smrti Dostojevskému změněn na nucené práce na Sibiři, avšak ještě dne 22. prosince 1849 (3. ledna 1850) mu byl na Semjonovském náměstí přečten verdikt o trestu smrti. Několik minut poté Dostojevskému oznámili udělení milosti. Bylo to úplně na poslední chvíli. Na Sibiři Dostojevskij strávil celkem deset let: první čtyři roky byl na nucených pracích a poté působil jako voják. Vězení a těžké životní podmínky se podepsali na spisovatelově zdraví. Začal trpět epilepsií. Plná amnestie s návratem všech šlechtických práv mu byla poskytnuta až dne 17. dubna 1857. V prosinci roku 1859 se Dostojevskij vrátil do Petrohradu.

Opravdová spisovatelská tvorba Dostojevského se uskutečnila po jeho návratu ze Sibiře. Svoje zkušenosti s odpykáváním trestu v sibiřské káznici popsal ústy hrdiny Alexandra Petroviče Gorjančikova v románu *Zápisky z mrtvého domu* (1861). Popis pocitů, které zažívá odsouzený k trestu smrti při výkonu rozsudku, najdeme na stránkách románu *Idiot* (1868). V *Zápisích z mrtvého domu* jsou popisovány také vyprávění spoluvězňů o vraždách, včetně otcovraždy. Existuje velká pravděpodobnost, že Dostojevskij příběh bratrů Karamazových (román *Bratři Karamazovi* z roku 1879) zaslechl během svého pobytu v káznici. Tomuto nasvědčují vzpomínky V. V. Tymofeyevy, která odkazuje na svůj dialog s významným spisovatelem. Když se mu svěřila, že chce také psát, F. M. Dostojevskij jí mimo jiné řekl: „A pamatujte si moji závěť: nikdy nevymýšlejte fabuli ani intriku. Vezměte si to, co dává život sám. Život je mnohem bohatší, než všechny naše vynálezy! Žádná fantazie Vám neposkytne to, co občas dává obyčejný, běžný život! Respektujte život!“⁸¹

Гвардия, 2013; ТИХОМИРОВ, Б.Н. *С Достоевским по Невскому проспекту, или Литературные прогулки от Дворцовой площади до Николаевского вокзала*. СПб., 2012. 261 с.

⁸¹ Ruský originál zní: „И запомните мой завет: никогда не выдумывайте ни фабулы, ни интриг. Берите то, что дает сама жизнь. Жизнь куда богаче всех наших выдумок! Никакое воображение не придумает вам того, что дает иногда самая обыкновенная, заурядная жизнь! Уважайте жизнь!“. Viz Воспоминания В. В. Тимофеевой. Год работы с знаменитым писателем. URL:

Příběh románu *Běsi* (1871) je zčásti založen na zkušenostech Dostojevského se skupinou Michaila Vasiljeviče Petraševského. Není náhodou, že křestní jméno hlavního spiklence románu je Pjotr (Petr), což nápadně souzní s názvem skupiny Petraševců. Na konci románu jsou postavy podrobeny výslechu a odsouzeny. Tyto okamžiky zažil na vlastní kůži i sám ruský spisovatel. Podobně se o výslechu, odsouzení a odpykávání trestu dočteme v románu *Zločin a trest* (1866). Jak vidíme, praktické zkušenosti s právním odvětvím podstatně ovlivnily Dostojevského tvorbu.

Než se dostaneme k samotné srovnávací analýze trestněprávní terminologie ve vybraných románech F. M. Dostojevského, bylo by vhodné provést stručný rozbor platné právní úpravy, týkající se trestního práva a procesu v zemích ruských a českých. Takový rozbor nám bude nápomocný při zjišťování toho, zda termín použitý překladatelem odpovídá dobové normě. Kupříkladu je známo, že v současnosti není vhodné používat pojem „prokurátor“, který evokuje spíše období vlády komunistické strany, ale tomu odpovídající moderní termín „státní zástupce“. Výběr pojmu záleží také na cíli překladatele. Pokud chce upozornit na to, že se děj odehrál dříve, může použít také archaizmy. Naopak, překladatel, který sleduje cíl přiblížit dílo autora současnému čtenáři, může záměrně změnit slovní zásobu autora na modernější, aby byla srozumitelnější. Tak například dnes v knihkupectvích nacházíme nové vydání světově známé knihy *Labyrint světa a Ráj srdce*⁸² od Jana Amose Komenského, přepsané současnou češtinou. Svoje vlastní doporučení pro překlad právních termínů v románech Dostojevského nabídneme k podkapitole 3.3 této diplomové práce. Nyní se podíváme na rozbor právní úpravy v oblasti trestního práva a procesu, která existovala a nyní existuje na územích, která v současnosti nesou pojmenování Česká republika a Ruská federace.

Není tajemstvím, že překladatelství je práce vyžadující mnoho znalostí a nejde jen o znalost jazyka. Aby byl text přeložen správně, měl by překladatel přesně rozumět významu slova v daném kontextu, což vyžaduje studium oboru, jehož se překlad týká. Pokud jde o překlad trestněprávního pojmu, měl by překladatel nastudovat příslušný zákon země, v jejímž jazyce je dokument sepsán, kde předmětný právní pojem nalézáme, a pak také právní předpis, který upravuje obdobné vztahy v zemi, do jejíhož jazyka se text překládá.

<http://dostoevskiy.niv.ru/dostoevskiy/memory/v-vospominaniyah-sovremennikov/timofeeva-god-raboty-s-znamenitym-pisatelem.htm> [cit. 2017-10-28].

⁸² KOMENSKÝ, J. A. *Labyrint světa a ráj srdce: v jazyce 21. století*. Vyd. 1. Žandov [Chlumec u Ústí nad Labem]: Poutníkova četba, 2010.

2.3 Aplikovatelná právní úprava v zemích ruských a českých

2.3.1. Vysvětlení výběru právní úpravy

Postup při analýze relevantních právních předpisů vysvětlíme na příkladu románu *Zločin a trest*. S ohledem na to, že Dostojevskij v tomto díle popisuje události své doby, je pro účely analýzy právní terminologie nezbytné zjistit, jaké právo platilo v Rusku v roce 1866, kdy byl dokončen román *Zločin a trest*.

První český překlad románu Dostojevského *Zločin a trest* pořídil mladý filolog a novinář na Vídeňské univerzitě Josef Penížek.⁸³ Text začal vycházet na pokračování dne 7. dubna 1883 v románové příloze odpoledního vydání „Národních listů“.⁸⁴ Je tak zjevné, že pro studium tohoto překladu bude zapotřebí nastudovat jednotlivé právní normy, které platili v tomto období. Další překlad zmíněného románu do češtiny, jehož autorem je Karel Štěpánek, byl poprvé publikován v roce 1899,⁸⁵ což znamená, že je nezbytné se podívat na právní předpisy tohoto období.

Československo se dočkalo svého prvního překladu románu *Zločin a trest* od Dostojevského v roce 1925. Autorem tohoto překladu je Stanislav Minařík.⁸⁶ Zajímavostí je, že nehledě na to, že později vzniklo ještě mnoho dalších překladů tohoto románu do češtiny, nejnovější vydání předmětného díla Dostojevského z roku 2014 je právě od tohoto překladatele.⁸⁷

V dalších letech *Zločin a trest* překládali Bohumil Mužík⁸⁸ (1927), Vladimír Ryba⁸⁹ (1928), Břetislav Hůla⁹⁰ (1930) a Jaroslav Hulák⁹¹ (1958). Většina ze zmíněných překladů

⁸³ MANDAT, J. *Dostojevskij a naše země*. Spisy Univerzity J. E. Purkyně, Filozofická fakulta, Slovanské Studie. Brno, 1979, s. 54.

⁸⁴ DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Zločin a trest: román o 6 dílech*. Překlad Josef Penížek. Praha: Národní listy, 1883.

⁸⁵ DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Zločin a trest: román*. Překlad Karel Štěpánek. V Praze: Tiskem a nákladem J. Otty, 1899-1900.

⁸⁶ DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Zločin a trest: román o 6 dílech s epilogem*. Překlad Stanislav Minařík. V Praze: Kvasnička a Hampl, 1925.

⁸⁷ DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Zločin a trest*. Překlad Stanislav Minařík. Praha: Dobrovský s.r.o., 2014.

⁸⁸ DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Zločin a trest: román v šesti částech s doslovem*. Překlad Bohumil Mužík. Praha: Přítel knihy, 1927.

⁸⁹ DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Zločin a trest: román v šesti částech s epilogem*. Překlad Vladimír Ryba. Praha: Henning Franzen, 1928.

⁹⁰ DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Zločin a trest: román o 6 dílech*. Překlad Břetislav Hůla. Praha: Melantrich, 1930.

byla otištěna několikrát i mnoho let později. Svého času byl velmi populární překlad od Karla Štěpánka, který vyšel osmkrát. Mimoto v roce 2007 nakladatelství Amatérské divadlo Esence vydalo knihu s názvem *Raskolnikov: tragédie ve třech dějstvích*, kde je jako autorka překladu uvedena Kateřina Bohadlová.⁹² Autorem tohoto díla však je nikoliv sám Fjodor Michajlovič, ale Leo Birinski, proto toto dílo ze srovnávací analýzy vynecháme.

Pokud nebudeme brát v potaz překlad Kateřiny Bohadlové, celkově dle našich zjištění existuje od roku 1883 ke dnešnému dni sedm překladů (překladatelů) románu Dostojevského *Zločin a trest* do českého jazyka. To znamená, že pro účely této práce bychom se měli zaměřit na studium právních předpisů v oblasti trestního práva a procesu, které platily na území současné Ruské federace v době vzniku jednotlivých překladů, tj. v letech 1883, 1899, 1925, 1927, 1928, 1930 a 1958. Jak již bylo zmíněno, většina těchto překladů byla opětovně vytištěna ještě mnohokrát poté.

Když se podíváme na vydání originálů dalších čtyř románů F. M. Dostojevského, zjistíme, že nejdříve ze všech byl napsán román *Zápisky z mrtvého domu* (1861); nejpozději byl vydán román *Bratři Karamazovi* (1879). Nejstarší ze všech je překlad románu *Zločin a trest* od Josefa Penížka z roku 1883.⁹³ Dále pak překlad *Zápisů z mrtvého domu* od H. Jaroše z roku 1891.⁹⁴ K nejnovějším patří překlady ve vydání z roku 2014⁹⁵ a 2015.⁹⁶ Avšak to nejsou nejnovější překlady; jde o otisk starších překladů. Nejnovějším překladem je práce Libora Dvořáka nad románem *Bratři Karamazovi*, která spatřila svět v roce 2013.⁹⁷

S ohledem na vše zmíněné bude dle našeho názoru nejlepší cestou začít obecným přehledem trestněprávních předpisů v ruských zemích od roku 1861 do roku 2017, tedy za posledních 150 let.

⁹¹ DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Zločin a trest: román o 6 částech a epilogu*. 11. vyd., (ve Světě sovětů 1. vyd.). Praha: Svět sovětů, 1958.

⁹² BIRINSKI, L. *Raskolnikov: tragédie ve třech dějstvích (podle Dostojevského)*. Praha: Amatérské divadlo Esence, 2007.

⁹³ DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Zločin a trest: román o 6 dílech*. Překlad Josef Penížek. Praha: Národní listy, 1883.

⁹⁴ DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Spisy Fedora Michajloviče Dostojevského. Svazek 1., Zápisky z mrtvého domu*. Překlad H. Jaroš. V Praze: Tiskem a nákladem J. Otty, 1891.

⁹⁵ DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Běsi*. Překlad Tatjana Hašková a Jaroslav Hulák. 2., upr. vyd. Voznice: Leda, 2014; DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Zločin a trest*. Překlad Stanislav Minařík. Praha: Dobrovský s.r.o., 2014; DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Idiot*. Překlad Stanislav Minařík. Praha: Dobrovský, 2014.

⁹⁶ DOSTOJEVSKIJ, F. M. a MEDKOVÁ, J., ed. *Bratři Karamazovi: román ve čtyřech částech s epilogem*. Překlad Jaromír Hrubý. Praha: Dobrovský, 2015.

⁹⁷ DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Bratři Karamazovi*. Překlad Libor Dvořák. V tomto překladu vyd. 1. Praha: Odeon, 2013.

2.3.2. Trestněprávní předpisy na území Ruska

Když se podíváme na současnou právní úpravu v oblasti trestního práva a procesu, mezi hlavní právní předpisy patří trestní zákoník (Уголовный кодекс Российской Федерации)⁹⁸ a trestní řád Ruské federace (Уголовно-процессуальный кодекс Российской Федерации).⁹⁹ Dále pak federální zákony RF o státním zastupitelství,¹⁰⁰ o soudním systému¹⁰¹ a o postavení soudců v RF,¹⁰² o výkonu trestu¹⁰³ a mnohé další.¹⁰⁴ Všechny tyto předpisy mají svůj základ v Ústavě RF (Конституция РФ)¹⁰⁵ a musí s ní být v souladu.

S ohledem na to, že prozkoumat veškeré dokumenty, které se týkají trestněprávních pojmů od roku 1866 do dnešního dne, je téměř nespílitelný úkol a hlavním cílem této diplomové práce je nikoliv analýza trestněprávních předpisů, ale rozbor českých překladů trestněprávní terminologie, omezíme se při tomto historickém exkurzu pouze na předpisy, které dle obsahu odpovídají současnému trestnímu zákoníku a trestnímu řádu Ruské federace.

První dokument, o kterém se zmíníme v této práci a který spadá do zkoumaného období a oboru, je **Trestní zákoník o trestních a nápravných opatřeních**.¹⁰⁶ V dějinách Ruska se jedná se o první plnohodnotný trestní zákoník. Byl připraven pracovníky

⁹⁸ „Уголовный кодекс Российской Федерации“ от 13.06.1996 N 63-ФЗ (ред. от 29.07.2017) (с изм. и доп., вступ. в силу с 26.08.2017). URL: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_10699/ [cit. 2017-10-29].

⁹⁹ „Уголовно-процессуальный кодекс Российской Федерации“ от 18.12.2001 N 174-ФЗ (ред. от 29.07.2017) (с изм. и доп., вступ. в силу с 01.09.2017). URL: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_34481/ [cit. 2017-10-29].

¹⁰⁰ Федеральний закон от 17.01.1992 N 2202-1 (ред. от 29.07.2017) „О прокуратуре Российской Федерации“ (с изм. и доп., вступ. в силу с 10.08.2017). URL: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_262/ [cit. 2017-10-29].

¹⁰¹ Федеральний конституционный закон от 31.12.1996 N 1-ФКЗ (ред. от 05.02.2014) „О судебной системе Российской Федерации“. URL: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_12834/ [cit. 2017-10-29].

¹⁰² Закон РФ от 26.06.1992 N 3132-1 (ред. от 28.12.2016) „О статусе судей в Российской Федерации“. URL: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_648/ [cit. 2017-10-29].

¹⁰³ „Уголовно-исполнительный кодекс Российской Федерации“ от 08.01.1997 N 1-ФЗ (ред. от 16.10.2017). URL: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_12940/ [cit. 2017-10-29].

¹⁰⁴ Viz například Федеральний закон от 20.08.2004 N 119-ФЗ (ред. от 07.02.2017) „О государственной защите потерпевших, свидетелей и иных участников уголовного судопроизводства“. URL: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_48959/ [cit. 2017-10-29].

¹⁰⁵ „Конституция Российской Федерации“ (принята всенародным голосованием 12.12.1993) (с учетом поправок, внесенных Законами РФ о поправках к Конституции РФ от 30.12.2008 N 6-ФКЗ, от 30.12.2008 N 7-ФКЗ, от 05.02.2014 N 2-ФКЗ, от 21.07.2014 N 11-ФКЗ). URL: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_28399/ [cit. 2017-10-29].

¹⁰⁶ Уложение о наказаниях уголовных и исправительных 1845 года. Россия. Законы и постановления. Уложение о наказаниях уголовных и исправительных. - Санкт-Петербург: Тип. 2 отд-ния собств. е. и. в. канцелярии, 1845. - [4], IV, 898, XVII с.; 16. URL: <http://search.rsl.ru/ru/record/01002889696> [cit. 2017-10-29].

legislativní komise a schválen carem Mikulášem I. dne 15. srpna 1845. Zákoník vstoupil v platnost v roce 1846. Byl kodifikačním právním aktem, který obsahoval normy upravující obecné otázky trestního práva a stanovil odpovědnost za spáchání konkrétních trestných činů.

Dalším historickým dokumentem v této oblasti byl **Trestní zákoník z roku 1903**.¹⁰⁷ Tento zákoník nikdy nevstoupil v platnost v plném znění. V roce 1904 vstoupila v platnost kapitola o státních zločinech a v roce 1906 kapitola o náboženských zločinech. Do říjnové revoluce pak vstoupilo v platnost asi 30 článků dalších kapitol. Úplné znění tohoto druhého zákoníku platilo pouze na území Lotyšska, Litvy a Estonska.¹⁰⁸

V období po říjnové revoluci roku 1917 zůstávaly v platnosti trestní zákoníky z roku 1845 a 1903. V roce 1919 byly nakonec schváleny **Hlavní zásady trestního práva RSFSR**.¹⁰⁹ Byly výsledkem zobecnění praxe vytváření norem v oblasti trestního práva, která se vyvíjela od roku 1917. Hlavní zásady neobsahovaly normy o odpovědnosti za konkrétní trestné činy, a proto jsou považovány za prototyp obecné části budoucího trestního zákoníku. První sovětský trestní zákoník se objevil v roce 1922.¹¹⁰ V roce 1926 proběhly rozsáhlé úpravy tohoto trestního zákoníku přijaté rozhodnutím Všeruského ústředního výkonného výboru dne 22. listopadu. Ve skutečnosti to znamenalo přijetí nového trestního zákoníku, **Trestního zákoníku Ruské socialistické federativní sovětské republiky z roku 1926**.¹¹¹ Zákoník navazoval na Základní principy trestního práva SSSR a svazových republik z roku 1924.¹¹² Pro další analýzu během období sovětského svazu je relevantnější analýza trestněprávní úpravy SSSR, která měla větší váhu. Zákoníky svazových republik v podstatě kopírovaly text zákonodárných aktů Sovětského svazu. V roce 1958 byly přijaty další Základní principy trestního práva SSSR a svazových

¹⁰⁷ Уголовное уложение 1903 года. Новое уголовное уложение, Высочайше утвержденное 22 марта 1903 года. СПб.: Изд. В.П.Анисимова, 1903 - 250с. URL: <http://library6.com/8569/item/553030> [cit. 2017-10-29].

¹⁰⁸ КУЗНЕЦОВА, Н. Ф. ТЯЖКОВА, И. М. *Курс уголовного права*. Общая часть. Том 1: Учение о преступлении. М., 2002, s. 21.

¹⁰⁹ Руководящие начала по уголовному праву РСФСР 1919 года. Постановление Наркомюста РСФСР От 12.12.1919 Руководящие Начала по Уголовному Праву Р.С.Ф.С.Р. URL: <http://pravo.levonevsky.org/baza/soviet/sss7311.htm> [cit. 2017-10-29].

¹¹⁰ Уголовный кодекс РСФСР редакции 1922 года. URL: <http://www.law.edu.ru/norm/norm.asp?normID=1241523> [cit. 2017-10-29].

¹¹¹ Постановление ВЦИК от 22 ноября 1926 года „О введении в действие Уголовного кодекса РСФСР редакции 1926 года“ // СУ РСФСР. — 1926. № 80. — Ст. 600.

¹¹² Основные Начала Уголовного Законодательства Союза ССР и Союзных Республик. Утверждены Постановлением Президиума ЦИК СССР от 31 октября 1924 года (СЗ 1924, N 24, ст. 204). URL: http://www.libussr.ru/doc_ussr/ussr_2237.htm [cit. 2017-10-29].

republik.¹¹³ A vzápětí na něj navázalo přijetí **Trestního zákoníku RSFSR z roku 1960**.¹¹⁴ Tento zákoník platil v Rusku až do roku 1997, kdy vstoupil v platnost současný **Trestní zákoník RF z roku 1996**. Tento dokument prošel mnoha redakcemi. Poslední znění tohoto zákona je ke dnešnímu dni ze dne 29. července 2017.¹¹⁵

Pokud jde o prameny trestního procesu, vývoj zde byl velmi obdobný. Za určitou dobu prvního trestního řádu Ruské federace lze považovat **Sbírku zákonů Ruského impéria**.¹¹⁶ Sbírku zákonů založil Mikuláš I. v roce 1832 na základě prací legislativní komise pod vedením M. M. Speranského. Vstoupila v platnost až o tři roky později, dne 1. ledna 1835. Svazek XV Sbírek zákonů činily předpisy v oblasti trestního práva a procesu. Zahrnoval dvě knihy: 1) O zločinech a trestech obecně a 2) O trestním řízení ze zločinů. Tato druhá kniha patnáctého svazku Sbírek zákonů Ruského impéria v podstatě plnila funkci prvního trestního řádu Ruska. V období po revoluci existovalo několik právních předpisů upravujících soudní řízení v trestních věcech, avšak žádný z nich neměl podobu úplného trestního řádu.¹¹⁷ Až v roce 1958 byly schváleny také Základní principy trestního procesu SSSR a svazových republik.¹¹⁸ V roce 1960 byl přijat **Trestní soudní řád RSFSR**.¹¹⁹ Ten platil po dobu více než 40 let až do roku 2001, kdy byl schválen současný **Trestní řád Ruské federace**. Poslední znění tohoto zákona je ke dnešnímu dni také ze dne 5. prosince 2017.¹²⁰

Tato podkapitola nám poskytla velmi obecný přehled trestněprávních předpisů tehdejšího a současného Ruska. Dále se zaměříme na studium jednotlivých právních řádů na území českých zemí, jež byly v účinnosti v momentě vydání jednotlivých překladů zkoumaných románů F. M. Dostojevského do češtiny.

¹¹³ Закон СССР от 25.12.1958 „Об утверждении Основ уголовного законодательства Союза ССР и союзных республик“. URL: <http://www.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc&base=ESU&n=4905#0> [cit. 2017-10-29].

¹¹⁴ Закон РСФСР от 27 октября 1960 года „Об утверждении Уголовного кодекса РСФСР“ // Ведомости Верховного Совета РСФСР от 31 октября 1960 года. № 40. ст. 591.

¹¹⁵ „Уголовный кодекс Российской Федерации“ от 13.06.1996 N 63-ФЗ (ред. от 29.07.2017) (с изм. и доп., вступ. в силу с 26.08.2017). URL: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_10699/ [cit. 2017-12-27].

¹¹⁶ Свод законов Российской империи. URL: <http://www.runivers.ru/lib/book7372/> [cit. 2017-10-29].

¹¹⁷ ЯКОВЛЕВА, Л. В. *История Становления Уголовно-Процессуального Законодательства в России*. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/istoriya-stanovleniya-ugolovno-protsessualnogo-zakonodatelstva-v-rossii> [cit. 2017-10-29].

¹¹⁸ Закон СССР от 25.12.1958 (ред. от 28.11.1989) „Об утверждении Основ уголовного судопроизводства Союза ССР и союзных республик“. URL: <http://www.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc&base=ESU&n=1654#0> [cit. 2017-10-29].

¹¹⁹ „Уголовно-процессуальный кодекс РСФСР“ (утв. ВС РСФСР 27.10.1960) (ред. от 29.12.2001, с изм. от 26.11.2002) (с изм. и доп., вступающими в силу с 01.07.2002). URL: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_3275/ [cit. 2017-10-29].

¹²⁰ „Уголовно-процессуальный кодекс Российской Федерации“ от 18.12.2001 N 174-ФЗ (ред. от 05.12.2017). URL: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_34481/ [cit. 2017-12-27].

2.3.3. Trestněprávní předpisy v českých zemích

Vzhledem k tomu, že tato diplomová práce vznikala na území České republiky, byl přístup k českým právním zdrojům podstatně jednodušší. Čerpali jsme převážně z českých učebnic a také z dobových právních předpisů, které jsou k dispozici v elektronických databázích, jako jsou ASPI a Beck-online. Na začátku se zaměříme na rozbor právní úpravy týkající se trestního práva hmotného a poté trestního procesu.

První období, kterému se budeme věnovat, je doba do roku 1918, kdy území nynější České republiky tvořilo součást habsburské monarchie. Toto období je totožné s vývojem trestního práva v rakousko-uherské monarchii.¹²¹ Trestní právo rakouské části území impéria bylo kodifikováno v **trestním zákoně z roku 1852**. Bavorský trestní zákoník z roku 1813 a pruský zákoník z roku 1851 se staly hlavním podkladem pro **říšský trestní zákoník z roku 1871**. Toto právo mělo vliv na kodifikaci uherského trestního práva v roce 1878, které sloužilo jako obnova zčásti nekodifikovaného práva domácího původu. Trestní činy byly na základě nové právní úpravy rozlišovány na zločiny, přečiny a přestupky. V roce 1867 proběhla určitá humanizace systému trestů.¹²²

Se vznikem československého státu **byla v roce 1918 ponechána v platnosti dosavadní legislativa** v oblasti trestního práva. Dvojí právo rakouské a uherské bylo pozměněno teprve přijetím trestního zákona v roce 1950. Nicméně některé kroky k zavedení nového československého zákonodárství byly uskutečněny. Brzy po vzniku samostatného státu byl přijat zákon **č. 562/1919 Sb. o podmíněném odsouzení a podmíněném propuštění**.¹²³ Dne 11. března 1931 byl přijat zákon o trestním soudnictví nad mládeží,¹²⁴ jehož zásady byly převzaty i do současného zákona o soudnictví ve věcech mládeže podle zákona č. 218/2003 Sb.¹²⁵

Za nacistické okupace na území Československa bylo pro německé státní příslušníky zavedeno trestní právo německé, a pro ostatní ponecháno dosavadní právo, které však bylo výrazně ovlivněno kriminálně politickými zásadami Třetí říše. Zejména se jednalo o ustanovení „na ochranu rasy“.¹²⁶

¹²¹ SOLNAŘ, V. et al. *Systém českého trestního práva*. 1. vyd. Praha: Novatrix, 2009, s. 47.

¹²² *Ibid.*, s. 48.

¹²³ Zákon ze dne 17. října 1919 o podmíněném odsouzení a podmíněném propuštění, 562/1919 Sb. znění účinné od 28. 10. 1919 do 31. 7. 1950.

¹²⁴ Zákon ze dne 11. března 1931 o trestním soudnictví nad mládeží, 48/1931 Sb.

¹²⁵ Zákon ze dne 31. srpna 2003 o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), č. 218/2003 Sb.

¹²⁶ SOLNAŘ, V. et al. *Systém českého trestního práva*. 1. vyd. Praha: Novatrix, 2009, s. 50.

Příprava nové kodifikace v období po roce 1945 byla následkem politických změn, které nastaly v roce 1948. **Trestní zákon ze dne 12. července 1950**¹²⁷ jako účel trestu, kromě standardních ustanovení, tedy zabránit pachateli v dalším páchání trestných činů a vychovávat ho k tomu, aby dodržoval pravidla socialistického soužití, působit výchovně na ostatní členy společnosti, předepisoval také „zneškodnit nepřátele pracujícího lidu“.¹²⁸ V roce 1956 byla provedena rozsáhlá novelizace tohoto zákona. Mnohé trestní sazby byly sníženy a vedle trestu smrti byl alternativně stanoven trest odnětí svobody na 25 let.

Trestní zákoník z roku 1950 platil až do ledna roku 1962, kdy nabyl účinnosti **trestní zákon č. 140/1961**,¹²⁹ který dříve zmíněnou formulaci o účelu trestu už neobsahoval. Trest smrti byl v tomto zákoně označen jako vyloženě výjimečný trest. V roce 1990 byl trest smrti v Československu úplně zrušen.¹³⁰

Po roce 1989 došlo k zásadním změnám trestního práva hmotného, ale k přijetí nových kodexů nedošlo rychle. Kontinuálně však byla prováděna reforma a novelizace existujících trestních předpisů.¹³¹ Změny nastaly až o 20 let později.

Současný trestní zákoník České republiky nabyl účinnosti dnem 1. ledna 2010.¹³² Tento zákon ve svém paragrafu 13 definuje trestný čin jako „protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně“.¹³³ Mimoto k stanovení trestní odpovědnosti za trestný čin je třeba, aby zavinění bylo úmyslné, nestanoví-li trestní zákon výslovně, že postačí zavinění z nedbalosti.

Co se týče předpisů v oblasti trestního práva procesního, zde se právní úprava vyvíjela obdobným způsobem. Dne **17. ledna 1850** byl přijat první skutečný **trestní řád**. Dříve procesní právo fungovalo na zásadách inkvizičního procesu podle Obecného soudního řádu kriminálního (1788) a Zákoníku o zločinech a těžkých policejních přestupcích (1803). Nový právní přepis byl zpracován Wirthem pod vlivem francouzského trestního řádu.¹³⁴ Kromě jiných pokrokových změn rozšířil působnost porotních soudů na veškeré politické delikty a těžké zločiny.

V roce **1853** byl přijat následující **trestní řád**, za jehož autora se považuje Hye von Glunek. Tento zákon byl nesporným krokem zpět, jelikož zaváděl návrat k zastaralým

¹²⁷ Trestní zákon ze dne 12. července 1950, č. 86/1950 Sb. znění účinné od 30. 12. 1957 do 31. 12. 1961.

¹²⁸ Viz para. 17 zákona č. 86/1950 Sb.

¹²⁹ Trestní zákon č. 140/1961 Sb. znění účinné od 1. 1. 1962, zrušeno dnem 1. 1. 2010

¹³⁰ Zákon ze dne 2. května 1990, kterým se mění a doplňuje trestní zákon, č. 175/1990 Sb.

¹³¹ SOLNAŘ, V. et al. *Systém českého trestního práva*. 1. vyd. Praha: Novatrix, 2009, s. 56.

¹³² Zákon ze dne 8. ledna 2009, trestní zákon, č. 40/2009 Sb., aktuální znění 01.10.2017 - 02.01.2018.

¹³³ *Ibid.*

¹³⁴ MUSIL, J. a kol. *Kurs trestního práva: trestní právo procesní*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 1999. xxxv, s. 20.

myšlenkám inkvizičního procesu.¹³⁵ Až po definitivním pádu absolutismu se podařilo prosadit reformní myšlenky vydáním nového **trestního řádu ze dne 23. května 1873**. Bylo to období aktivních a rychlých změn v tehdejší právní úpravě. Poté se legislativní změny zastavily na více než tři čtvrtě století. Nehledě na zásadní změny, které nastaly v roce 1918, nová právní úprava v oblasti trestního procesu byla přijata až v roce 1950 následkem dalších politických změn. V období první republiky zůstaly v platnosti dosavadní trestněprocesní předpisy na základě recepčního zákona č. 11/1918 ze dne 28. října 1918.¹³⁶

Důležitým mezníkem se stalo přijetí nové Ústavy ze dne 9. května 1948 a navazujících zákonů č. 319/1948 Sb., o zlidovění soudnictví, č. 231/1948 Sb., o Státním soudu a dalších. Nový **trestní řád** byl schválen dne **12. července 1950**. Obecně řečeno, tento právní předpis závažně omezil práva obviněného a oslabil postavení obhájce u soudu.¹³⁷ Z podnětu reformních sil již za několik let byl přijat další **trestní řád ze dne 19. prosince 1956**, č. 64/1956. Ten naopak rozšířil práva obhajoby a zavedl zákonné lhůty pro trvání vyšetřování a vazby. Nicméně s přijetím nové Ústavy v roce 1960 byl následně schválen i nový **trestní řád** č. 141/1961 ze dne **29. listopadu 1961**.¹³⁸ Tento právní předpis zůstal v platnosti i po roce 1989. V roce 1990 byla ustanovena rekodifikační komise při ministerstvu spravedlnosti. Bylo přijato několik variant legislativních záměrů, které však nebyly úspěšné. Text trestního řádu z roku 1961 byl mnohokrát novelizován, ale platí až dodnes. Poslední změny ke dnešnímu dni proběhly v říjnu roku 2017.¹³⁹

¹³⁵ *Ibid.*

¹³⁶ Zákon ze dne 28. října 1918 o zřízení samostatného státu československého, 11/1918 Sb. znění účinné od 28. 10. 1918.

¹³⁷ MUSIL, J. a kol. *Kurs trestního práva: trestní právo procesní*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 1999. xxxv, s. 22.

¹³⁸ Zákon ze dne 29. listopadu 1961, o trestním řízení soudním (trestní řád), č. 141/1961 Sb., aktuální znění 01.10.2017 - 02.01.2018.

¹³⁹ *Ibid.*

KAPITOLA III.

TRESTNĚPRÁVNÍ TERMINOLOGIE V ČESKÝCH PŘEKLADECH VYBRANÝCH ROMÁNŮ

Hlavním zdrojem pro analýzu překladů trestněprávní terminologie v této diplomové práci bude materiál existujících českých překladů pěti románů F. M. Dostojevského: 1) *Běsi*; 2) *Bratři Karamazovi*; 3) *Idiot*; 4) *Zápisky z mrtvého domu* a 5) *Zločin a trest*. Většina z těchto překladů byla otištěna několikrát. Některé překlady byly revidovány. Při rozboru se zaměříme na studium nejnovějších vydání existujících překladů pěti vybraných románů.

3.1 Čeští překladatelé Dostojevského a právo

Na kvalitu překladu má vždy určitý vliv individuální výrazový idiolekt překladatele, který je založen na vzdělání a vlastních zkušenostech každého jedince. Za účelem prozkoumání tohoto idiolektu provedeme rozbor základních biografických údajů každého z překladatelů pěti výše zmíněných románů. Primárním úkolem bylo nastudovat dostupné údaje o vlastním stylu každého překladatele. S ohledem na omezení rozsahu této práce a na náročnost takto formulovaného zadání, bylo nakonec od tohoto původního záměru upuštěno. Při prostudování životopisů překladatelů Dostojevského tak důležitým úkolem zůstává zjištění toho, zda měl někdo z nich právnické vzdělání. Toto zjištění by bylo nápomocné při hodnocení toho, zda překlady právní terminologie od překladatelů právníků jsou více zdařilé než překlady provedené překladateli bez právnického vzdělání.

Dle našeho zjištění nalézáme ke dnešnímu dni sedm překladatelů románu *Běsi*,¹⁴⁰ šest překladatelů díla *Bratři Karamazovi*,¹⁴¹ pět překladatelů díla *Idiot*,¹⁴² šest překladatelů

¹⁴⁰ DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Běsovové: román*. Překlad Jan Wagner. V Praze: Přítel domoviny, 1900-1901; DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Běsovové: román o třech dílech. Díl 1. a dílu 2. hlava 1-5*. Překlad Helena Růžičková-Váňová. V Praze: J. Otto, 1912; DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Běsovové: román o třech dílech. Dílu II. hlava VI.-X. a díl III*. Překlad Stanislav Minařík. Praha: Kvasnička a Hampl, 1925; DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Ďáblové (Běsi): román ve třech částech*. Překlad Vladimír Ryba. Praha: Henning Franzen, 1928; DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Běsi: román o třech dílech*. Překlad Bohumil Mathesius. Praha: Melantrich, 1930 a DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Běsi*. Překlad Tatjana Hašková a Jaroslav Hulák. 2. vyd., tohoto překl. 1. vyd. Praha: Odeon, 1987.

¹⁴¹ DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Bratři Karamazovi: román ve čtyřech částech s epilogem*. Překlad Jaromír Hrubý. V Praze: Tiskem a nákladem J. Otty, 1894; DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Bratři Karamazovi: román o čtyřech dílech s epilogem*. Překlad Stanislav Minařík. V Praze: Stanislav Minařík, 1923; DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Bratři Karamazovi: román ve čtyřech částech s epilogem*. Překlad Vladimír Ryba. Praha: Henning Franzen, 1928; DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Bratři Karamazovi: román o dvanácti knihách s epilogem*. Překlad

románu *Zápisky z mrtvého domu*,¹⁴³ sedm překladatelů *Zločinu a trestu*.¹⁴⁴ Seznam jmen překladatelů je sepsán v Příloze č. 7 k této diplomové práci. Zvláštní pozornost je potřeba věnovat skutečnosti, že počet překladatelů se nerovná počtu překladů. Například Jaroslav Hulák a Taťjana Hašková pracovali nad překladem společně. Stejně tak druhý díl *Zápisů z mrtvého domu* překládal dle našeho zjištění (viz Příloha č. 4) Josef Pelíšek, i když katalogy Národní knihovny záznam o jeho spolupráci na tomto titulu původně neobsahovaly. Na náš podnět však byly vneseny opravy a nyní je tato informace již k nalezení v katalogu. Kromě toho se některé překlady později upravovaly a redigovaly. Nekladli jsme si za cíl srovnat veškerá existující vydání překladů předmětných děl Dostojevského do češtiny, ale pouze určitá vydání s odlišnými jmény překladatelů.

Rozbor biografických údajů o překladatelích provedeme v chronologickém pořadí počínaje nejstaršími překlady (viz Příloha č. 7). Celkově jsme objevili dvacet překladatelů vybraných románů F. M. Dostojevského z ruského do českého jazyka. Jedno jméno jsme ze seznamů překladatelů později vyškrtli, protože se ukázalo, že Jaromír Hrubý psal také pod pseudonymem H. Jaroš. Jedno jméno jsme naopak do seznamu přidali, protože Josef Pelíšek nebyl dříve u díla *Zápisky z mrtvého domu* veden v záznamech Národní knihovny ČR. Nejstarší byl překlad z roku 1883 od Josefa Penížka, proto i tímto autorem začneme náš biografický exkurz.

Břetislav Hůla. Praha: Melantrich, 1929; DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Bratři Karamazovi I: Román o čtyřech dílech s epilogem. 1.-3.díl.* Překlad Prokop Voskovec. 1. vyd. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1958 a DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Bratři Karamazovovi.* Překlad Libor Dvořák. V tomto překladu vyd. 1. Praha: Odeon, 2013.

¹⁴² DOSTOJEVSKIJ, F. M. a PAPAČEK, P., ed. *Spisy Fedora Michajloviče Dostojevského Svazek 9, Idiot: román o čtyřech částech. Č. 1 a 2.* Překlad Karel Vladislav Havránek. V Praze: J. Otto, 1900; DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Idiot: román o čtyřech dílech.* Překlad Stanislav Minařík. V Praze: Kvasnička a Hampl, 1925; DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Idiot: román o čtyřech částech.* Překlad Vladimír Ryba. Praha: Henning Franzen, 1928. sv. Rodinná knihovna; DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Idiot: román o čtyřech dílech.* Praha: Melantrich, 1931 a DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Idiot: román o čtyřech dílech.* Překlad Terezie Silbernágllová. Vyd. 7., ve Světě sovětů 1. Praha: Svět sovětů, 1959.

¹⁴³ DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Spisy Fedora Michajloviče Dostojevského. Svazek 1., Zápisky z mrtvého domu.* Překlad H. Jaroš. V Praze: Tiskem a nákladem J. Otty, 1891; DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Zápisky z mrtvého domu: román o dvou dílech.* Překlad Stanislav Minařík. V Praze: Kvasnička a Hampl, 1926; DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Zápisky z mrtvého domu.* Praha: Sfinx, 1927; DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Zápisky z mrtvého domu.* Překlad Lída Durdíková. Praha: Rodinná knihovna, 1930 a DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Zápisky z Mrtvého domu.* Překlad Ervína Moisejkenková. Vyd. v SNKLHU 1. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1958.

¹⁴⁴ DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Zločin a trest: román o 6 dílech.* Překlad Josef Penížek. Praha: Národní listy, 1883; DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Zločin a trest: román.* Překlad Karel Štěpánek. V Praze: Tiskem a nákladem J. Otty, 1899-1900; DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Zločin a trest: román o 6 dílech s epilogem. Díl IV., V., VI. a epilog.* Praha: Kvasnička a Hampl, 1925; DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Zločin a trest: román v šesti částech s doslovem.* Překlad Bohumil Mužík. Praha: Přítel knihy, 1927; DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Zločin a trest: román v šesti částech s epilogem.* Překlad Vladimír Ryba. Praha: Henning Franzen, 1928; DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Zločin a trest: román o 6 dílech.* Praha: Melantrich, 1930 a DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Zločin a trest: román o 6 částech a epilogu.* 11. vyd., (ve Světě sovětů 1. vyd.). Praha: Svět sovětů, 1958.

1. **Josef Penížek (1858–1932)**

Josef Penížek byl český překladatel a ve své době také významný novinář. Narodil se dne 23. března 1858 ve Stádlci, vesnici vzdálené několik kilometrů od Tábora, kde později absolvoval místní gymnázium. Poté odjel do hlavního města, kde studoval klasickou filosofii, germanistiku a slavistiku na Vídeňské univerzitě.¹⁴⁵ Už jako student se zajímal o literaturu. Chtěl se stát básníkem; byl členem Českého akademického spolku a spoluredigoval *Slovanský almanach*. Poté, co vláda omezila činnost almanachu, odjel do Kyjeva, kde přijal místo vychovatele.¹⁴⁶ V hlavním městě současné Ukrajiny měl možnost procvičit si ruštinu. Po návratu působil přes padesát let v redakci *Národních listů*. Od začátku ve Vídni, a po vzniku ČSR v Praze. Kromě novinářské činnosti přednášel také na Svobodné škole politických nauk a zabýval se překladatelskou činností. Překládal především z ruštiny, slovinštiny a němčiny. Studium práva ani advokacií se během svého života nikdy nezabýval.

2. **Jaromír Hrubý (1852–1916)**

Jak se nakonec ukázalo, jsou druhý a třetí nejstarší překlad z let 1891 (*Zápisky z mrtvého domu*) a 1894 (*Bratři Karamazovi*) od stejného autora. Jaromír Hrubý působil také pod pseudonymem H. Jaroš a Hrubý Jaroš.¹⁴⁷ Překladatel se narodil dne 23. října 1852 v Kardašově Řečici. Zabýval se stejně jako Josef Penížek pedagogickou a novinářskou činností. Je považován za propagátora ruské literatury a slovanské vzájemnosti. Mimoto se věnoval práci v oboru české a ruské vlastivědy. Jako překladatel se zaměřoval hlavně na překlad ruské literatury do češtiny. Jaromír Hrubý zemřel dne 3. února 1916 v Praze.¹⁴⁸ Informace o tomto překladateli jsou velmi sporé. Autorce se nepodařilo najít žádné údaje týkající se právnického vzdělání tohoto překladatele nebo jeho působení v oboru práva.

3. **Karel Štěpánek (1863–1932)**

Narodil se dne 4. ledna 1863 ve Skutči, v současném okrese Chrudim náležejícím do Pardubického kraje. Působil převážně jako středoškolský profesor – učitel ruštiny. Kromě toho měl zálibu v překladu. Překládal nejen z ruštiny, ale také z polštiny, srbochorvatštiny,

¹⁴⁵ VEPŘEK, M. *Žurnalista Josef Penížek v „Národních listech“*, bakalářská práce, FF UK v Praze, 2013, s. 19.

¹⁴⁶ MÁCHAL, J. Vzpomínka spolužákova na Josefa Penížka. *Národní listy*. 1932-08-07, roč. 72, čís. 217, s. 1.

¹⁴⁷ Hrubý, Jaromír. Databáze Historické bibliografie. URL: <http://biblio.hiu.cas.cz/authorities/181712?locale=cs> [cit. 2017-12-08].

¹⁴⁸ Jaromír Hrubý. URL: <https://www.databazeknih.cz/autori/jaromir-hruby-88851> [cit. 2017-12-08].

francouzštiny, angličtiny a španělštiny.¹⁴⁹ Kromě Dostojevského překládal také Tolstého,¹⁵⁰ Salova,¹⁵¹ Čechova.¹⁵² Zemřel dne 7. července 1932 v Poděbradech. Právnické vzdělání pravděpodobně neměl.

4. Jan Wagner (1856–1905)

Narozen dne 27. února 1856 v Rábu u Pardubic, působil jako profesor v Plovdivu v Bulharsku. Je autorem několika učebnic bulharštiny. Hodně cestoval a proslavil se jako autor cestopisů. Je známý také pro svoji činnost jako česko-americký novinář. Zabýval se redakční prací. Pro nás je zajímavý jako překladatel z ruštiny do češtiny. Překládal také hodně z bulharštiny. K nalezení jsou také jeho překlady z francouzštiny, angličtiny a dánštiny.¹⁵³ Jan Wagner zemřel dne 7. června roku 1905 v Praze. Studium práva ani právní praxí se nezabýval.

5. Karel Vladislav Havránek (1851-1918)

K. V. Havránek byl narozen dne 10. října 1851 v Jemníkách, a zemřel dne 18. září 1918 v Nymburce. Je autorem próz o železničářích, několika románů a cestopisných črt. Ve své literární činnosti používal následující pseudonymy: C. P. (akronym), K. V. Havránek, Karel V. Havránek, Adam Evin, Karel Malý, Vladislav Sluka.¹⁵⁴ Pokud jde o překlad, byl překladatelem hlavně ruské literatury. Není známo, že by byl absolventem právnické fakulty.

6. Helena Růžičková Váňová (1881-1959)

O této překladatelce se podařilo zjistit pouze to, že se narodila v roce 1881 a působila jako překladatelka z ruštiny.¹⁵⁵ Hlavně překládala F. M. Dostojevského, ale také I. S. Turgeněva.¹⁵⁶ Zemřela dne 12. října 1959 v Praze. Není k dispozici žádná informace týkající se jejího vzdělání.

7. Stanislav Minařík (1884–1944)

Překladatel Minařík byl narozen dne 6. ledna 1884 v Bítouchově u Semil. Měl

¹⁴⁹ Databáze Národní knihovny ČR. URL:

<https://aleph.nkp.cz/F/XU5A2JOAKSIMLCM3BR3JPL9632VFIM7HN3Y8LRDI7U3GCDY3UK-54481?func=short-jump&jump=000011> [cit. 2017-12-08].

¹⁵⁰ TOLSTOJ, L. N. *Anna Karenina: román*. Překlad Karel Štěpánek. V Praze: B. Kočí, 1929.

¹⁵¹ SALOV, I. A. *Vzteklá: povídka*. Překlad Karel Štěpánek. V Praze: J. Otto, 1895.

¹⁵² ČECHOV, A. P. *Medvěd: žert o 1 jednání*. Překlad Karel Štěpánek. V Praze: M. Knapp, 1893.

¹⁵³ Jan Wagner. URL: https://www.databaze-prekladu.cz/prekladatel/_000003232 [cit. 2017-12-08].

¹⁵⁴ Karel Vladislav Havránek. URL: http://www.prijmeni.cz/osobnost/12081/karel_vladislav_havranek [cit. 2017-12-08].

¹⁵⁵ Národní knihovna ČR. URL:

https://aleph.nkp.cz/F/DUE9NTGQSEQ5EJDTMC9I3N83SA3REA58P5P8KIUTAM9SS7HB5R-25838?func=full-set-set&set_number=110021&set_entry=000001&format=999 [cit. 2017-12-08].

¹⁵⁶ TURGENEV, I. S. *Literární vzpomínky*. Překlad Helena Růžičková-Váňová. Plzeň: Beniško, 1919.

vlastní nakladatelství v Praze. Nakladatelské činnosti se začal věnovat ihned po válce. Produkce jeho nakladatelství souvisela s kulturním měsíčníkem Země, proto bylo občas toto nakladatelství inzerováno i pod názvem Nakladatelství Země. Nakladatelství S. Minaříka se orientovalo převážně na ruskou literaturu. Od roku 1924 spolupracoval s nakladatelstvím Kvasnička a Hampl, kde vydal i několik svých překladů Dostojevského.¹⁵⁷ Tomuto nakladatelství také později prodal svůj sklad a postoupil své dosavadní edice. Nové edice vydával i nadále pod svým jménem. Překládal ze dvou jazyků: polštiny a ruštiny.¹⁵⁸ Kromě Fjodora Michajloviče Dostojevského překládal také Ivana Sergejeviče Turgeněva.¹⁵⁹ Odešel na pravdu Boží 1. března 1944 v Letech u Dobřichovic. Právnické vzdělání nikdy nezískal.

8. Josef Pelíšek (1889–1969)

Josef byl synem evangelického faráře Jana Pelíška. Narodil se v Semtěši u Čáslavi. Matka mu zemřela v raném dětství, což zásadně ovlivnilo život budoucího překladatele. Absolvoval gymnázium v Čáslavi a poté studoval právnickou fakultu v Praze. Studium však nedokončil a přestoupil na filozofickou fakultu, obor čeština-francouzština. Tato studia však také zanechal. Za 1. světové války pracoval jako tovární dělník v Praze-Libni. Od roku 1916 bojoval na východní frontě v Itálii.¹⁶⁰ Do vlasti se vrátil v červnu 1919 a stal se úředníkem ministerstva zahraničí v Praze.¹⁶¹ Napsal několik básnických sbírek, například *Těsnou branou* (1919)¹⁶² a *V třišti chvil* (1919).¹⁶³ Překládal ze srbochorvatštiny, ruštiny a polštiny.

9. Josef Folprecht (1879–1950)

Narodil se 6. dubna 1879 v Lanžhotě, v současnosti patřícího do okresu Břeclav v Jihomoravském kraji.¹⁶⁴ Zastával funkci inspektora československých zahraničních škol na ministerstvu školství. Je autorem literatury o krajanech v zahraničí.¹⁶⁵ Pro nás je zajímavý jako překladatel z ruštiny. Kromě F. M. Dostojevského překládal také I. S.

¹⁵⁷ JANIŠOVÁ, H. *Klub moderních nakladatelů Kmen*. Vývoj ideového sdružení nakladatelů v letech 1926–1934, bakalářská práce, FF UK, Praha, 2009, s. 32.

¹⁵⁸ Stanislav Minařík. URL: <https://www.databaze-prekladu.cz/prekladatel/000001807> [cit. 2017-12-08].

¹⁵⁹ TURGENEV, I. S. *Andrej Kolosov a jiné povídky*. Překlad Stanislav Minařík. Praha: S. Minařík, 1930.

¹⁶⁰ PELÍŠEK, J. *V druhé zahraniční armádě: vzpomínky a úvahy bývalého československého domobrance z Itálie*. Brno: Družstvo Mor. Legionář, 1929.

¹⁶¹ Josef Pelíšek. URL: <http://databaze.obecprekladatelu.cz/databaze/P/PelisekJosef.htm> [cit. 2017-12-08].

¹⁶² PELÍŠEK, J. *Těsnou branou*. V Praze: Stanislav Minařík, 1919.

¹⁶³ PELÍŠEK, J. *V třišti chvil: verše*. V Praze: Vydáno Fondem R.L. Nováka při České akademii pro vědy a umění, 1919.

¹⁶⁴ Josef Folprecht. URL: <http://biblio.hiu.cas.cz/authorities/61541?locale=cs> [cit. 2017-12-08].

¹⁶⁵ FOLPRECHT, J. *Čechoslováci polští*. V Praze: Spolek Komenský, 1932; FOLPRECHT, J. *Čechoslováci v Jugoslávii*. Praha: Spolek Komenský, 1936. a FOLPRECHT, J. a STREJČEK, K. *Čechoslováci rakouští*. Praha: Komenský, 1933.

Turgeněva.¹⁶⁶ Zesnul dne 28. května 1950 v Praze. I když právnické vzdělání nejspíše neměl, zkušenost s úřednickou prací může být pro účely této diplomové práce pozoruhodná.

10. Bohumil Mužík (1881-1931)

Narozen 1881 ve Slaném a zemřel 1931 v Praze. Působil jako středoškolský profesor a překladatel z ruštiny. Překládal hlavně Dostojevského, ale také Bunina¹⁶⁷ a Čechova.¹⁶⁸ O právnickém vzdělání Mužíka zmínky nalezeny nebyly.

11. Vladimír Ryba (1900–1963)

Vladimír Ryba se narodil 26. listopadu 1900 v Písku jako jedináček. Jeho otec JUDr. Josef Ryba zastával pozici vrchního finančního rady.¹⁶⁹ Matka byla ženou v domácnosti. Vladimír vystudoval reálné gymnázium v Roudnici nad Labem a poté zahájil studium slovanské literatury na Filosofické fakultě Univerzity Karlovy, kde se věnoval češtině, ruštině a dějinám literatury. Krátce po škole se začal věnovat překladům. Mimoto byl členem redakce *Práva lidu* (1925) a šéfredaktorem *Národní práce* od roku 1939. Zastával funkci náměstka v *Národním svazu novinářů*. V květnu roku 1943 byl Ryba zatčen skupinou sociálně demokratických pracovníků, ale brzy propuštěn. Po válce byl *Národním soudem* odsouzen k deseti letům těžkého žaláře za propagaci a podporu nacistického hnutí. Návrh obžaloby požadoval původně trest smrti, ale díky polehčujícím okolnostem (Rybovo přiznání) byl tento požadavek zmírněn.¹⁷⁰ I když sám Vladimír Ryba právnické vzdělání neměl, to, že vyrůstal v rodině právníka, mohlo mít na jeho tvorbu vliv.

12. Bohumil Mathesius (1888–1952)

Narodil se 14. července 1888 v Praze, kde v letech 1898–1906 navštěvoval gymnázium v Truhlářské ulici. V letech 1906–1912 studoval na Univerzitě Karlově obory čeština a francouzština. Po skončení jednoleté povinné vojenské služby učil na gymnáziu v Praze-Smíchově. Roku 1914 byl mobilizován do roku 1919 a strávil čas na italské frontě. Poté odešel jako vojenský dobrovolník na Slovensko, kde po demobilizaci působil jako

¹⁶⁶ TURGENEV, I. S. a FOLPRECHT, J., ed. *Lovcovy zápisky*. Překlad Josef Folprecht. Čtvrté vydání. V Praze: F. Topič, 1928.

¹⁶⁷ BUNIN, I. A. a ČERVINKA, V., ed. *Spisy Ivana Bunina. Svazek 1., Pán ze San Franciska a jiné povídky*. Překlad Bohumil Mužík. V Praze: J. Otto, 1928.

¹⁶⁸ ČECHOV, A. P. *Drama na lovu*. Překlad Bohumil Mužík. Praha: Práce, 1948.

¹⁶⁹ VONDRÁKOVÁ, K. *Šéfredaktor národní práce Vladimír Ryba před Národním soudem*, diplomová práce, Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Brno, 2011., online:

https://is.muni.cz/th/67904/fss_m_b2/Sefredaktor_Narodni_prace_Vladimir_Ryba_pred_Narodnim_soudem.txt [cit. 2017-12-08].

¹⁷⁰ *Ibid.*

úředník ministerstva školství.¹⁷¹ Do Prahy se vrátil až v roce 1921. Zde redigoval spolu s Františkem Xaverem Šaldou a Juliem Fučíkem časopis Tvorba. V roce 1927 spoluzakládal Literární noviny a v pozdějších letech byl jejich šéfredaktorem. Od roku 1945 působil jako profesor Univerzity Karlovy pro ruskou a sovětskou literaturu.¹⁷² Zemřel na rakovinu a je pohřben v Praze-Strašnicích. Právnické vzdělání očividně neměl.

13. *Břetislav Hůla (1894-1964)*

Narozen 31. března 1894 v Poličce, městě, které se nachází v blízkosti zemské hranice Čech a Moravy v kotlině při Bílém potoce asi 17 km západně od Svitav. Je známý jako komunistický teoretik a autor publikace o Sovětském Rusku.¹⁷³ Překládal z ruštiny a němčiny. Zemřel dne 2. dubna 1964 v Dobřichovicích.¹⁷⁴ Záznam o právnickém vzdělání Břetislava Hůly nalezen nebyl.

14. *Lída Durdíková (1899-1955)*

Narodila se na apríl, 1. dubna 1899 v Praze a zemřela na svátek MDŽ, 8. března 1955. Psala beletrii pro mládež, například *Děti zhaslých očí* (1929).¹⁷⁵ Působila také jako překladatelka z ruštiny. Kromě Dostojevského pracovala také nad překlady děl Tolstého.¹⁷⁶ Právnické vzdělání se vší pravděpodobností neměla.

15. *Ervína Moisejkenová*

Jediný záznam, který se podařilo o paní Moisejkenové najít, je na stránkách Národní knihovny a obsahuje pouze jednu větu: „Překladatelka z ruštiny.“¹⁷⁷ Mezi přeloženými díly nalzáme kromě F. M. Dostojevského také A. S. Puškina,¹⁷⁸ L. N. Tolstého¹⁷⁹ a N. V. Gogola.¹⁸⁰ S ohledem na tak omezený přístup k informacím o autorce nelze nic bližšího říci o jejím vzdělání ani profesním působení.

¹⁷¹ Bohumil Mathesius. URL: https://www.databaze-prekladu.cz/prekladatel/_000001727 [cit. 2017-12-08].

¹⁷² Bohumil Mathesius. URL: <http://www.spisovatele.cz/bohumil-mathesius#cv> [cit. 2017-12-08].

¹⁷³ HŮLA, B. *Sovětské Rusko za NEP-u*. Praha: Federace DTJ Čs., 1924.

¹⁷⁴ Břetislav Hůla. Záznam NK ČR. URL: https://aleph.nkp.cz/F/U2IET59JM8V9FVRF5623E6BJQ733BRTFH2ELM5JNA17S1UCQSE-14111?func=acref&acc_sequence=015361046 [cit. 2017-12-08].

¹⁷⁵ DURDÍKOVÁ, L. *Děti zhaslých očí*. Praha: Bakulův ústav, 1929.

¹⁷⁶ TOLSTOJ, L. N. *Vojna a mír. II*. Překlad Lída Durdíková. V Praze: Melantrich, 1929.

¹⁷⁷ Ervína Moisejkenová. URL: https://aleph.nkp.cz/F/RSLARD6V74KMM18UGPHUBANXS1I2U474NBP21JHFA3RXTA965-09086?func=acref&acc_sequence=000163276 [cit. 2017-12-08].

¹⁷⁸ PUŠKIN, A. S. a JEHLÍČKA, M., ed. *Piková dáma a jiné prózy*. 1. souborné vyd., z rus. originálů přeložili Emanuel Frynta, Bohumil Mathesius a Ervína Moisejkenová, Praha: Lidové nakladatelství, 1980.

¹⁷⁹ TOLSTOJ, L. N. *Lidové povídky*. Překlad Ervína Moisejkenová a Jan Čaha. Vyd. 1. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1962.

¹⁸⁰ GOGOL', N. V. *Večery na Dikaňce*. Překlad Prokop Voskovec a Ervína Moisejkenová. 1. vydání. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1963.

16. Jaroslav Hulák (1920–1999)

Narodil se dne 10. září 1920 v Prachaticích. V roce 1939 maturoval na gymnáziu ve Vodňanech a téhož roku zahájil studium filozofie a dějin umění na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy. Po uzavření vysokých škol se vyučil knihkupeckým účetním.¹⁸¹ Od roku 1952 byl překladatelem ve svobodném povolání. Překládal mimo jiné sovětskou literaturu pro nakladatelství Mladá fronta. Za svůj první významnější překlad považoval rozsáhlou autobiografii K. S. Stanislavského *Moje výchova k herectví* (1946).¹⁸² Přeložil stěžejní romány F. M. Dostojevského *Běsi* a *Zločin a trest*, ale také mnoho známých i neznámých próz A. P. Čechova¹⁸³ a M. J. Saltykova-Ščedrína.¹⁸⁴ Jeho manželka, Zuzana Huláková (rozená Krejčová) byla rovněž překladatelkou. Jaroslav Hulák zemřel dne 16. srpna 1999. Ze všeho vyplývá, že právo nebylo oborem, který by studoval.

17. Tereza Silbernáglová (1909)

Překladatelka Tereza Silbernáglová se narodila dne 25. prosince 1909 v Novosedlicích.¹⁸⁵ Je známá pro svoje překlady z polštiny a z ruštiny. Zejména jde o díla Konstantina Fedina,¹⁸⁶ Alexandra Beljaeva,¹⁸⁷ Nikolaje Dubova.¹⁸⁸ Z přístupných zdrojů se nepodařilo zjistit, že by autorka disponovala právnickým vzděláním.

18. Prokop Voskovec (1893–1977)

Narodil se dne 8. září 1893 ve Vilniusu (Litva) a do roku 1903 pobýval spolu s rodiči v Rusku. Potom bydlel u babičky v Praze, kde studoval gymnázium. Po maturitě začal studovat na Právnické fakultě Univerzity Karlovy. V roce 1914 byl krátce vězněn kvůli ruskému občanství. Během první světové války pobýval pod policejním dozorem v Kostelci nad Černými lesy u svého strýce. Práva studoval soukromě na dálku. Po válce se mu podařilo úspěšně právníká studia na univerzitě ukončit a získat titul JUDr.¹⁸⁹ Poté pracoval jako právník několik let v Labské paroplavební společnosti v Hamburku. Následně byl zaměstnán v Praze v Báňské a hutní společnosti. Na sklonku druhé světové

¹⁸¹ Jaroslav Hulák. URL: <https://www.databaze-prekladu.cz/prekladatel/000003490> [cit. 2017-12-08].

¹⁸² STANISLAVSKIJ, K. S. *Moje výchova k herectví*: (z deníku hereckého adepta). Překlad Jaroslav Hulák. V Praze: Athos, 1946.

¹⁸³ ČECHOV, A. P. *Čtyři osudy*. Překlad Emanuel Frynta a Jaroslav Hulák. Vyd. v tomto uspořádání 1. Praha: Odeon, 1984. 189 s. a ČECHOV, A. P. *Hořké humoresky*. Překlad Jaroslav Hulák. 1. souborné vydání. Praha: Lidové nakladatelství, 1980.

¹⁸⁴ SALTJKOV-ŠČEDRIN, M. J. *Pohádky*. Překlad Jaroslav Hulák. 1. vyd. Praha: MF, 1976.

¹⁸⁵ Tereza Silbernáglová. URL: <https://www.databaze-prekladu.cz/prekladatel/000002488> [cit. 2017-12-08].

¹⁸⁶ FEDIN, K. A. *Byl jsem hercem*. Překlad Terezie Silbernáglová. Praha: Svět sovětů, 1958.

¹⁸⁷ BELJAEV, A. R. *Člověk obojživelník*. Překlad Terezie Silbernáglová. V Lidovém nakl. vyd. 1. Praha: Lidové nakladatelství, 1986.

¹⁸⁸ DUBOV, N. I. *Chlapec a moře*. Překlad Terezie Silbernáglová. Vyd. 1. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1965.

¹⁸⁹ Prokop Voskovec. URL: <https://www.databaze-prekladu.cz/prekladatel/000003188> [cit. 2017-12-08].

války byl odveden do koncentračního tábora Svatobořice, ale naštěstí tento pobyt přežil. Po návratu překládal z francouzštiny¹⁹⁰ a ruštiny.¹⁹¹ V roce 1962 oslepl na jedno oko, ale s překlady nepřestal.¹⁹² V roce 1977 zemřel.

19. Tatjana Hašková (1922–1985)

Paní Hašková se narodila 19. ledna 1922 v Praze. Studovala na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy ruštinu, češtinu a srovnávací slovanskou filologii. Pracovala jako redaktorka v nakladatelství Mladá fronta a krátce působila v nakladatelství Svoboda. Překládala především z ruštiny. K jejím stěžejním překladům patří díla klasiků ruské prózy M. Dostojevského, I. S. Turgeněva, L. N. Tolstého, A. N. Tolstého, I. Bunina a M. Gorkého. Podařilo se nám najít několik detailů o překladatelském stylu Tatjany Haškové. V databázi překladatelů o ní nalézáme následující věty: „Vysoké nároky na myšlenkové a umělecké hodnoty překládaných děl, mnohdy až úzkostlivě pečlivá práce s textem a mimořádně citlivý smysl pro jazykové a stylové odlišnosti jednotlivých autorů a pro jejich adekvátní vyjádření v češtině ji předurčily k osudu renomované tlumočnice nejnáročnějších textů klasické ruské a sovětské prózy. Zastávala názor, že překlad musí vyznívat tak, jako by jej sám autor napsal rovnou česky, odmítala rusismy. Kvůli zhoršujícím se zdravotním i existenčním podmínkám v pozdějších letech některé překlady dokončovala jen s maximálním vypětím sil nebo i s pomocí nejbližších přátel z řad překladatelů, např. Jaroslava Huláka nebo Jana Zábrany.“¹⁹³ Zemřela 4. března 1985 v Praze. Právnícké vzdělání neměla.

20. Libor Dvořák (1948)

Libor Dvořák se narodil dne 6. června 1948 v Chebu. V letech 1959 až 1963 pobýval s rodiči v Sovětském svazu. V letech 1968–1974 studoval filosofii a ruštinu na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Poté byl zaměstnán v časopise Sovětská literatura. V období 1990–1991 se stal jeho šéfredaktorem a ředitelem Lidového nakladatelství Praha. Posléze postupně pracoval na pozici redaktora ve Východoevropské informační agentuře, České televizi, Rádiu Alfa České informační agentuře.¹⁹⁴ V současnosti je překladatelem z ruštiny, mezi autory, jejichž díla překládá, patří např.

¹⁹⁰ BALZAC, H. Š.; *Temný příběh*. Překlad Prokop Voskovec. 1. vyd. v Odeonu. Praha: Odeon, 1968.

¹⁹¹ AFANAS'JEV, A. N. *Sedm Simeonů*. Překlad Prokop Voskovec. Bratislava: Mladé letá, 1959.

¹⁹² TURGENEV, I. S. *Otcové a děti*. Překlad Prokop Voskovec. Vyd. v Odeonu 1. Praha: Odeon, 1970.

¹⁹³ Tatjana Hašková. URL: <https://www.databaze-prekladu.cz/prekladatel/000000741> [cit. 2017-12-08].

¹⁹⁴ Libor Dvořák. URL: <https://www.databaze-prekladu.cz/prekladatel/000000493> [cit. 2017-12-08].

bratři Strugačtí,¹⁹⁵ Michail Bulgakov,¹⁹⁶ nebo Vladimir Sorokin.¹⁹⁷

Studium biografí překladatelů Dostojevského z ruštiny do češtiny ukázalo, že údaje o těchto osobách jsou často velmi omezené. Proto bylo velmi obtížné získat dokonce i základní informace ohledně vzdělání těchto překladatelů. Na základě provedené analýzy lze uzavřít, že právnická studia dokončil a titul JUDr. získal pouze Prokop Voskovec. Josef Pelíšek právnickou fakultu sice studoval, ale nedokončil. O nikom dalším ze dvaceti zkoumaných překladatelů není známo, že by se studiu práva věnovali. Nicméně zkušenost s prací úředníka, která zpravidla vyžaduje specializovanou znalost určitých právních předpisů, měli také Josef Folprecht a Bohumil Mathesius. Vladimír Ryba byl synem právníka, a nakonec i přímým účastníkem soudního procesu před Národním soudem. Na základě jeho rozsudku si odpykával uložený trest, deset let těžkého žaláře.

V další části práce provedeme srovnávací analýzu pěti vybraných pojmů v jednotlivých překladech pěti vybraných románů F. M. Dostojevského. Při tomto rozboru bude bráno v potaz vzdělání, období tvorby každého individuálního překladatele a konzistentnost při překladu odborných pojmů na různých místech v textu.

3.2 Srovnávací analýza trestněprávní terminologie ve zkoumaných románech

Srovnávací analýza vychází z překladů trestněprávních pojmů z ruštiny do češtiny v pěti zkoumaných románech F. M. Dostojevského. Konkrétní právní pojmy, jména překladatelů, kontext a jednotlivá překladatelská řešení jsou sepsány v tabulkách, které činí přílohy této práce. Důležitou úlohou bude zjištění funkce jednotlivých právních pojmů v každém specifickém úseku. Na některých místech najdeme v románech Dostojevského právní pojmy, které jsou použity v neprávním významu. Pro slova, která mají také neprávní význam, bude provedeno určení, zda se v daném kontextu jedná o právní pojem nebo nikoliv. Rozbor terminologie v oblasti trestního práva a procesu provedeme v pěti analyzovaných románech v abecedním pořadí.

¹⁹⁵ STRUGACKIJ, A. N. a STRUGACKIJ, B. N. *Les*. Překlad Libor Dvořák. Vyd. 2., V Tritonu 1. Praha: Triton, 2011.

¹⁹⁶ BULGAKOV, M. A. *Mistr a Markétka*. Překlad Libor Dvořák. V Euromedia Group a v tomto překladu vyd. 3. V Praze: Odeon, 2008.

¹⁹⁷ SOROKIN, V. *Třicátá Marinina láska*. Překlad Libor Dvořák. Vyd. 1. Praha: Český spisovatel, 1995.

3.2.1. Běsi

O překlad románu *Běsi* z ruštiny do češtiny se zasloužilo těchto sedm překladatelů: Jan Wagner, Helena Růžičková-Váňová, Stanislav Minařík, Vladimír Ryba, Bohumil Mathesius, Jaroslav Hulák a Taťjana Hašková (viz Příloha č. 1). Pokud jde o počet analyzovaných překladů, je jich o jeden méně. Taťjana Hašková a Jaroslav Hulák vydali společný překlad. Mimoto vzhledem k tomu, že jsme si při rozboru soustředili na nejnovější přístupná vydání těchto překladů, zkoumaný překlad Bohumila Mathesia byl také upraven Taťjanou Haškovou. Změny byly natolik zásadní, že je v tomto vydání uvedena nakonec jako překladatelka také. V románu *Běsi* provedeme rozbor slov „допрос“, „мировой суд“, „обвиняемый“, „присяжный“ a „сенат“.

1) *допрос*

Slovo „допрос“ se vyskytuje na stránkách románu *Běsi* dvakrát. Poprvé má neprávni význam. Jedná se o výslech, kterému Varvara Petrovna podrobila Sofju Matvějevnu. V druhém případě jde o opravdový výslech státními vyšetřovacími orgány, kterému byl podroben Ljamšin. Jak v prvním, tak i v druhém případě se všichni překladatelé shodli na použití českého ekvivalentu „výslech“. Pouze Stanislav Minařík použil při překladu věty „Начался серьезный допрос“ pojem „vyslýchání“.

2) *мировой суд*

Slovní spojení „мировой суд“ bylo s ohledem na kontext pro překladatele náročnější, ale i se zde většina překladatelů shodla na překladu „smírčí soud“. U Jana Wagnera se v překladu objevuje výraz „policejní komisařství“. Vladimír Ryba šel cestou generalizace a překládá zkoumané slovní spojení jen jako „soud“.

3) *обвиняемый*

Specifický právní pojem „обвиняемый“, jež se vztahuje k určitému stadiu trestního procesu, a který nalézáme v textu pouze jednou, přeložila většina překladatelů jako „obžalovaný“. Vladimír Ryba, Bohumil Mathesius a Taťjana Hašková zvolili variantu, která je foneticky bližší ruskému originálu – „obviněný“.

4) *присяжный*

Termín „присяжный“ má v obou výskytech právní význam a byl použit v plurálu. V překladu Jana Wagnera na straně 641, kde by se podle kontextu měla věta s příslušným výrazem objevit, toto syntagma absentuje (viz Příloha č. 6). Zbytek

překladatelů přeložil v obou větách slovo „присяжные“ jako „porotci“ nebo „porotcové“.

5) *сенат*

Poslední analyzovaný termín „сенат“ by měl být s ohledem na kontext pro překladatele tohoto románu nejnáročnější. Nicméně většina autorů se nezabývala zkoumáním významu tohoto slova pro účely dané věty. Automaticky přeložila ruský pojem „Сенат“, který je zde uveden dokonce s velkým písmenem „S“ jako „senát“. Pouze v nejnovějším překladu od Jaroslava Huláka a Tat'jany Haškové se objevuje výraz „Nejvyšší soud“.

Dále se podíváme na překlady trestněprávních pojmů v románu *Bratři Karamazovi*.

3.2.2. Bratři Karamazovi

Od roku 1894 do roku 2013 se překladům *Bratrů Karamazových* do češtiny věnovali Jaromír Hrubý, Stanislav Minařík, Vladimír Ryba, Břetislav Hůla, Prokop Voskovec a Libor Dvořák (viz Příloha č. 2). Každý z těchto autorů provedl překlad tohoto románu samostatně, proto je zde počet překladů a překladatelů stejný – šest. V románu *Bratři Karamazovi* prozkoumáme trestněprávní pojmy „мошенничество“, „облегчающее обстоятельство“, „подозреваемый“, „смирительный“ a „сотский“.

1) *мошенничество*

Právní pojem „мошенничество“ se v románu objevuje třikrát. Ve všech případech se jedná o výraz, který sice má právní význam, ale není zřejmé, zda se jedná o konkrétní trestný čin s názvem „podvod“ nebo o nezákonnou činnost obecně. Stanislav Minařík, Vladimír Ryba a Břetislav Hůla ve všech třech případech konzistentně překládají slovo „мошенничество“ jako „darebáctví“. Jaromír Hrubý v prvních dvou větách používá také slovo „darebáctví“, ale v třetím případě nahrazuje neživotní pojem za životní maskulinum „lump“. Prokop Voskovec překládá zkoumaný termín v první a druhé větě slovem „švindly“ a v třetí větě volí jako ekvivalent výraz „zlodějství“. Libor Dvořák má v tomto případě nejrozsáhlejší škálu synonym: „podvodnictví“, „podvod“ a „kulišáctví“.

2) *облегчающее обстоятельство*

Trestněprávní slovní spojení „облегчающее обстоятельство“ nevyvolalo u žádného z překladatelů velké potíže. Všichni použili český ekvivalent z oblasti trestního

práva „polehčující okolnost“ i když Dostojevskij v tomto případě použil tento výraz v uvozovkách, protože Aljoša v tomto románu žádný trestný čin nespáchal a před soudem nebyl.

3) *подозреваемый*

Následující termín má v textu dvě modifikace. V prvním případě se jedná o výraz „подозреваемое лицо“; v druhém případě F. M. Dostojevskij používá substantivizované adjektivum „подозреваемый“. První slovní spojení přeložili Jaromír Hrubý a Břetislav Hůla jako „podezřelá osoba“. Variantu „podezíraná osoba“ zvolili Stanislav Minařík a Prokop Voskovec. Libor Dvořák mění v tomto obratu pouze pořadí slov na „osoba podezíraná“. Vladimír Ryba překládá tento pojem jako „člověk, který je v podezření“. Termín „подозреваемый“ se vyskytuje v dlouhé nedokončené větě: „Ввязался и прокурор и опять напомнил, что **допрашиваемый**, конечно, может не отвечать на вопросы, если считает для себя это выгоднейшим и т. д., но в видах того, какой ущерб **подозреваемый** может сам нанести себе своим умолчанием и особенно ввиду вопросов такой важности, которая...“. První část věty se tu vztahuje ke slovu vyslýchaný, který je současně také podezřelým. Bohužel, s ohledem na složitost větní konstrukce, mnozí překladatelé mezi těmito dvěma pojmy nerozlišovali, a proto termín „подозреваемый“ ve zkoumaném úseku prostě vynechali. Jedná se o překlady Jaromíra Hrubého, Prokopa Voskovce a Libora Dvořáka. Stanislav Minařík zůstává u pojmu „podezíraný“. Vladimír Ryba propojuje toto syntagma s první částí věty a aplikuje zde pojem „vyslýchaný“. U Břetislava Hůly je to „podezřelý“.

4) *смирительный*

Obtížný je pro překlad historismus „смирительный“. Jaromír Hrubý, Vladimír Ryba a Břetislav Hůla přeložili tento pojem slovem „vězení“. Stanislav Minařík použil termínu „káznice“. U Prokopa Voskovce a Libora Dvořáka se objevují modernější slangové výrazy „do basy“ a „za mříže“ respektive.

5) *сотский*

Slovo „сотский“ bylo většinou překladatelů přeloženo jako „strážník“. Břetislav Hůla ho doplňuje adjektivem „vesnický“. Prokop Voskovec upřesňuje, že se jedná o „obecní“ strážníky. Jaromír Hrubý používá pro překlad odlišný výraz „selský policejní zřízenec“.

Dále prozkoumáme překlady právních pojmů v oblasti trestního práva a procesu v románu *Idiot*.

3.2.3. Idiot

Překladu románu *Idiot* se věnovali následující překladatelé: K. V. Havránek, Stanislav Minařík, Vladimír Ryba, Bohumil Mathesius a Tereza Silbernáglová (viz Příloha č. 3). Verše v překladu od Terezy Silbernáglové překládal také Kamil Bednář, ale s ohledem na to, že žádný z rozebíraných pojmů se nevyskytuje ve verších, jméno tohoto překladatele se v této analýze zmiňovat nebude. V románu *Idiot* zaměříme se na těchto pět termínů: „допрос“, „мировой“, „облегчающее обстоятельство“, „пристав“ a „смирительный дом“.

1) *допрос*

První slovo, na které se podíváme, je pojem „допрос“. Tento termín, který může mít jak právní, tak i neprávní význam, se na stránkách románu objevuje celkově pětkrát. První výskyt pojmu „допрос“ je ve větě: „Хоть и с видом необыкновенного пренебрежения, но всё-таки она взяла Колю к **допросу**.“ K. V. Havránek, Vladimír Ryba a Tereza Silbernáglová přeložili podstatní jméno „dopros“ českým ekvivalentem „výslech“. Stanislav Minařík nahradil toto podstatné jméno slovesem „vyslechnout“. Bohumil Mathesius používá ve svém překladu slovní spojení: „vzala si Kolju na paškál.“ Když se podíváme na další výskyty slova „dopros“ a jeho překlady do češtiny, zjistíme, že překladatel Mathesius není ve svém textu konzistentní. Téměř pokaždé používá jiné slovo: „nevyptávat se“, „vyšetřování“, „výslech“. Stanislav Minařík si zůstává věrný a drží se termínu „výslech“. K. V. Havránek pouze jedenkrát nahrazuje „výslech“ za „dotazování“. Vladimír Ryba používá navíc slova „otázky“ a „nevyptávat se“. Tereza Silbernáglová následuje příklad Stanislava Minaříka a udržuje překlad slova „допрос“ jako „výslech“ během celého textu.

2) *мировой*

Substantivizované adjektivum „мировой“ objevujeme v textu románu *Idiot* pouze jednou. S ohledem na absenci českého ekvivalentu ve stejné jazykové formě přidávají veškerí překladatelé v českém překladu buď slovo „soudce“ nebo „soud“. Stanislav Minařík, Vladimír Ryba a Tereza Silbernáglová překládají tento termín slovním spojením „smírčí soud“. U Bohumila Mathesia je to „smírčí soudce“. K. V. Havránek volí foneticky obdobný překlad „mírový soudce“.

3) *облегчающее обстоятельство*

Slovní spojení „облегчающее обстоятельство“ i v tomto případě nevyvolalo u překladatelů potíže. Všichni autoři ho přeložili jako „polehčující okolnost“. Na rozdíl od románu *Bratři Karamazovi* se zde dle významu jednalo o řádný právní pojem.

4) *пристав*

U překladu pojmu „пристав“ nepanovala mezi překladateli tak velká shoda. Pouze Stanislav Minařík a Bohumil Mathesius přeložili tento termín stejně jako „žalární dozorce“. U Terezy Silbernáglové je to „vězeňský dozorce“. K. V. Havránek přeložil zmíněný pojem jako „představený žaláře“ a Vladimír Ryba jako „vězeňský komisař“.

5) *смирительный дом*

Výraz „смирительный дом“ přeložila většina překladatelů v tomto románu jako „káznice“. V překladu Vladimíra Ryby najdeme slovo „polepšovna“. Tereza Silbernáglová se rozhodla pro obecnější obrat „dají zavřít“.

V následující části rozebereme trestněprávní pojmy, které se objevují na stránkách románu *Zápisky z mrtvého domu*.

3.2.4. Zápisky z mrtvého domu

Román *Zápisky z mrtvého domu* z ruštiny do češtiny překládali H. Jaroš, Stanislav Minařík, Josef Pelíšek, Josef Folprecht, Lída Durdíková a Ervína Moisejkenová (viz Příloha č. 4). Celkově se jedná o pět překladů. V románu *Zápisky z mrtvého domu* se zaměříme na rozbor slov „допрос“, „исправник“, „мошенничество“, „следствие“ a „ссылочно-каторжный“.

1) *допрос*

Termín „допрос“ se vyskytuje v románu dvakrát. V prvním případě se jedná o neprávní význam tohoto slova. V druhém se hovoří o skutečném výsledku státními zaměstnanci. Není proto divu, že při překladu tohoto slova najdeme v kontextu první věty u H. Jaroše a J. Folprechta slovo „otázky“. U Josefa Pelíška a Lídy Durdíkové jsou to „dotazy“. Ervína Moisejkenová používá výraz „vypptávání“. V druhém případě všichni překladatelé s výjimkou Josefa Pelíška překládají „допрос“ jako „výslech“. Josef Pelíšek na straně 95 svého překladu z nejasného důvodu tuto větu vynechal. Viz foto, Příloha č. 6 diplomové práce.

2) *исправник*

Historismus „исправник“ nalézáme v románu *Зáписки з мртвého domu* celkově pětkrát. Zde za pozornost stojí otázka, nakolik byli překladatelé při svém výběru slovní zásoby konzistentní. Pouze Ervína Moisejnková při všech pěti výskytech používá výraz „policejní hejtman“, ale ve dvou ze třech případů slovo „policejní“ vynechává. U Lídy Durdíkové je to ve čtyřech z pěti výrazů „policejní správce“, přičemž v první větě bylo přidáno upřesnění „okresní“. V pátém případě se překladatelka rozhodla pro zobecnění a používá výraz „policejní úředníci“. V prvním díle *Зáпискú з мртвého domu*, přeloženého Stanislavem Minaříkem, najdeme pojem „policejní správce“. Druhý díl, který překládal Josef Pelíšek, obsahuje na všech čtyřech místech slovo „ispravnik“. U H. Jaroše je to na třech místech „ispravnik“. V první větě najdeme výraz „policejní hejtman“, a v páté větě je tento pojem přeložen jako „okresní hejtman“. Největší rozptyl nalézáme u Josefa Folprechta, kde se objevují výrazy „policejní náčelník“, „policejní komisař“, „komisař“ a „policejní ředitel“.

3) *мошенничество*

Pojem „мошенничество“ nemá v tomto románu specificky právní význam, protože se jedná spíše o způsob jednání trestanců než o čin, za který by byli odsouzeni. Slovo se vyskytuje na stránkách románu pouze dvakrát. Nicméně nikdo z překladatelů nepoužívá konzistentně stejné slovo pro překlad. U H. Jaroše je to „zlodějství“ a „podvod“. Josef Folprecht a Lída Durdíková zvolili stejné dvě varianty jako Jaromír Hrubý. U Stanislava Minaříka nalézáme v jeho prvním díle pojmy „zlodějství“ a „ničemnost“. Ervína Moisejnková přeložila termín „мошенничество“ jako „darebáctví“ a „podvod“.

4) *следствие*

Trestněprávní pojem „следствие“ drtivá většina překladatelů v obou případech přeložila jako „vyšetřování“. Ervína Moisejnková však v prvním případě přeložila toto slovo jako „je ve vazbě“. U Lídy Durdíkové se vyskytuje také slovní spojení „je vyšetřován“.

5) *ссылно-каторжный*

Výraz „ссылно-каторжный“ vyvolal v obou jeho variacích největší potíže s překladem. Pojem „ссылно-каторжный второго разряда“ byl přeložen H. Jarošem jako „trestanec druhé třídy“. Stanislav Minařík používá ve svém překladu upřesnění „vypovězený trestanec druhé třídy“. U Josefa Folprechta je to „vyhnanec a trestanec

druhého stupně“. Lída Durdíková přeložila tento výraz jako „vypovězený trestanec druhého stupně“. U Erviny Moisejenkové se pan Gorjančikov stal „deportovaným trestancem druhé kategorie“. Pokud jde o výraz „ссылнокаторжные разряда гражданского“, Jaromír Hrubý zde přidává slovo „deportovaný“ a celý výraz překládá jako „deportovaní trestanci stavu občanského“. U Stanislava Minaříka se „třída“ mění na „stav“ a jsou to „vypovězení trestanci stavu občanského“. Stejně tak Josef Folprecht nahrazuje slovo „stupeň“ za „stav“ a jeho překlad zní: „vězni-vyhnanci stavu občanského“. Slovo „stav“ také zvolila Lída Durdíková. Její překlad je téměř stejný jako u Minaříka. Nakonec Ervina Moisejenková zůstává věrná svému překladu uvedenému v prvním případě a tlumočí tento pojem jako „deportovaní trestanci civilní kategorie“.

Poslední román, na který se podíváme při našem rozboru, je *Zločin a trest*.

3.2.5. Zločin a trest

Sedm překladatelů (Jozef Penížek, Karel Štěpánek, Stanislav Minařík, Bohumil Mužík, Vladimír Ryba, Břetislav Hůla a Jaroslav Hulák) se zabývalo překladem románu F. M. Dostojevského *Zločin a trest* (viz Příloha č. 5). Jejich úsilím vzniklo sedm odlišných překladů. V románu *Zločin a trest* rozebereme slova „арест“, „мошенничество“, „подсудимый“, „пристав“ a „смирительный“.

1) *арест*

Slovo „арест“ se na stránkách románu vyskytuje pouze jednou. Je nezbytné poznamenat, že v tomto případě je zapotřebí zkoumat nikoliv jen jeden pojem odděleně, ale celé slovní spojení „взять под арест“. Pouze Karel Štěpánek a Vladimír Ryba překládají toto podstatné jméno do češtiny také pomocí podstatného jména. První používá výraz „vzít do žaláře“, druhý použil slovní spojení „dát do vězení“. Zbytek překladatelů se přímo pojmu „арест“ vyhýbá a nahrazuje zmíněné slovní spojení slovesnou formou. U Josefa Penízka je to „dát uvěznit“; u Stanislava Minaříka jenom „zatknout“. Bohumil Mužík využívá slovní spojení „abych [vás] zatýkal“. Břetislav Hůla překládá tento výraz jako „zatknouti“. U Jaroslava Huláka je to modernější forma „zatknout“.

2) *мошенничество*

Právní termín „мошенничество“ je v románu *Zločin a trest* použit velmi obecně. Nelze tedy z textu románu zjistit, zda se jedná o konkrétní druh trestného činu nebo o nekalou činnost obecně. Nikdo z autorů nepřekládá tento pojem jako „podvod“. Většina

překladatelů se shodne na termínu „darebáctví“. U Vladimíra Ryby jsou to „lumpy“ a Jaroslav Hulák používá obecný pojem „zločinnost“.

3) *подсудимый*

Trestněprávní pojem „подсудимый“ se objevuje na stránkách románu celkově třikrát. Zde jsme zjistili, že většina překladatelů byla ve svém překladu konzistentní. U Stanislava Minaříka, Vladimíra Ryby a Břetislava Hůly je to ve všech třech případech „obžalovaný“. Karel Štěpánek a Bohumil Mužík vždy překládají tento pojem jako „obviněný“. U Josefa Penížka je to dvakrát „obžalovaný“ a pak nakonec „vyšetřovaný“. Jaroslav Hulák překládá tento pojem na dvou místech jako „obžalovaný“ a v jednom případě jako „souzený“.

4) *пристав*

Termín „пристав“ nalézáme v románu na třech místech. Zde opět prozkoumáme, nakolik překladatelé dodržovali zásadu konzistentnosti. Výzkum ukazuje, že žádný ze sedmi překladatelů nepoužil třikrát stejný pojem. Je vidět, že s překladem zjevně zápasili. Téměř polovina překladatelů používá na všech třech místech tři odlišné pojmy. U Josefa Penížka jsou to „příručí vyšetřovacího soudu“, „pomocník vyšetřujícího soudce“ a nakonec i sám „vyšetřující soudce“. Stejně tak aplikuje tři různé termíny Břetislav Hůla: „vyšetřující inspektor“, „vyšetřující soudce“ a „vyšetřující komisař“. Bohumil Mužík je méně nekonzistentní; nicméně používá také tři odlišné výrazy: „vyšetřující okresní soudce“, „vyšetřující komisař“ a „vyšetřující soudce“. Dále jsou rozdíly mezi pojmy méně citelné, avšak nelze se jich nevšimnout. Karel Štěpánek používá výrazy „čtvrtní vyšetřující úředník“ a „vyšetřující komisař“. U Stanislava Minaříka najdeme v překladu pojmy „policejní inspektor“ a „vyšetřující komisař“. U Vladimíra Ryby je to na dvou místech „vyšetřující úředník“ a na jednom místě „vyšetřující komisař“. Stejně tak Jaroslav Hulák ve dvou případech překládá tento pojem jako „vyšetřující soudce“ a jednou jako „vyšetřující komisař“.

5) *смирительный*

Poslední zkoumaný pojem „смирительный“ překládají Josef Penížek, Karel Štěpánek, Bohumil Mužík a Vladimír Ryba jako „káznice“. U Stanislava Minaříka je to „věznice“. Břetislav Hůla používá slangovější výraz „kriminál“. Jaroslav Hulák využívá odlišné slovní spojení „před soud“.

Na tomto místě jsme dokončili srovnávací rozbor pěti právních termínů v každém z pěti zkoumaných románů F. M. Dostojevského. Daný rozbor nezahrnoval správnost použití

určitého výrazu z právního hlediska. Tomuto se budeme věnovat v poslední podkapitole této diplomové práce, kde poskytneme spolu s právní analýzou také doporučení pro volbu nejvhodnějšího termínu z trestněprávního hlediska.

3.3 Doporučení pro překlad právních pojmů v románech Dostojevského

Poslední část této diplomové práce bude zaměřena na rozbor trestněprávních pojmů popsanych v předchozí podkapitole s poskytnutím definicí anebo s vysvětlením jejich právního významu. Klíčovým aspektem tohoto rozboru bude zjištění toho, zda lze s ohledem na funkci odborné terminologie v uměleckých textech nabídnout jednoznačný ekvivalent zkoumaných právních pojmů nebo zda nezbytnost estetického působení na čtenáře dovoluje volbu několika různých prostředků. Nejde přitom pouze o překlad konkrétních právních termínů, ale dokonce i o možnost upuštění od překladu jednotlivých slov ve jménu zachování významu sdělení jako celku.

Dílčím cílem bude zjištění toho, nakolik adekvátně dokázali autoři existujících překladů románů *Běsi*, *Bratři Karamazovi*, *Idiot*, *Zápisky z mrtvého domu* a *Zločin a trest* zprostředkovat českému čtenáři právní realie Ruska v době, kterou popisuje Dostojevskij. Zde je zapotřebí přihlídnout také k národní a dobové specifičnosti. Levý píše: „Pokud je jazyk jen materiálem pro obsah a formu díla, není možné vystihnout jeho národní a dobové kvality, protože by přestal být materiálem a stal by se sám formou, resp. významem“.¹⁹⁸ Kdybychom v současnosti překládali díla Dostojevského archaickou češtinou, přestal by jazyk být pouhým materiálem a do popředí by vystoupila nezvyklá forma. V tomto ohledu je potřebné brát ohled na dobu jednotlivých překladů vybraných románů Dostojevského. Dnes nebude stejným způsobem vnímán například překlad *Zápisů z mrtvého domu* Jaromíra Hrubého z roku 1891¹⁹⁹ a Ervíny Moisejenkové z roku 1958.²⁰⁰ Nejnovější současný překlad zkoumaných děl F. M. Dostojevského je román *Bratři Karamazovi* od Libora Dvořáka, který vyšel v roce 2013.²⁰¹ Samozřejmě, že toto vydání obsahuje velmi odlišnou slovní zásobu oproti prvnímu vydání *Bratrů Karamazových* v překladu Jaromíra

¹⁹⁸ LEVÝ, J. *Umění překladu*. Praha: Apostrof, 2012, s. 106.

¹⁹⁹ DOSTOJEVSKIJ, F. M. Spisy Fedora Michajloviče Dostojevského. Svazek 1., *Zápisky z mrtvého domu*. Překlad H. Jaroš. V Praze: Tiskem a nákladem J. Otty, 1891.

²⁰⁰ DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Zápisky z Mrtvého domu*. Překlad Ervína Moisejenková. Vyd. v SNKLHU 1. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1958.

²⁰¹ DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Bratři Karamazovovi*. Překlad Libor Dvořák. V tomto překladu vyd. 1. Praha: Odeon, 2013.

Hrubého z roku 1894.²⁰² Jak již bylo zmíněno, i právní terminologie se vyvíjí. Další otázkou proto je, zda je nezbytné zachovat v roce 2017 při překladu děje odehrávajícího se v devatenáctém století terminologii, která platila před více než sto lety anebo zda je třeba se řídit analogickými ustanoveními právní úpravy stávající.

Rozbor právních pojmů provedeme v abecedním pořadí, přičemž již nebudeme popisovat trestněprávní termíny zvláště v odlišných dílech Dostojevského, ale prozkoumáme je dohromady.

1) *арест*

Velký právnícký slovník nabízí následující definici pojmu „арест“: „... в уголовно-процессуальном праве мера пресечения, состоящая в заключении под стражу обвиняемого...“.²⁰³ Překlady Josefa Penížka („dát uvěznit“), Stanislava Minařika („zatkout“), Bohumila Mužíka („abych [vás] zatýkal“), Břetislava Hůly („zatknout“) a Jaroslava Huláka („zatkout“) mají obecnější povahu a nejsou v rozporu s poskytnutou definicí. Pokud jde o překlady Karla Štěpánka („vzít do žaláře“) a Vladimíra Ryby („dát do vězení“), zde je zapotřebí se podívat, co v českém právu znamenala slova „žalář“ a „vězení“. V současném právním řádu se aplikuje pojem „odnětí svobody“. Tento pojem je obvykle používán v sousloví „trest odnětí svobody“. Předtím byly používány pro tento výraz pojmy „vězení“ nebo „žalář“. Pro výkon tohoto trestu sloužily samostatné zemské trestnice a soudní věznice. Pojem „vězení“ označoval trest odnětí svobody za přestupky a přečiny, přičemž trest byl odpykáván ve věznicí. Pojem „žalář“ znamenal trest odnětí svobody, pokud osoba spáchala zločin. V případě, že byl trest uložen ve formě odnětí osobní svobody do 1 roku, odpykával se ve věznicí, nad 1 rok pak v trestnici. Existoval také právní pojem „těžký žalář“ jako trest za těžké zločiny.²⁰⁴ Slovo „арест“ se v současném ruském právu používá pro označení držení osoby ve vazbě během soudního řízení. V českém právu existuje odpovídající termín „vazba“, jež znamená opatření v trestním řízení, které slouží k zajištění obviněné osoby pro účely trestního řízení a výkonu trestu. S velkou pravděpodobností se přesně o tento pojem jednalo na tomto místě v románu *Zločin a trest*. Ideální variantou překladu by v tomto případě bylo v současnosti slovní spojení „vzít do vazby“. Proto překlad zmíněného pojmu jako „vězení“ nebo „žalář“, což znamená případ výkonu trestu již odsouzené osoby, není z dnešního právního

²⁰² DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Bratři Karamazovi: román ve čtyřech částech s epilogem*. Překlad Jaromír Hrubý. V Praze: Tiskem a nákladem J. Otty, 1894.

²⁰³ Velký právnícký slovník: URL: https://petroleks.ru/dictionaries/dict_big_law.php [cit. 2017-12-14].

²⁰⁴ Odnětí svobody. Encyklopedie o právu Iuridictum. URL: https://iuridictum.pecina.cz/w/Odn%C4%9Bt%C3%AD_svobody [cit. 2017-12-14].

hlediska správný. Avšak když se podíváme do historické definice pojmu „арест“ v trestním právu, může to znamenat také „...наказание, заключающееся в лишении свободы на непродолжительный срок времени. Наказание это назначается за мелкие нарушения полицейских постановлений и предполагает лиц, обыкновенно ведущих законный образ жизни; вина их вызвана единственно небрежным отношением к закону и может быть искуплена легкой карой, поэтому к ним применяется система общего заключения...“²⁰⁵ S přihlédnutím k této definici by bylo přípustné také aplikovat pojem „vězení“. Termín „žalář“, který znamená trest odnětí svobody za trestné činy obecně, by se teoreticky dal použít také, nikoliv však „těžký žalář“. Nicméně, vzhledem k tomu, že Dostojevskij používá v textu románu slovní spojení „взять под арест“ je téměř jisté, že se v tomto případě jedná pouze o opatření k zajištění osoby obviněného pro účely trestního řízení nikoliv o výkon trestu jako takového. Z tohoto hlediska je nakonec nezbytné zamítnout v tomto konkrétním kontextu varianty překladu „vězení“ a „žalář“.

2) *допрос*

Slovo „допрос“ se definuje v právnickém slovníku následovně: „...в процессуальном праве получение (в порядке, установленном законом) уполномоченным должностным лицом правоохранительных органов информации об обстоятельствах, подлежащих установлению, от указанных в законе лиц, ее фиксация в протоколе следственного или судебного действия, в приложениях к протоколу в виде схем, аудио-, кино-, видеозаписи и удостоверение идентичности зафиксированной информации и той, которая была сообщена допрошенным. Д. предусмотрен уголовным, гражданским, арбитражным, административным процессуальным законодательством. В уголовном процессе представляет собой следственное действие. Различаются Д. подозреваемого (обвиняемого), свидетеля, потерпевшего.“²⁰⁶ S ohledem na tuto definici bude z právního hlediska jednoznačným právním ekvivalentem tohoto termínu v češtině pojem „výslech“. Nicméně na stránkách románu *Беси* a *Idiot* se pojem „допрос“ vyskytuje jak v právním, tak i v neprávním významu. Pokud jde o neprávní význam, zde se fantazie překladatelů nemusí omezovat. Proto varianty „nevypytávat se“, „vyšetřování“,

²⁰⁵ Арест в уголовном праве // Энциклопедический словарь Брокгауза и Ефрона: в 86 т. (82 т. и 4 доп.). — СПб., 1890—1907. Přístupné také on-line. URL: <http://www.vehi.net/brokgauz/> [cit. 2017-12-15].

²⁰⁶ Velký právní slovník: URL: https://petroleks.ru/dictionaries/dict_big_law6.php [cit. 2017-12-14].

„výslech“ (Bohumil Mathesius), „dotazování“ (K. V. Havránek) nebo „otázky“ a „nevyptávat se“ (Vladimír Ryba) obecně odpovídají významu autorova sdělení. Bohumil Mathesius ve svém překladu používá slovní spojení: „vzala si Kolju na paškál.“ Řčení „vzít někoho na paškál“ znamená důkladně někoho vyslechnout, vyzpovídat, přimět jej, aby řekl, jak se věc skutečně stala. Pochází právě z toho, že před velikonoční svíci (paškál) bývali lidé přiváděni, aby něco dosvědčili nebo pravdivě vypověděli, a také na pravdivost svých slov přísahali. Vzhledem k tomu, že zde slovo „допрос“ nemá ryze právní konotaci, překlad Bohumila Mathesia je nejen správný, ale i velmi vhodný. V případě, ve kterém Dostojevskij v románu mluví o opravdovém výslechu, kterému státní vyšetřovací orgány podrobily Ljamšina, se všichni překladatelé shodli na použití českého ekvivalentu „výslech“. Je proto nadbytečné poskytovat jakékoliv doporučení pro překlad tohoto pojmu.

3) *исправник*

Historický pojem „исправник“, který nalzáme v románu *Зáписки з mrtvého domu*, je poměrně obtížný na překlad. Svědčí o tom například i ta skutečnost, že překladatelé Josef Pelíšek a Jaromír Hrubý nedokázali najít vhodný český termín, a proto raději používají slova „ispravník“ nebo „ispravnik“. Ani pro současného ruského čtenáře není tento pojem na první pohled srozumitelný. Velký právní slovník definuje termín „исправник“ jako „...в России глава уездной полиции. В 1775-1862 гг. избирался дворянами (назывался капитан-исправник), затем назначался правительством.“²⁰⁷ Ervína Moisejkenová překládá tento termín jako „policejní hejtman“ nebo „hejtman“. *Slovník spisovného jazyka českého* k významu slova „hejtman“ uvádí, že je to úředník stojící v čele správního úřadu.²⁰⁸ Moisejkenovou nabídnutý překlad tedy může být správný. V překladu Lídy Durdíkové a Stanislava Minaříka je to „policejní správce“. Obecný význam slova „správce“ je „ten, kdo něco spravuje, řídí, vede“.²⁰⁹ Když se podíváme na výraz detailněji, jde zpravidla o úředníka majícího na starosti hospodářskou stránku něčeho. S ohledem na uvedené není překlad Durdíkové a Minaříka přímo nesprávný, ale může být trochu matoucí. Nevystihuje také to, že se jedná o vedoucího, ředitele policejního úřadu. Josef Folprecht používá výrazy „policejní náčelník“, „policejní komisař“, „komisař“

²⁰⁷ Velký právní slovník: URL: https://petroleks.ru/dictionaries/dict_big_law10.php [cit. 2017-12-14].

²⁰⁸ HAVRÁNEK, B. et al. *Slovník spisovného jazyka českého. Díl 6, Š-U Díl 6, Š-U. 2.*, nezměn. vyd. Praha: Academia, 1989. 425 s. Dostupný také online. URL: <http://ssjc.ujc.cas.cz/search.php?hledej=Hledat&heslo=hejtman&sti=EMPTY&where=hesla&hsubstr=no> [cit. 2017-12-14].

²⁰⁹ HAVRÁNEK, B. et al. *Slovník spisovného jazyka českého. Díl 6, Š-U Díl 6, Š-U. 2.*, nezměn. vyd. Praha: Academia, 1989. 425 s. Dostupný také online. URL: <http://ssjc.ujc.cas.cz/search.php?hledej=Hledat&heslo=spr%C3%A1vce&sti=EMPTY&where=hesla&hsubstr=no> [cit. 2017-12-14].

a „policejní ředitel“. Hesla „policejní náčelník“ a „policejní ředitel“ odpovídají významu slova „исправник“ nejvíce. S ohledem na to, že přesně stejná funkce v českých zemích v příslušném období neexistovala, nebudeme zde upřednostňovat jedno konkrétní pojmenování.

4) *мировой суд*

Pojem „мировой суд“ nebo pouze „мировой“ v románech *Idiot* a *Běsi* překládá většina překladatelů do češtiny jako „smírčí soud“. U Bohumila Mathesia je to „smírčí soudce“. Vladimír Ryba šel cestou generalizace a překládá zkoumané slovní spojení jako „soud“. Pokud se podíváme do právního slovníku, nalezneme zde následující vysvětlení: „*МИРОВОЙ СУД – в ряде государств низшее звено судебной системы. М.с. как суд первой инстанции рассматривает в упрощенном порядке мелкие уголовные и гражданские дела, а также дела об административных правонарушениях. ... М.с. обычно избираются населением и действуют в составе одного мирового судьи. МИРОВОЙ СУДЬЯ – в некоторых странах должностное лицо, единолично рассматривающее дела в мировом суде. В дореволюционной России избирался уездным земским собранием, в городах – городской думой.*“²¹⁰ Jak vidíme, pokud se jedná o personální složení tohoto soudního orgánu, není velký rozdíl mezi tím, zda tento pojem přeložíme jako „smírčí soud“ nebo „smírčí soudce“, protože tento soud rozhoduje ve složení samosoudce. Až na K. V. Havránka a J. Wagnera se však všichni překladatelé dopustili chyby, když tento soud označili za „smírčí“. Právě na tuto věcnou chybu při přenosu reálií upozornila E. Smolenskaya.²¹¹ Základ problému spočívá v tom, že účelem instituce s názvem „мировой суд“ nebylo dovést strany sporu k uzavření smíru, ale jednalo se o obecný soudní orgán I. stupně rozhodující v občanských, správních a trestních věcech. Slovo „мировой“ tak zde nemá nic společného s českým slovem „smír“, ale jednalo se o obecný soud rozhodující nejméně závažné kauzy na nejnižší úrovni. Pojem „мировой“ poukazuje na poměrně důležitou skutečnost, že rozhodující samosoudce byl volen místním obyvatelstvem, nikoliv jmenován do funkce státem. Varianta, kterou nabízí K. V. Havránek, tedy „mírový soudce“, může českému čtenáři evokovat asociaci s výrazem, jehož antonymem je „válečný soudce“. K. V. Havránek se však v tomto případě možná jen snažil vyhnout překladu slova „мировой“, když chápal, že se nejedná o soud „smírčí“, ale nedokázal k němu najít český ekvivalent. V překladu Jana Wagnera

²¹⁰ Velký právní slovník: URL: https://petroleks.ru/dictionaries/dict_big_law13.php [cit. 2017-12-14].

²¹¹ СМОЛЕНСКАЯ, Е. С. Ф. М. Достоевский глазами немецких и английских переводчиков: вызовы, проблемы, перспективы. URL: <http://yspu.org/images/6/67/Smolenskaya%D0%95S.pdf> [cit. 2017-12-14].

se objevuje výraz „policejní komisařství“. S ohledem na to, že se jedná o orgán soudní, nikoliv orgán výkonné moci, neodpovídá tento překlad významu originálu a je nevhodný. S ohledem na výše uvedené uzavíráme, že za nejsprávnější překlad pojmu „мировой суд“ považujeme „soud I. stupně rozhodující v občanských, správních a trestních věcech ve složení samosoudce voleného obyvatelstvem obce“. Avšak vzhledem k tomu, že se jedná o překlad literárního díla, a nikoliv úředního dokumentu, nejvhodnějším zkráceným pojmenováním by mohlo být „obecní soud“. K tomu považujeme za nezbytné poznamenat, že překlad „obecní soud“ odkazující na to, že se jedná o soud na úrovni obce, nelze zaměňovat s českým právním pojmem „obecný soud“, který odkazuje na příslušnost daného soudu do soustavy tzv. obecných soudů.

5) *мошенничество*

„Мошенничество“ v trestním právu Ruské federace znamená *„одно из преступлений против собственности, ненасильственная форма хищения. Представляет собой завладение чужим имуществом или приобретение права на имущество путем обмана либо злоупотребления доверием (ст. 159 УК РФ).“*²¹² Právní pojem „мошенничество“ se objevuje v románech Dostojevského na několika místech. Ve všech případech se však jedná o výraz, který sice má právní význam, ale není zřejmé, zda se jednalo o zločin s názvem „podvod“ nebo o nezákonnou činnost obecně. Stanislav Minařík, Vladimír Ryba a Břetislav Hůla překládají slovo „мошенничество“ jako „darebáctví“. Jaromír Hrubý a Vladimír Ryba používají na jednom místě překlad „lump“. Prokop Voskovec překládá zkoumaný termín slovy „švindly“ a „zlodějství“. U Stanislava Minaříka je to také „zlodějství“ nebo „ničemnost“. Pouze u Ervíny Moisejenkové a Libora Dvořáka najdeme na určitých místech přesný právní ekvivalent „podvod“. Nicméně s ohledem na kontext vět nebylo použití přesného trestněprávního termínu nezbytné. Ani varianta „kulišáctví“ od Libora Dvořáka tak není nevhodná.

б) *обвиняемый*

Právní pojem „обвиняемый“ v sobě spojuje několik různých trestněprávních pojmů. V závislosti na stadiu trestního řízení může mít několik pojmenování současně: *„ОБВИНЯЕМЫЙ – лицо, в отношении которого в установленном законом порядке вынесено постановление о привлечении в качестве О. (ст. 46 УПК*

²¹² *Ibid.*

РСФСР). *О., преданный суду, именуется, подсудимым; в отношении которого вынесен обвинительный приговор, - осужденным.*²¹³ Většina českých překladatelů Dostojevského přeložila tento pojem jako „obžalovaný“. Vladimír Ryba, Bohumil Mathesius a Taťjana Hašková si zvolili variantu „obviněný“. Nejvyšší státní zastupitelství České republiky vysvětluje rozdíl mezi těmito pojmy následovně. Obviněný je ten, proti němuž bylo zahájeno trestní stíhání. Po nařízení hlavního líčení se obviněný označuje jako obžalovaný.²¹⁴ S ohledem na to, že v příslušné části originálu Dostojevského je příliš málo informací ohledně toho, v jakém stadiu řízení se věc nachází, nelze zde dospět k jednoznačnému závěru ohledně správnosti překladu. Za nejvhodnější však považujeme variantu překladu „obviněný“, která je obecnější a neutrální.

7) *облегчающее обстоятельство*

Současné právo Ruské federace pojem „облегчающее обстоятельство“ nezná. Namísto toho se požívá pojem „обстоятельства, смягчающие наказание“. Jsou to *...обстоятельства, характеризующие преступление и личность виновного и обязывающие суд назначать в пределах санкции статьи Особенной части УК более мягкое наказание. Перечислены в ст. 61 УК РФ: совершение впервые преступления небольшой тяжести вследствие случайного стечения обстоятельств; несовершеннолетие виновного; беременность, наличие малолетних детей; совершение преступления в силу тяжелых жизненных обстоятельств либо по мотиву сострадания и т.д.*²¹⁵ Pokoušeli jsme se o nalezení pojmu „облегчающее обстоятельство“ přímo v Trestním zákoníku o trestních a nápravných opatřeních z roku 1845.²¹⁶ Avšak s ohledem na formu a rozsah dokumentu, jsme nebyli úspěšní. V každém případě by úplnost výzkumu vyžadovala zkoumání všech právních předpisů v čase každého existujícího překladu do češtiny, což by byl extrémně náročný úkol. Trestněprávní slovní spojení „облегчающее обстоятельство“ přeložili všichni autoři jako „polehčující okolnost“, což obecně

²¹³ Velký právní slovník: URL: https://petroleks.ru/dictionaries/dict_big_law15.php [cit. 2017-12-14].

²¹⁴ Práva a postavení obviněného. URL: <http://www.nsz.cz/index.php/cs/obvinny/prava-a-postaveni-obvinneho> [cit. 2017-12-14].

²¹⁵ Velký právní slovník: URL: https://petroleks.ru/dictionaries/dict_big_law15.php [cit. 2017-12-14].

²¹⁶ Уложение о наказаниях уголовных и исправительных 1845 года. Россия. Законы и постановления. Уложение о наказаниях уголовных и исправительных. - Санкт-Петербург : Тип. 2 отд-ния собств. е. и. в. канцелярии, 1845. - [4], IV, 898, XVII с.; 16. URL: <http://search.rsl.ru/ru/record/01002889696> [cit. 2017-10-29].

odpovídá významu ruského originálu. S ohledem na to, že Dostojevskij používá tento obrat také v neprávním významu, je pro účely pochopení sdělení autora nabízený překlad vyhovující.

8) *подозреваемый*

Termín „подозреваемый“ je definován jako „лицо, задержанное по подозрению в совершении преступления, а также лицо, к которому применена мера пресечения до предъявления обвинения (ст. 52 УПК).“²¹⁷ Tento pojem má na stránkách románu *Bratři Karamazovi* v textu dvě modifikace: „подозреваемое лицо“ a „подозреваемый“. První modifikace byla přeložena jako „podezřelá osoba“ (Jaromír Hrubý a Břetislav Hůla), „podezíraná osoba“ (Stanislav Minařík a Prokop Voskovec) nebo „osoba podezíraná“ (Libor Dvořák). Vladimír Ryba přeložil tento termín výrazem „člověk, který je v podezření“. Ustanovení § 76 současného trestního řádu České republiky²¹⁸ zná pojem „osoba podezřelá“. Tento překlad by tedy mohl být nejpřesnější. Nicméně s ohledem na to, že ostatní překlady plní stejnou funkci estetického působení na čtenáře a nejsou významově odlišné, lze je aplikovat také. Termín „подозреваемый“ se vyskytuje ve větě, která má následující znění: „Ввязался и прокурор и опять напомнил, что **допрашиваемый**, конечно, может не отвечать на вопросы, если считает для себя это выгоднейшим и т. д., но в видах того, какой ущерб **подозреваемый** может сам нанести себе своим умолчанием и особенно ввиду вопросов такой важности, которая...“. Zde první část věty se vztahuje ke slovu „допрашиваемый“, které sice zní jako právní pojem, ale právním termínem není. S ohledem na složitost větní konstrukce, mnozí překladatelé (Jaromír Hrubý, Prokop Voskovec a Libor Dvořák) termín „подозреваемый“ ve zkoumaném úseku vynechali. Stanislav Minařík používá pojem „podezíraný“. Vladimír Ryba navazuje na první část věty a překládá tento termín slovem „vyslýchaný“. U Břetislava Hůly je to „podezřelý“. Ustanovení § 179b, odst. 3 zákona č. 141/1961 Sb., trestního řádu, zmiňuje přesně tento pojem: „*Podezřelého ze spáchání trestného činu je třeba vyslechnout a nejpozději na počátku výslechu mu sdělit, že spáchání jakého skutku je podezřelý a jaký trestný čin je v tomto skutku spatřován. O tomto úkonu orgán konající zkrácené přípravné řízení učiní záznam do protokolu. Opis záznamu doručí*

²¹⁷ Velký právní slovník: URL: https://petroleks.ru/dictionaries/dict_big_law16.php [cit. 2017-12-14].

²¹⁸ Zákon ze dne 29. listopadu 1961, o trestním řízení soudním (trestní řád), č. 141/1961 Sb., aktuální znění 01.10.2017 - 02.01.2018.

podezřelému a jeho obhájci; policejní orgán zašle opis záznamu do 48 hodin též státnímu zástupci. Na postup při výslechu podezřelého se přiměřeně užití ustanovení o výslechu obviněného.²¹⁹ S ohledem na dnešní znění zákona vidíme jako nejvhodnější překlad zkoumaného pojmu termínem „podezřelý“.

9) *подсудимый*

Trestněprávní pojem „подсудимый“ má ryze právní význam ve všech částech románu *Zločin a trest*. Nehledě na to, že většina překladatelů konzistentně volí buď pojem „obžalovaný“ (Stanislav Minařík, Vladimír Ryba a Břetislav Hůla) nebo „obviněný“ (Karel Štěpánek a Bohumil Mužík), u Josefa Penížka se vyskytují varianty „obžalovaný“ a „vyšetřovaný“. Podobně tak Jaroslav Hulák překládá tento pojem na dvou místech jako „obžalovaný“ a v jednom případě jako „souzený“. Definicí tohoto pojmu jsme se částečně věnovali při rozboru slova „обвиняемый“. Krátce řečeno „ЛОДСУДИМЫЙ – в уголовном процессе обвиняемый, преданный суду.“²²⁰ Vzhledem k tomuto výkladu je přesnějším překlad „obžalovaný“. Slovo „vyšetřovaný“ trestní právo nepoužívá, nejedná se zde o právní pojem.

10) *пристав*

U překladu pojmu „пристав“, jak již bylo zmíněno, velká shoda mezi překladateli neranovala. V románu *Idiot* používá Dostojevskij termín „тюремный пристав“ a ve *Zločinu a trestu* je to „пристав следственных дел“. Odlišná přídavná jména mohla ovlivnit význam termínu „пристав“. Velký právní slovník poskytuje tuto definici předmětného pojmu: „ПРИСТАВ - 1) в Русском государстве XV-XVII вв. должностное лицо, посылаемое для вызова кого-либо на великокняжеский или царский суд; 2) с 1782 г. - полицейская должность.“²²¹ Slovní spojení „судебные приставы“ znamená v souladu se stávající právní úpravou „в соответствии с ФЗ "О судебных приставах" от 4 июня 1997 г. особые государственные должностные лица, на которых возлагаются задачи по обеспечению установленного порядка деятельности Конституционного Суда РФ, Верховного Суда РФ, Высшего Арбитражного Суда РФ, судов общей юрисдикции и арбитражных судов, а также по исполнению судебных актов и актов других органов, предусмотренных федеральным законом об исполнительном производстве. Подразделяются на С.п., обеспечивающих

²¹⁹ *Ibid.*, § 104b, odst. 2.

²²⁰ Velký právní slovník: URL: https://petroleks.ru/dictionaries/dict_big_law16.php [cit. 2017-12-14].

²²¹ Velký právní slovník: URL: https://petroleks.ru/dictionaries/dict_big_law16.php [cit. 2017-12-14].

*установленный порядок деятельности судов, и С.п. - исполнителей, реализующих судебные акты и акты других органов.*²²²

Pokud jde o slovní spojení „тюремный пристав“, Stanislav Minařík a Bohumil Mathesius přeložili tento termín jako „žalární dozorce“. U Terezy Silbernáglové je to „vězeňský dozorce“ a u K. V. Havránka „představený žaláře“. Vladimír Ryba přeložil zmíněný pojem jako „vězeňský komisař“. Vzhledem k tomu, že v románu *Idiot* se jedná o popis pocitu vězně před výkonem trestu smrti, lze předpokládat, že odsouzený byl ve výkonu trestu odnětí svobody, nikoliv za přestupky nebo přečiny, ale nejspíš spáchal trestný čin (dříve – zločin). Trest za těžké zločiny se odpykával nikoliv ve vězení, ale v těžkém žaláři.²²³ Z historického hlediska by tedy adjektivum „vězeňský“ v tomto případě nebylo vhodné. Nejlepší by proto byla volba K. V. Havránka. Současné právo však pojem „žalář“ nezná. Trestní řád České republiky aplikuje pojmy „vězení“ a „odnětí svobody“. Přičemž slovo vězení se zde vyskytuje pouze ve slovním spojení „domácí vězení“. Ustanovení § 12 trestního řádu hovoří o Vězeňské službě České republiky, která se účastní řízení o trestných činech osob ve výkonu vazby, trestu odnětí svobody a zabezpečovací detence, spáchaných ve vazební věznici, věznici nebo v ústavu pro výkon zabezpečovací detence.²²⁴ Pro účely současného práva přídavné jméno „vězeňský“ neodporuje významu sdělení Dostojevského. V každém případě, pro laického čtenáře toto slovo napomáhá pochopení toho, že se osoba nacházela v zařízení pro odpykávání trestu odnětí svobody. Proto pro účely uměleckého díla, není tato varianta nesprávná.

Termín „пристав следственных дел“ současná právní úprava nezná. V historickém encyklopedickém slovníku Brokhausa a Efrona nalezáme toto vysvětlení slova „пристав“: *„Название П. в Древней Руси употреблялось разное. В Новгороде, на суде посадника, приставами назывались люди, мирившие тяжущихся. В Москве П. назывались исполнительные чины, на которых возлагались какие-либо особые поручения, например сопровождение иностранных послов, для чего выбирались лица из знатнейших фамилий. В более узком смысле П. — чиновник по судным делам, на обязанности которого лежал вызов на суд ответчика и свидетелей, а также*

²²² Velký právní slovník: URL: https://petroleks.ru/dictionaries/dict_big_law18.php [cit. 2017-12-14].

²²³ Odnětí svobody. Encyklopedie o právu Iuridictum. URL: https://iuridictum.pecina.cz/w/Odn%C4%9Bt%C3%AD_svobody [cit. 2017-12-14].

²²⁴ Zákon ze dne 29. listopadu 1961, o trestním řízení soudním (trestní řád), č. 141/1961 Sb., aktuální znění 01.10.2017 - 02.01.2018.

*производство розысканий по определению суда.*²²⁵ Překlad „vyšetřující soudce“ od Josefa Penížka, Jaroslava Huláka a Břetislava Hůly tedy nemusí být absolutně neprávny, protože v Novgorodu „пристав“ funkci soudce vykonával. Nicméně se v daném případě s větší pravděpodobností jednalo o úředníka asistujícího soudu, nikoliv o soudce samotného. Za těchto okolností je proto nabízený překlad nejspíše nevěrný. Za přípustné lze považovat varianty „příručí vyšetřovacího soudu“, „pomocník vyšetřujícího soudce“, „vyšetřující inspektor“ nebo „vyšetřující komisař“. Karel Štěpánek používá obecnější výraz „čtvrtní vyšetřující úředník“, který není s originálem v rozporu. U Vladimíra Ryby je to na dvou místech „vyšetřující úředník“ a na jednom místě „vyšetřující komisař“. Obě varianty jsou možné.

11) присяжный

Slovo „присяжный“ může mít v závislosti na slovním spojení velmi odlišné významy. Velký právní slovník nabízí tři definice tohoto pojmu: 1) „ПРИСЯЖНЫЕ ЗАСЕДАТЕЛИ – по законодательству РФ граждане, включенные в списки П.з. и призванные отправлять правосудие путем рассмотрения уголовных дел (см. Суд присяжных). Институт П.з. существовал в России с 1862 по 1917 гг.; воссоздан в 1992 г. П.з. должны быть дееспособные граждане, достигшие 25 лет, не имеющие судимости. Для рассмотрения конкретного дела П.з. отбираются аппаратом суда методом случайной выборки.“;²²⁶ 2) „ПРИСЯЖНЫЕ СЧЕТЧИКИ (талымы) - лица, ведущие счет во время выгрузки и погрузки судна, преимущественно при перевозке грузов отдельными местами. В зарубежных портах действуют специализированные организации присяжных счетчиков.“;²²⁷ 3) „ПРИСЯЖНЫЙ ПОВЕРЕННЫЙ – в России в 1864-1917 гг. адвокат на государственной службе при окружном суде или судебной палате.“²²⁸ Kontext románu *Běsi* nám dovoluje uzavřít, že se v tomto případě jedná o první z poskytnutých tří definic. Termín „присяжный“ má v románu ryze právní význam. Kromě Jana Wagnera, v jehož překladu toto syntagma absentuje (viz Příloha č. 6), přeložili všichni překladatelé zkoumaný termín jako „porotci“ nebo „porotcové“. Jazyková příručka Ústavu pro jazyk český Akademie věd České republiky

²²⁵ Пристав // Энциклопедический словарь Брокгауза и Ефрона: в 86 т. (82 т. и 4 доп.). — СПб., 1890—1907. Přístupné také on-line. URL: <http://www.vehi.net/brokgauz/> [cit. 2017-12-28].

²²⁶ Velký právní slovník: URL: https://petroleks.ru/dictionaries/dict_big_law16.php [cit. 2017-12-15].

²²⁷ *Ibid.*

²²⁸ *Ibid.*

uvádí obě tyto varianty jako dublety.²²⁹ S ohledem na výše zmíněné můžeme tedy tvrdit, že jak z právního, tak i jazykového hlediska jsou obě tyto varianty správné.

12) *Сенат*

Právní termín „Сенат“, který se objevuje na stránkách románu *Běsi*, může mít teoreticky několik významů. Avšak s ohledem na obsah tohoto díla Dostojevského je zřejmé, že se jedná o soudní orgán. Velký právní slovník poznamenává: „...в России в 1711-1917 гг. - Правительствующий С., высший государственный орган, подчиненный императору. Учрежден Петром I. С первой половины XIX в. как высший судебный орган осуществлял надзор за деятельностью государственных учреждений и чиновников. По судебным уставам 1864 г. - высшая кассационная инстанция...“²³⁰ Dostojevskij tento právní pojem dokonce píše s velkým písmenem („Сенат“). Nehledě na toto, většina autorů se nezabývala hlubším zkoumáním významu tohoto slova a automaticky přeložila tento ruský pojem slovem „senát“. Pouze v nejnovějším překladu od Jaroslava Huláka a Tat'jany Haškové se objevuje slovní spojení „Nejvyšší soud“, které ve skutečnosti odpovídá ruskému originálu. I když obecně může slovo „senát“ v češtině znamenat také soudní rozhodovací orgány, první význam, který napadne českého čtenáře je zastupitelský orgán (zákonodárny sbor), horní komora parlamentu. I kdyby si teoreticky mohl český čtenář představit pod tímto slovem soud, nebude pro něj zřejmé, že se jedná o vyšší soudní orgán. S ohledem na toto, překlad pojmu „Сенат“ jako „senát“ považujeme za nezdařilý. Ztotožňujeme se však s variantou nabízenou Jaroslavem Hulákem a Tat'janou Haškovou.

13) *следствие*

Trestněprávní pojem „следствие“ lze definovat následně: „СЛЕДСТВИЕ – в уголовном процессе собирание и проверка доказательств, необходимых и достаточных для выяснения обстоятельств, входящих в предмет доказывания. С. - собирательное понятие, охватывающее: предварительное следствие – самостоятельную стадию уголовного процесса, следующую за возбуждением уголовного дела, судебное следствие – составную часть судебного разбирательства

²²⁹ Internetová jazyková příručka. Ústav pro jazyk český Akademie věd České republiky. URL: <http://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=porotce> [cit. 2017-12-15].

²³⁰ Velký právní slovník: URL: https://petroleks.ru/dictionaries/dict_big_law18.php [cit. 2017-12-15].

в суде первой инстанции.²³¹ Většina překladatelů přeložila tento pojem jako „vyšetřování“, což plně odpovídá originálu v ruštině. Termín „vyšetřování“ se v češtině také používá pro označení úseku „trestního stíhání před podáním obžaloby, návrhu na schválení dohody o vině a trestu, postoupením věci jinému orgánu nebo zastavením trestního stíhání, včetně schválení narovnání a podmíněného zastavení trestního stíhání před podáním obžaloby.“²³² Ervína Moisejkenková přeložila na jednom místě trestněprávní pojem „следствие“ jako „je ve vazbě“. Tato varianta může, ale nemusí odpovídat skutečnosti. Ne vždy se při vyšetřování osoba také nachází ve vazbě. Kontext románu nám však nedovoluje zamítnout takový překlad, ale ani souhlasit s variantou nabízenou Ervínou Moisejkenkovou. Chybí tam důkladnější informace. Nicméně za vhodnější v každém případě považujeme překlad pojmem „vyšetřování“.

14) смирительный

Výraz „смирительный дом“ nebo zkráceně „смирительный“ vyžaduje detailnější vysvětlení. Velký encyklopedický slovník uvádí k tomuto pojmu nesledující: *„Смирительный дом — одна из форм лишения свободы, долго существовавшая в русском праве. Еще Петр Вел. в регламенте главному магистрату определил учредить С. дома для "содержания в постоянной работе людей непотребного и невоздержного жития". В 1775 г. было повторено предписание об учреждении С. домов в ведомстве приказов общественного призрения. Но исполнение этих предписаний шло туго. К тому же указом 13 сентября 1797 г. предписано было, ввиду потребности в рабочих руках для правительственных сооружений, отправлять осужденных к заключению в рабочие и С. дома "к крепостным строениям, отколь куда способен", т. е. самое существование С. домов как бы упразднялось. Составители уложения о наказ. 1845 г., стремясь к трудноосуществимому на практике согласованию характера наказания не только с тяжестью, но и с характером преступного деяния, также ввели в свою карательную систему С. дома, как наказание для лиц всех сословий, поставленное между высшими исправительными (ссылка на житье, арест, роты, рабочий дом) и тюрьмой. По уложению изд. 1866 г., две высшие степени заключения в С. доме (от 8 мес. до 2 лет) сопровождалась потерей*

²³¹ *Ibid.*

²³² Zákon ze dne 29. listopadu 1961, o trestním řízení soudním (trestní řád), č. 141/1961 Sb., § 161, aktuální znění 01.10.2017 - 02.01.2018.

некоторых особенных прав и преимуществ; две низшие (от 2 до 8 мес.) не сопровождалась праволишениями. В случае неимения С. домов, наказание подлежало замене: для изъятых от телесных наказаний — заключением в тюрьмы на те же сроки, а для неизъятых — наказанию розгами от 40 до 80 ударов. В особенной части С. дом назначался, напр., за нарушение обязанностей детей относительно родителей, за нанесение телесных повреждений и т. п. Заключенные в С. домах делились на испытуемых и исправляющихся; обе категории имели право на получение, при освобождении, 1/3 своего заработка; арестантам второй категории предоставлялась часть заработанных денег тратить на себя и во время заключения. Законом 29 июня 1884 г. заключение в С. дома отменено; взамен двух высших степеней положено заключение в тюрьме на те же сроки и с теми же праволишениями.²³³ Tento pojem se objevuje na stránkách tří románů F. M. Dostojevského: *Bratři Karamazovi*, *Idiot* a *Zločin a trest*. V románu *Zločin a trest* překládají Josef Penížek, Karel Štěpánek, Bohumil Mužík a Vladimír Ryba pojem „смирительный“ jako „káznice“. Stejné slovo použil Stanislav Minařík při překladu románu *Bratři Karamazovi*. Tento pojem používá i většina překladatelů díla *Idiot*. Právní termín „káznice“ se v českém právu používal pro označení zemské (provinciální) trestnice pro žalář do deseti let.²³⁴ Vysvětlení, které bylo výše nabídnuto v ruštině, ale nespecifikuje počet let, na který může být osoba umístěna v „смирительный дом“. Z kontextu však vyplývá, že se jedná o jemnější formu trestu. S ohledem na historický kontext je možné, že by zde byl vhodnější překlad „vězení“, který nalézáme například u Jaromíra Hrubého, Vladimíra Ryby a Břetislava Hůly v románu *Bratři Karamazovi*. Z poskytnuté definice není také zřejmé, zda se jednalo o trest odnětí svobody za zločin nebo přečin, proto úplně zavrhnout variantu „káznice“ nelze. Překlady Prokopa Voskovce („do basy“), Libora Dvořáka („za mříže“), Břetislava Hůly („kriminál“) a Vladimíra Ryby („polepšovna“) mají obecnější povahu, nejsou právními pojmy, ale význam autorova sdělení předávají. Vzhledem k tomu, že se v našem případě jedná o překlad krásné literatury, nikoliv o překlad úřední listiny, jsou veškeré tyto varianty použitelné. Problém však vyvolává překlad Jaroslava Huláka, který používá slovní

²³³ Смирительный дом // Энциклопедический словарь Брокгауза и Ефрона: в 86 т. (82 т. и 4 доп.). — СПб., 1890—1907. Přístupné také on-line. URL: <http://www.vehi.net/brokgauz/> [cit. 2017-12-15].

²³⁴ JAHODOVÁ, M. *Věznice a vězeňský systém v českých zemích a v Brně od 80. let do prvního desetiletí 20. století*, magisterská diplomová práce, Masarykova univerzita v Brně, Filozofická fakulta, Historický ústav, 2006, s. 13.

spojení „před soud“. V daném případě se nehovoří o soudním procesu, ale o zbavení osobní svobody. Avšak kdybychom se podívali na věc obecněji a připustili, že soud může uložit také trest odnětí svobody, estetické působení na čtenáře nám pořád zůstává zachováno. Ani tento z právního hlediska sice nepřesný překlad tak není absolutně nevhodný.

15) сотский

*„Сотский — низший агент сельской полиции. Возникновение С. и десятских (см.) относится еще ко временам допетровским, и первоначально эти должности существовали в силу обычая, без всякого законодательного определения. С течением времени обязанности С. и десятских были точно установлены законом: по общему учреждению земской полиции 1837 г., для исполнению приказаний станового пристава и непосредственного надзора за благочинием С. и десятские в селениях выбирались крестьянами из своей среды на основании устава о службе по выборам; кроме того, на эти должности могли назначаться и отставные нижние чины по взаимному согласию и условиям, заключаемым с обществами или управлениями, от которых зависело назначение им содержания.“*²³⁵ Slovo „сотский“ přeložila většina překladatelů jako „strážník“. Podle platné právní úpravy České republiky vykonávají strážníci působnost obecní policie,²³⁶ a tedy nabízený překlad je správný. Břetislav Hůla doplňuje slovo „strážník“ adjektivem „vesnický“, což poskytuje přesnější definici. V Rusku se skutečně jednalo o vesnickou policii. Prokop Voskovec upřesňuje, že se jedná o „obecní“ strážníky. Tento překlad je také možný, i když lze samozřejmě spatřovat určité rozdíly mezi administrativním dělením ruských a českých zemí. Jaromír Hrubý používá pro překlad výraz „selský policejní zřízenec“, který opět není v rozporu s ruským originálem.

16) ссыльно-каторжный

Poslední právní výraz, který v této diplomové práci prozkoumáme, je „ссыльно-каторжный“. Objevují se zde dvě možné kombinace: „ссыльно-каторжный второго разряда“ a „ссыльнокаторжные разряда гражданского“. První z nich byla přeložena H. Jarošem jako „trestanec druhé třídy“. Stanislav Minařík používá ve svém překladu upřesnění „vypovězený“. U Josefa Folprechta se v překladu objevuje výraz „vyhnanec a

²³⁵ Сотский // Энциклопедический словарь Брокгауза и Ефрона: в 86 т. (82 т. и 4 доп.). — СПб., 1890—1907. Přístupné také on-line. URL: <http://www.vehi.net/brokgauz/> [cit. 2017-12-15].

²³⁶ Úvod do problematiky obecní (městské) policie. URL: <http://www.mvcr.cz/clanek/uvod-do-problematiky-obecni-mestske-policie.aspx?q=Y2hudW09Nw%3D%3D> [cit. 2017-12-15].

trestanec druhého stupně“. Lída Durdíková přeložila tento výraz jako „vypovězený trestanec druhého stupně“, a Ervína Moisejkenová jako „deportovaný trestanec druhé kategorie“.

Přesným obecným právním pojmem je *„ссылнопоселенцы – в России 1822-1917 гг. официальное название лиц, посланных на поселение в Сибирь по суду или после отбытия срока каторги.“*²³⁷ Pojem „ссылно-каторжный“ zahrnuje v sobě kombinaci dvou termínů: „ссылка“ a „каторга“. Pojem „ссылка“ lze definovat jako *„вид уголовного наказания, состоит в удалении осужденного из места его жительства с обязательным поселением в определенной местности. В России применялись по суду или в административном порядке (см. Административная ссылка), главным образом в отношении лиц, обвинявшихся в политических преступлениях.“*²³⁸ Termín „каторга“ znamená *„вид наказания за уголовные и политические преступления. Сочетала лишение свободы с особо строгим режимом и привлечением заключенных к тяжелому физическому труду. Возникла ... в России – в начале XVIII в. Труд каторжан использовался при строительстве крепостей, флота, на рудниках (Нерчинская К.). В конце XIX – начале XX в. существовала в виде системы центральных каторжных тюрем (ликвидированы после Февральской революции 1917 г.).“*²³⁹

Obecný význam slova „trestanec“, které se objevuje ve všech překladech prvního slovního spojení, je osoba, která si odpykává trest. Toto slovo v trestním zákoně nenajdeme, ale s ohledem na to, že ani v ruštině se nejedná nakonec o přesný právní pojem, je pro působení na českého čtenáře absolutně vhodné.

Pokud jde o výraz „ссылнокаторжные разряда гражданского“ je situace velmi obdobná. Jaromír Hrubý překládá tento výraz jako „deportování trestanci stavu občanského“. U Stanislava Minaříka se „třída“ mění na „stav“ a jsou to „vypovězení trestanci stavu občanského“. Stejně tak u Josefa Folprechta bylo slovo „stupeň“ nahrazeno slovem „stav“ a jeho překlad zní: „vězni-vyhnanci stavu občanského“. Ervína Moisejkenová překládá tento pojem jako „deportování trestanci civilní kategorie“. Z výše popsaných důvodů nemáme tímto překladům z právního hlediska co vytknout. Navíc systém trestů v zemích českých byl v tomto období odlišný, proto přesný ekvivalent by se dal najít jen velmi obtížně.

²³⁷ Velký právní slovník: URL: https://petroleks.ru/dictionaries/dict_big_law18.php [cit. 2017-12-15].

²³⁸ *Ibid.*

²³⁹ Velký právní slovník: URL: https://petroleks.ru/dictionaries/dict_big_law11.php [cit. 2017-12-15].

Pokud bychom shrnuli obecná doporučení pro překlad právních pojmů v románech F. M. Dostojevského do češtiny, rádi bychom připomenuli, že je nezbytné dbát na historické období a kontext. To znamená, že termín, který se nám z dnešního hlediska zdá být nesprávný, mohl v minulosti znamenat něco jiného a mohl být tedy autorem starších překladů použit správně. Zároveň pokud překládáme romány Dostojevského dnes, musíme počítat s odbornými znalostmi současného čtenáře, tudíž je vhodné použít termín, který odpovídá stávající právní úpravě. Avšak jak mezi dřívější, tak i současnou právní úpravou ruských a českých zemí vždy existovaly rozdíly. Je proto pochopitelné, že absolutně identický pojem může v jednom nebo druhém jazyce absentovat. Proto může být postačující použít pojem, který maximálně přibližuje obsah překládaného termínu.

Co se týče kontextu, zde musíme mít na zřeteli, že se v našem případě jedná o překlad románů Dostojevského, a tedy krásné literatury. Při psaní uměleckého díla může autor v jednom textu spojovat prvky odlišných stylů. Jedna postava může například používat jazyk právníký, jiná naopak slang, nespisovné výrazy. V tomto ohledu by při překladu právních pojmů mělo být prvotním cílem překladatele zjištění toho, jakou úlohu hraje právní termín v textu. Je nezbytné vědět, nakolik je důležité dbát na přesnost právní terminologie nebo zda v daném případě postačí předat sdělení autora jen obecnými prostředky.

Rozbor ukazuje, že modernější překlady mají z právního hlediska lepší kvalitu. Jako příklad lze uvést překlad Jaroslava Huláka a Tatjany Haškové, kde pojem „Сенат“ je přeložen správným slovním spojením „Nejvyšší soud“. Naopak překlady staršího období (H. Jaroš – 1891 a Josef Pelíšek – 1926) překládají kupříkladu ruské slovo „исправник“ jako „ispravník“ nebo „ispravnik“, což pro českého čtenáře musí být absolutně nepochopitelné. U většiny překladů však jazyková variabilita s ohledem na funkci právního pojmu v uměleckých textech není na škodu a je absolutně vhodná.

Je vidět, že na místech, na kterých čeština nemá více synonymních výrazů, se většina překladatelů shodne na stejném překladatelském řešení (viz překlad slova „присяжный“). Rozdílný systém ukládání trestů v českých a ruských zemích vyvolává největší potíže v překladu právních pojmů. Náročnými na překlad jsou tak slova „смирительный“ a „арест“. Určité komplikace vyvolává také rozdíl v názvech státních orgánů a úředníků (viz „мировой“, „сотский“, „пристав“ a „исправник“).

Pokud se jedná o zjištění, zda právníké vzdělání mělo vliv na kvalitu překladu trestněprávní terminologie, obecně lze shrnout, že existence vzdělání v oboru práva kvalitu

překladu právních pojmů neovlivnila. Hlavní příčinou může být to, že v našem případě šlo především o estetické působení na čtenáře a přesnost terminologie proto nebyla tak podstatná. Kromě toho na mnoha místech používá Dostojevskij právní termíny ve významu neprávním.

Ve zkratce připomeneme, že ze dvaceti překladatelů podílejících se na překladech pěti vybraných románů Dostojevského, měl dle našich zjištění ukončené právnické vzdělání pouze Prokop Voskovec. Právnickou fakultu také studoval Josef Pelíšek, ale nedokončil ji. Vladimír Ryba byl sice synem právníka, ale sám vzdělání v oboru práva neměl. Když se podíváme na překlady těchto autorů, zjistíme, že Josefu Pelíškovi chyběly znalosti ruských reálií. V jeho překladech se objevují zásadní chyby, jako například překlad ruského pojmu „исправник“ slovem „ispravnik“. Prokop Voskovec má tendenci používat namísto právních pojmů slangové výrazy. Pojem „мошенничество“ překládá jako „švindly“ a „смирительный дом“ jako „strčíte do basy“. Naopak Josef Folprecht a Bohumil Mathesius, kteří právo sice formálně nestudovali, ale jak se ukázalo, měli s ním praktické zkušenosti, nabídli z právního hlediska lepší kvalitu překladů. Tak Josef Folprecht z překladatelského hlediska náročný pojem „исправник“ správně překládá jako „policejní ředitel“. Trestněprávní pojem „мошенничество“ je v jeho překladech „podvodem“, což opět naprosto odpovídá obsahu tohoto zločinu v soudobém trestním právu. „Смирительный дом“ je v překladu B. Mathesia „káznice“, což je celkově v souladu s právními reáliemi popisované doby. Překlady syna právníka, Vladimíra Ryby, se kvalitou převedení právních pojmů výrazněji neliší od překladů neprávníků. Obecně se však v našem případě jedná o velmi malý vzorek překladatelů s právnickým vzděláním, abychom mohli poskytnout obecnější závěry o vlivu vzdělání na kvalitu překladů právních pojmů. Navíc, překlad se týkal textu z oboru krásné literatury. Je možné, že při překladu odborných právnických listin by byl výsledek úplně odlišný.

ZÁVĚRY PRÁCE

Hlavním cílem této diplomové práce bylo provedení srovnávací analýzy překladů právních pojmů vyskytujících se na stránkách pěti vybraných románů F. M. Dostojevského do češtiny. Jsou to díla *Běsi*, *Bratři Karamazovi*, *Idiot*, *Zápisky z mrtvého domu* a *Zločin a trest*. Zkoumání ukázalo, že v českém prostředí se této problematice nikdo dříve nevěnoval. Nabízená srovnávací analýza měla za účel doporučit variantu nejvhodnějšího překladu jednotlivých pojmů z právního a jazykového hlediska. Výsledky výzkumu by mohly být v budoucnu zohledněny při tvorbě nových překladů zmíněných románů do českého jazyka.

Dosažení klíčového cíle práce vyžádalo plnění několika **dílčích úkolů**.

Zaprvé, bylo nezbytné stanovit, jaká jsou specifika překladu odborné terminologie v rámci krásné literatury. V tomto ohledu jsme dospěli k závěru, že v uměleckém textu slouží použití odborných termínů hlavně účelům estetického působení na čtenáře. V některých případech může autor využívat odbornou terminologii za účelem charakterizace postav. Spisovatel může například záměrně vložit do úst hrdiny z terminologického hlediska chybný výraz s tím, aby zdůraznil negramotnost nebo ješitnost hrdiny. Obecně má však v próze termín využití mnohostranné. Z lexikologického hlediska provádí terminologizace převod slov běžné slovní zásoby do terminologických soustav. Ze sémantického hlediska se může jednat o rozšíření významu slova o nový terminologický význam. Všechno toto vypovídá o polyfunkčnosti termínů v textech krásné literatury.

Vzhledem k tomu, že v uměleckých textech čerpají autoři z různých vrstev slovní zásoby, je zapotřebí rozlišovat mezi situacemi, kdy byl právní pojem použit v ryze odborném významu a kdy tomu tak nebylo. Je zřejmé, že slovní zásoba v krásné literatuře slouží především jako prostředek estetického působení na čtenáře. Proto způsob převodu právního pojmu by měl být podřízený účelu textu. V tomto ohledu se na rozdíl od textu napsaného stylem odborným nemusí v krásné literatuře dbát za všech okolností na preciznost překladu právního pojmu.

Zadruhé, bylo nezbytné vysvětlit, proč přesně těchto pět románů Dostojevského bylo zvoleno pro rozbor překladu právních pojmů. Výzkum ukázal, že romány *Běsi*, *Bratři Karamazovi*, *Idiot*, *Zápisky z mrtvého domu* a *Zločin a trest* mají z obsahového hlediska společné rysy. Ve všech těchto dílech došlo k spáchání trestného činu vraždy. Často pak

byl pachatel (v určitých případech i osoba nevinná) odsouzen k odpykávání trestu na Sibiři. Děj většiny románů popisuje nejen vyšetřování, ale i soudní líčení a výkon trestu. Všechno toto dovolilo najít nejen dostatek trestněprávních pojmů, ale i objevit slova, která se opakují v jednotlivých románech. Díky tomuto je provedená srovnávací analýza bohatší a zahrnuje rozbor právních pojmů nejenom odlišných autorů, ale i stejných překladatelů v překladech odlišných děl Dostojevského. Tak například se můžeme podívat na to, jak Stanislav Minařík přeložil pojem „допрос“ v románech *Běsi*, *Idiot* nebo i *Zápisky z mrtvého domu*. Tabulky s jednotlivými překlady činí přílohy k této práci. Obsahují nejenom samotný překlad, ale i stránku textu, kde lze příslušný pojem v originálu dohledat.

Dalším dílčím úkolem druhé kapitoly diplomové práce bylo zjištění toho, jakou úlohu hrálo právo v životě Dostojevského. Rozbor ukázal, že i když spisovatel sám právnické vzdělání nikdy nezískal, zkušenosti s právem měl přesto velmi rozsáhlé. Pro účast ve skupině „Petraševců“ byl odsouzen k trestu smrti. Nakonec mu byl trest smrti změněn na nucené práce na Sibiři, kde strávil celkem deset let. Veškeré tyto svoje vlastní zkušenosti Dostojevskij později popsal v těchto pěti vybraných románech.

Pro účely právní analýzy vybraných termínů bylo zapotřebí také popsat právní úpravu, která platila v období vydání překladu každého ze zkoumaných románů do češtiny. Od začátku byla provedena deskripce aplikovatelné právní úpravy na území Ruska, a poté v českých zemích ve stejné době. V ruských zemích zahrnoval vývoj právní předpisy carského Ruska, Sovětského svazu, RSFSR a současné Ruské federace. V českých zemích se jednalo o trestní zákoníky a trestní řády Rakousko-Uherska, První republiky, Československa během druhé světové války a po ní, a rovněž soudobé České republiky. Přičemž výzkum ukázal, že v dějinách českých zemí neodpovídaly změny v právní úpravě změnám politickým. Tak například po roce 1918 byla ponechána v platnosti dosavadní legislativa v oblasti trestního práva. Stejně tak trestní řád č. 141/1961 z roku 1961 zůstal po roce 1989 v platnosti až do dnešního dne.

Zatřetí, v rámci poslední kapitoly diplomové práce bylo zkoumáno, kdo z překladatelů Dostojevského do češtiny měl právnické vzdělání a jaký to mělo dopad na kvalitu překladu právních pojmů. Výzkum ukázal, že ze dvaceti překladatelů podílejících se na překladech pěti vybraných románů Dostojevského měl ukončené právnické vzdělání pouze Prokop Voskovec. Právnickou fakultu také studoval, ale nedokončil Josef Pelíšek. Vladimír Ryba měl otce právníka. Zkušenosti s právem z důvodu působení ve funkci státních úředníků měli Josef Folprecht a Bohumil Mathesius. Obecným závěrem zde je, že

existence právnického vzdělání kvalitu překladu právních pojmů nijak neovlivnila. Překlady právních termínů od autorů s právnickým vzděláním obsahují často stejné chyby, jako překlady neprávnicků. Jediný plnohodnotný právník, který měl nejenom odborné vzdělání, ale dokonce určitou dobu jako právník pracoval, Prokop Voskovec, se ve svých překladech právním pojmům často vyhýbá a nahrazuje je výrazy z běžné češtiny. S ohledem na to, že detailní biografické údaje se o překladatelích Dostojevského v mnoha případech nepodařilo získat, jedná se pouze o přibližné výsledky. Studium životopisů českých překladatelů ruské literatury nepochybně vyžaduje další bádání. Kromě toho máme příliš malý vzorek překladatelů s právnickým vzděláním, abychom mohli poskytnout obecnější závěry o vlivu vzdělání na kvalitu překladů právních pojmů. Navíc, překlad se týkal textu z oboru krásné literatury, nikoliv odborných právnických listin. Za jiných okolností by mohl být výsledek úplně odlišný.

Komparace právních pojmů v dostupných českých překladech pěti vybraných románů Dostojevského s originály v ruštině, provedená v podkapitolách 3.2. a 3.3 této práce, ukazuje, že většině překladatelů se podařilo správně předat nejen tehdejší realie Ruska, ale i vypořádat se s právní terminologií. Obsahová správnost překladů právních pojmů byla často ovlivněna nikoliv dokonalou znalostí právní úpravy obou zemí, ale funkcí termínu v uměleckých textech. Na rozdíl od textu odborného plní v uměleckém textu termín především funkci estetického působení na čtenáře, terminologická věrnost tedy není pro dosažení tohoto účelu podstatná. V analyzovaných překladech byl často autorský styl a záměr při překladu textu jako celku zachován.

Co se týče terminologické správnosti, provedená analýza ukazuje, že modernější překlady mají z právního hlediska lepší kvalitu. Tak například Jaroslav Hulák a Taťjana Hašková jako jediní překládají pojem „Сенат“ jako „Nejvyšší soud“. Jiní překladatelé zvolili foneticky obdobné slovo „senát“, které však nejen nevypovídá o tom, že se v daném případě jednalo o nejvyšší soudní orgán, ale dokonce může způsobit omyl ohledně postavení soudních a zákonodárných orgánů. V překladech ze staršího období nalzáme také slovní zásobu, která je pro dnešního čtenáře absolutně nesrozumitelná. Jaromír Hrubý a Josef Pelíšek tak překládají ruské slovo „исправник“ jako „ispravnik“ nebo „ispravnik“. Zde vidíme nejen nepochopení ruského originálu, ale i absenci překladatelské analýzy jako takové. Na druhou stranu je možné, že snahou překladatelů bylo použít exotismy za účelem zapůsobení na čtenáře. V tomto ohledu svého cíle teoreticky mohli dosáhnout.

Celkově je drtivá většina překladů právních pojmů s ohledem na funkci odborného termínu v uměleckých textech vyhovující a zásadní změny nevyžaduje. Je vidět, že na místech, kde v českém jazyce absentuje běžná variabilita synonym, se většina překladatelů shodla na stejném překladatelském řešení. Jako příklad lze uvést termín „присяжный“. Potíže v překladu určitých právních pojmů jsou způsobeny rozdílným systémem ukládání trestů v českých a ruských zemích. Rozbor ukazuje, že náročnými na překlad byla slova „смирительный“ a „апест“. Určité komplikace vyvolává také rozdíl v názvech státních orgánů a úředníků. Proto v překladech pojmů „мировой суд“, „сотский“, „пристав“ a „исправник“ je vidět velké rozdíly v překladatelských řešeních a nevždy správné zprostředkování významu originálu.

Kdybychom měli poskytnout doporučení pro překlad právních pojmů v románech F. M. Dostojevského do češtiny do budoucna, rádi bychom zdůraznili, že je nezbytné dbát na historické období a kontext. Je zapotřebí zjistit význam termínu, který existoval v popisované době. Některé pojmy mohly mít dříve jiný význam než dnes. Tak například v současnosti se slovo „апест“ používá pro označení opatření v trestním řízení, které slouží k zajištění osoby obviněného pro účely řízení. Dříve se ale jednalo také o druh trestu, který mohl být uložen odsouzené osobě.

Při překladu musíme mít na zřeteli, že se jedná především o překlad krásné literatury. Dostojevskij ve svých románech spojoval prvky stylů, používal jazyk právníký, ale také hovorové výrazy. V tomto ohledu by mělo být prvotním cílem překladatele zjištění toho, jakou úlohu hraje právní termín v konkrétním textu. Musíme zjistit, nakolik podstatné je dbát na přesnost právní terminologie anebo zda bude postačující předat sdělení autora jinými prostředky.

Diplomová práce si kladla za cíl prozkoumat **několik výzkumných otázek:**

1. *Jakou funkci hrají termíny v uměleckých textech a zejména pak v textech pěti vybraných románů F. M. Dostojevského?*

Ve zkratce lze shrnout, že hlavní funkcí odborných termínů v uměleckých textech je estetické působení na čtenáře. Tuto funkci plní také právní termíny v pěti vybraných románech Dostojevského s názvy *Běsi*, *Bratři Karamazovi*, *Idiot*, *Zápisky z mrtvého domu* a *Zločin a trest*.

2. *Co je „právnícký jazyk“ a jaká jsou specifika překladů právních pojmů v literárních textech?*

Právnícký jazyk je jedním z druhů odborného jazyka. Je to soubor jazykových prostředků, které se využívají v komunikaci v oboru práva. Příslušná komunikace vyžaduje použití odborných termínů, které ulehčují komunikaci mezi odborníky. Když mluvíme o překladu právní terminologie v textu uměleckém, hlavním cílem je estetické působení na čtenáře, a tedy drobný posun právního významu při překladu nemusí hrát podstatnou úlohu.

3. *Jaký ekvivalent překladů trestněprávní terminologie je z jazykového a právního hlediska v pěti zmíněných románech nejvíce adekvátní a proč?*

Výzkum ukázal, že s ohledem na funkci právních pojmů v dílech Dostojevského nelze nabídnout jediné správné překladatelské řešení. Kontext a záměr autora často připouštějí rozsáhlou variabilitu. Nebylo by to umělecké dílo, kdybychom stejně jako například v kupní smlouvě opakovali pořad do kola tytéž právní výrazy. Avšak na některých místech, na kterých je význam slova zásadní pro pochopení děje, musí překladatel dbát na přesnost překladu termínu. Nemůže mezi sebou zaměňovat kupříkladu soudní a zákonodárné orgány, které plní jiné funkce. Mohlo by to znít nelogicky a tím podřvat autoritu spisovatele.

BIBLIOGRAFIE

Primární zdroje

- DOSTOJEVSKIJ, F. M. a MEDKOVÁ, J., ed. *Bratři Karamazovi: román ve čtyřech částech s epilogem*. Překlad Jaromír Hrubý. Praha: Dobrovský, 2015.
- DOSTOJEVSKIJ, F. M. a PAPÁČEK, P., ed. *Spisy Fedora Michajloviče Dostojevského Svazek 9, Idiot: román o čtyřech částech. Č. 1 a 2*. Překlad Karel Vladislav Havránek. V Praze: J. Otto, 1900.
- DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Běsi*. Překlad Bohumil Mathesius a Tatjana Hašková. Vyd. 10., tohoto překladu 3., v NLN 1. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 1996.
- DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Běsi*. Překlad Tatjana Hašková a Jaroslav Hulák. 2., upr. vyd. Voznice: Leda, 2014.
- DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Běsi: román o třech dílech*. Překlad Bohumil Mathesius. Praha: Melantrich, 1930.
- DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Běsové: román o třech dílech. Díl 1. a dílu 2. hlava 1-5*. Překlad Helena Růžičková-Váňová. V Praze: J. Otto, 1912.
- DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Běsové: román o třech dílech. Díl I. a dílu II. hlava I.-V*. Překlad Stanislav Minařík. Praha: Kvasnička a Hampl, 1925.
- DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Běsové: román*. Překlad Jan Wagner. V Praze: Přítel domoviny, 1900-1901.
- DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Bratři Karamazovi*. Překlad Prokop Voskovec. Vyd. v tomto překladu 5. Voznice: Leda, 2009.
- DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Bratři Karamazovi: román o čtyřech dílech s epilogem*. Překlad Stanislav Minařík. V Praze: Stanislav Minařík, 1923.
- DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Bratři Karamazovi: román o dvanácti knihách s epilogem*. Překlad Břetislav Hůla. Praha: Melantrich, 1929.
- DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Bratři Karamazovi: román ve čtyřech částech s epilogem*. Překlad Vladimír Ryba. Praha: Henning Franzen, 1928.
- DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Bratři Karamazovi: román ve čtyřech částech s epilogem*. Překlad Jaromír Hrubý. V Praze: Tiskem a nákladem J. Otty, 1894.
- DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Bratři Karamazovovi*. Překlad Libor Dvořák. V tomto překladu vyd. 1. Praha: Odeon, 2013.
- DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Ďáblové (Běsi): román ve třech částech*. Překlad Vladimír Ryba. Praha: Henning Franzen, 1928.

- DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Idiot*. Překlad Bohumil Mathesius. V nakl. Levné knihy vyd. 1. [i.e. vyd. 2.]. [Praha]: Levné knihy, 2009.
- DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Idiot*. Překlad Terezie Silbernáglová a Kamil Bednář. V Euromedia Group vyd. 3. V Praze: Odeon, 2008.
- DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Idiot: Román o 4 částech*. Překlad Karel Vladislav Havránek. Praha: J. Otto, 1903.
- DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Idiot: román o čtyřech částech*. Překlad Vladimír Ryba. Praha: Henning Franzen, 1928.
- DOSTOJEVSKIJ, F. M. Spisy Fedora Michajloviče Dostojevského. Svazek 1., *Zápisky z mrtvého domu*. Překlad H. Jaroš. V Praze: Tiskem a nákladem J. Otty, 1891.
- DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Zápisky z Mrtvého domu*. Překlad Ervína Moisejenková. V Odeonu vyd. 4. V Praze: Odeon, 2006.
- DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Zápisky z mrtvého domu*. Překlad Lída Durdíková. Praha: Rodinná knihovna, 1930.
- DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Zápisky z mrtvého domu*. Přeložil dr. Josef Folprecht Praha: Sfinx, 1927.
- DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Zápisky z mrtvého domu: román o dvou dílech*. Překlad Stanislav Minařík. V Praze: Kvasnička a Hampl, 1926.
- DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Zločin a trest*. Překlad Jaroslav Hulák. V nakl. Alpress vyd. 1. Frýdek-Místek: Alpress, 2014.
- DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Zločin a trest*. Překlad Stanislav Minařík. Praha: Dobrovský s.r.o., 2014.
- DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Zločin a trest: román o 6 dílech. Kniha 1 a 2*. Překlad Břetislav Hůla. Praha: Melantrich, 1930.
- DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Zločin a trest: román o 6 dílech*. Překlad Josef Penížek. Praha: Národní listy, 1883.
- DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Zločin a trest: román v šesti částech s doslovem*. Překlad Bohumil Mužík. Praha: Příklad knihy, 1927.
- DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Zločin a trest: román v šesti částech s epilogem*. Překlad Vladimír Ryba. Praha: Henning Franzen, 1928.
- DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Zločin a trest: román*. Překlad Karel Štěpánek. V Praze: Tiskem a nákladem J. Otty, 1899-1900.
- DOSTOJEVSKIJ, F. M. a PAPÁČEK, P., ed. *Spisy Fedora Michajloviče Dostojevského Svazek 10, Idiot: román o čtyřech částech*. Č. 3. a 4. Překlad Karel Vladislav Havránek. V Praze: J. Otto, 1900.
- DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Běsi*. Překlad Tatjana Hašková a Jaroslav Hulák. 2., upr. vyd. Voznice: Leda, 2014.

- DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Běsi*. Překlad Tatjana Hašková a Jaroslav Hulák. 2. vyd., tohoto překl. 1. vyd. Praha: Odeon, 1987.
- DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Běsi: román o třech dílech*. Překlad Bohumil Mathesius. Praha: Melantrich, 1930.
- DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Běsové: román o třech dílech. Díl 1. a dílu 2. hlava 1-5*. Překlad Helena Růžičková-Váňová. V Praze: J. Otto, 1912.
- DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Bratři Karamazovi I: Román o čtyřech dílech s epilogem. 1.-3.díl*. Překlad Prokop Voskovec. 1. vyd. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1958.
- DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Bratři Karamazovi: román o čtyřech dílech s epilogem*. Překlad Stanislav Minařík. V Praze: Stanislav Minařík, 1923.
- DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Bratři Karamazovi: román o dvanácti knihách s epilogem*. Překlad Břetislav Hůla. Praha: Melantrich, 1929.
- DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Bratři Karamazovi: román ve čtyřech částech s epilogem*. Překlad Jaromír Hrubý. V Praze: Tiskem a nákladem J. Otty, 1894.
- DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Bratři Karamazovi: román ve čtyřech částech s epilogem*. Překlad Vladimír Ryba. Praha: Henning Franzen, 1928.
- DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Idiot*. Překlad Stanislav Minařík. Praha: Dobrovský, 2014.
- DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Idiot: román o čtyřech částech*. Překlad Vladimír Ryba. Praha: Henning Franzen, 1928. DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Idiot: román o čtyřech dílech*. Praha: Melantrich, 1931.
- DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Idiot: román o čtyřech dílech*. Překlad Stanislav Minařík. V Praze: Kvasnička a Hampl, 1925.
- DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Idiot: román o čtyřech dílech*. Překlad Terezie Silbernágllová. Vyd. 7., ve Světě sovětů 1. Praha: Svět sovětů, 1959.
- DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Spisy Fedora Michajloviče Dostojevského. Svazek 1., Zápisky z mrtvého domu*. Překlad H. Jaroš. V Praze: Tiskem a nákladem J. Otty, 1891.
- DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Zápisky z mrtvého domu*. Praha: Sfinx, 1927.
- DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Zápisky z Mrtvého domu*. Překlad Ervína Moisejenková. Vyd. v SNKLHU 1. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1958.
- DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Zápisky z mrtvého domu*. Překlad Jaromír Hrubý. V Praze: J. Otto, 1921.
- DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Zápisky z mrtvého domu*. Překlad Lída Durdíková. Praha: Rodinná knihovna, 1930.
- DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Zápisky z mrtvého domu: román o dvou dílech. Díl druhý*. Překlad Josef Pelíšek. Praha: Kvasnička a Hampl, 1926.

DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Zločin a trest*. Překlad Stanislav Minařík. Praha: Dobrovský s.r.o., 2014.

DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Zločin a trest: román o 6 částech a epilogu*. 11. vyd., (ve Světě sovětů 1. vyd.). Praha: Svět sovětů, 1958.

DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Zločin a trest: román o 6 dílech s epilogem*. Překlad Stanislav Minařík. V Praze: Kvasnička a Hampl, 1925.

DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Zločin a trest: román o 6 dílech*. Praha: Melantrich, 1930.

DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Zločin a trest: román o 6 dílech*. Překlad Břetislav Hůla. Praha: Melantrich, 1930.

DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Zločin a trest: román o 6 dílech*. Překlad Josef Penížek. Praha: Národní listy, 1883.

DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Zločin a trest: Román o šesti dílech. Kniha druhá*. V Praze: Melantrich, 1937.

DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Zločin a trest: román v šesti částech s doslovem*. Překlad Bohumil Mužík. Praha: Přítel knihy, 1927.

DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Zločin a trest: román v šesti částech s epilogem*. Překlad Vladimír Ryba. Praha: Henning Franzen, 1928.

DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Zločin a trest: román*. Překlad Karel Štěpánek. V Praze: Tiskem a nákladem J. Otty, 1899-1900.

ДОСТОЕВСКИЙ, Ф. М. *Бесы*. Москва: Эскмо-Пресс, 1998.

ДОСТОЕВСКИЙ, Ф. М. *Братья Карамазовы*. Собрание сочинений в пятнадцати томах. Том девятый и том десятый. Ленинград: Наука, 1991.

ДОСТОЕВСКИЙ, Ф. М. *Записки из мертвого дома*. Москва: Правда, 1982.

ДОСТОЕВСКИЙ, Ф. М. *Идиот*. Москва: Правда, 1981.

ДОСТОЕВСКИЙ, Ф. М. *Преступление и наказание*. Москва: Художественная литература, 1983.

Sekundární zdroje

AFANAS'JEV, A. N. *Sedm Simeonů*. Překlad Prokop Voskovec. Bratislava: Mladé letá, 1959.

AGAKISHIEVA, Z. „*Krásá spasí svět*“: *F. M. Dostojevského filosofie člověka*, bakalářská práce, FHS UK v Praze, 2012.

BALZAC, H. Š.; *Temný příběh*. Překlad Prokop Voskovec. 1. vyd. v Odeonu. Praha: Odeon, 1968.

- BARANOVÁ, Kateřina. *Symbolika a estetika Fjodora Michailoviče Dostojevského*, diplomová práce, Masarykova univerzita v Brně, Filozofická fakulta, 1997.
- BELJAJEV, A. R. *Člověk obojživelník*. Překlad Terezie Silbernáglová. V Lidovém nakl. vyd. 1. Praha: Lidové nakladatelství, 1986.
- BEM, A. L. *Tajemství osobnosti Dostojevského: několik kritických kapitol*. Překlad Anna Tesková. Praha: Nakladatelství J. Otto, 1925.
- BERÁNEK, A. *Pedagogické a etické zásady Dostojevského*. Brno: [s.n.], 1936. s. 227-266.
- BERÁNKOVÁ, E. *Václav Černý, vášnivý a zaujatý čtenář Dostojevského*, Svět literatury, 2008, roč. 18, č. 38.
- BERDJAJEV, N. A. *Dostojevského pojetí světa*. Překlad Irina Mesnjankina a Jan Kranát. Vyd. 1. Praha: Oikoymenh, 2000.
- BIRINSKI, L. *Raskolnikov: tragédie ve třech dějstvích (podle Dostojevského)*. Praha: Amatérské divadlo Esence, 2007.
- BRUNEL, A., ŠOTOLOVÁ, J. *Stylistická analýza českých a francouzských textů*. Praha: FF UK, 2012.
- BULGAKOV, M. A. *Mistr a Markétka*. Překlad Libor Dvořák. V Euromedia Group a v tomto překladu vyd. 3. V Praze: Odeon, 2008.
- BUNIN, I. A. a ČERVINKA, V., ed. *Spisy Ivana Bunina. Svazek 1., Pán ze San Franciska a jiné povídky*. Překlad Bohumil Mužík. V Praze: J. Otto, 1928.
- CURÍN, F. *Vývoj českého jazyka a dialektologie*. Učebnice pro pedagogické fakulty. Učebnice pro vysoké školy, Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1964.
- ČECHOV, A. P. *Čtyři osudy*. Překlad Emanuel Frynta a Jaroslav Hulák. Vyd. v tomto uspořádání 1. Praha: Odeon, 1984.
- ČECHOV, A. P. *Drama na lovu*. Překlad Bohumil Mužík. Praha: Práce, 1948.
- ČECHOV, A. P. *Hořké humoresky*. Překlad Jaroslav Hulák. 1. souborné vydání. Praha: Lidové nakladatelství, 1980.
- ČECHOV, A. P. *Medvěd: žert o 1 jednání*. Překlad Karel Štěpánek. V Praze: M. Knapp, 1893.
- ČERVINKA, V. *První český kritik Dostojevského*. [S. l.: s. n., 1931]. s. 228-236.
- DUBOV, N. I. *Chlapec a moře*. Překlad Terezie Silbernáglová. Vyd. 1. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1965.
- DURDÍKOVÁ, L. *Děti zhaslých očí*. Praha: Bakulův ústav, 1929.
- FEDIN, K. A. *Byl jsem hercem*. Překlad Terezie Silbernáglová. Praha: Svět sovětů, 1958.
- FOLPRECHT, J. a STREJČEK, K. *Čechoslováci rakouští*. Praha: Komenský, 1933.
- FOLPRECHT, J. *Čechoslováci polští*. V Praze: Spolek Komenský, 1932.

- FOLPRECHT, J. *Čechoslováci v Jugoslávii*. Praha: Spolek Komenský, 1936.
- GOGOL', N. V. *Večery na Dikaŋce*. Překlad Prokop Voskovec a Ervína Moisejkenková. 1. vydání. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1963.
- HENDRYCH, D. a kol. *Právnícký slovník*, Praha 2009.
- HODINOVÁ, B. Téma velkoměsta a dětského hrdiny ve vybraných románech Dickense a Dostojevského; *Oliver Twist a Zločin a trest*, bakalářská práce, PedF UK v Praze, 2012.
- HRBÁČEK, J. Termín v textu a v jazykovém systému. *Naše řeč*, vol. 69 (1986), č. 2, s. 85-88.
- HŮLA, B. *Sovětské Rusko za NEP-u*. Praha: Federace DTJ Čs., 1924.
- JAHODOVÁ, L. *Stylistická analýza populárně-vědeckého textu z hlediska překladu*. Diplomová práce, Katedra anglistiky a amerikanistiky, Filozofická fakulta, Univerzita Palackého v Olomouci, 2010.
- JAHODOVÁ, M. *Věznice a vězeňský systém v českých zemích a v Brně od 80. let do prvního desetiletí 20. století*, magisterská diplomová práce, Masarykova univerzita v Brně, Filozofická fakulta, Historický ústav, 2006.
- JANIŠOVÁ, H. *Klub moderních nakladatelů Kmen*. Vývoj ideového sdružení nakladatelů v letech 1926–1934, bakalářská práce, FF UK, Praha, 2009, s. 32.
- JUNGMANNOVÁ, K. *Rozbor a kritika překladu odborné terminologie v rámci krásné literatury*, diplomová práce, ÚTRL, 2002.
- KAUTMAN, F. *Boje o Dostojevského*, Praha: Svět Sovětů, 1966.
- KOMENSKÝ, J. A. *Labyrint světa a ráj srdce: v jazyce 21. století*. Vyd. 1. Žandov [Chlumec u Ústí nad Labem]: Poutníková četba, 2010.
- KOMOROUSOVÁ, H. *Zločin a trest F. M. Dostojevského: F. M. Dostojevskij u nás*, diplomová práce, FF UK v Praze, 1956.
- KUTHAN, R. *Pokání a vykoupení v románu Zločin a trest na pozadí biblických textů*, diplomová práce, HTF UK v Praze, 2013.
- LAITNEROVÁ, D. *Dialog s Dostojevským v díle Egona Hostovského*, diplomová práce, PedF UK V Praze.
- LEVÝ, J. *Umění překladu*. Praha: Apostrof, 2012.
- MÁCHAL, J. Vzpomínka spolužákova na Josefa Penížka. *Národní listy*. 1932-08-07, roč. 72, čís. 217.
- MANDAT, J. *Dostojevskij a naše země*. Spisy Univerzity J. E. Purkyně, Filozofická fakulta, Slovanské Studie, Brno, 1979.
- MASARYK, T. G. *Studie o F. M. Dostojevském (s rukopisnými poznámkami)*. Uspořádal Jiří Horák. Praha, 1932, s. 8–9. Čas, 1892, VI, s. 18–24.

- MECERODOVÁ, L. *Román Miloslava Nohejla Svět nic neví a jeho vztah k Dostojevského románu Zločin a trest*, Bakalářská diplomová práce, Filozofická fakulta, Masarykova univerzita, 2012.
- MEDZHIBOVSKAYA, I. *Tolstoy and the Religious Culture of His Time: A Biography of a Long Conversion, 1845-1885*. Lexington Books, 2009.
- MEREŽKOVSKIJ, D. S. *Duše Dostojevského, proroka ruské revoluce*. Překlad Jaroslav Starý. Praha: Rudolf Škeřík, 1923.
- MIOVSKÝ, M., ČERMÁK, I., CHRZ, V. a kol. *Umění ve vědě a věda v umění*. Praha: Grada Publishing a.s., 2010
- MUSIL, J. a kol. *Kurs trestního práva: trestní právo procesní*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 1999.
- ORTOVÁ, B. *Morávkovy inscenace Dostojevského v kontextu české inscenační tradice*, diplomová práce, FF UK v Praze, 2010.
- OSTAPENKO, Y. *Изображение идеала в романе Ф.М. Достоевского «Идиот»*, bakalářská práce, PedF UK v Praze, 2014.
- PELÍŠEK, J. *Těsnou branou*. V Praze: Stanislav Minařík, 1919.
- PELÍŠEK, J. *V druhé zahraniční armádě: vzpomínky a úvahy bývalého československého domobrance z Itálie*. Brno: Družstvo Mor. Legionář, 1929.
- PELÍŠEK, J. *V třišti chvil: verše*. V Praze: Vydáno Fondem R.L. Nováka při České akademii pro vědy a umění, 1919.
- POŠTOLKOVÁ, B. *Odborná a běžná slovní zásoba současné češtiny*. Praha: Academia, 1984.
- PUŠKIN, A. S. a JEHLIČKA, M., ed. *Piková dáma a jiné prózy*. 1. souborné vyd., z rus. originálů přeložili Emanuel Frynta, Bohumil Mathesius a Ervína Moisejkenová, Praha: Lidové nakladatelství, 1980.
- REZKOVÁ, J. *Ruština pro právníky*. Praha: Karolinum, 2008.
- SALOV, I. A. *Vzteklá: povídka*. Překlad Karel Štěpánek. V Praze: J. Otto, 1895.
- SALTYKOV-ŠČEDRIN, M. J. *Pohádky*. Překlad Jaroslav Hulák. 1. vyd. Praha: MF, 1976.
- SCHUR, A. *Wages of Evil. Dostoevsky and Punishment*, Northwester university press, 2013.
- SLANINOVÁ, B. *Petrohrad v dílech A. S. Puškina a F. M. Dostojevského*, bakalářská práce, PedF UK v Praze, 2013.
- SOLNAŘ, V. et al. *Systém českého trestního práva*. 1. vyd. Praha: Novatrix, 2009.
- SOROKIN, V. *Třicátá Marinina láska*. Překlad Libor Dvořák. Vyd. 1. Praha: Český spisovatel, 1995.

- STANISLAVSKIJ, K. S. *Moje výchova k herectví: (z deníku hereckého adepta)*. Překlad Jaroslav Hulák. V Praze: Athos, 1946.
- STRUGACKIJ, A. N. a STRUGACKIJ, B. N. *Les*. Překlad Libor Dvořák. Vyd. 2., V Tritonu 1. Praha: Triton, 2011.
- STYBLÍK, V., ČECHOVÁ, M., HAUSER, P., HOČNOVÁ, E. *Základní mluvnice českého jazyka*, Praha: Pedagogické nakladatelství, akciová společnost, 2004.
- ŠALDA, F. X. *Génius řecký a génius židovský; Dílo Dostojevského a jeho položení evropské: dvě studie ze Šaldova zápisníku*. Praha: Společnost F.X. Šaldy, 1992.
- TOLSTOJ, L. N. *Anna Karenina: román*. Překlad Karel Štěpánek. V Praze: B. Kočí, 1929.
- TOLSTOJ, L. N. *Lidové povídky*. Překlad Ervína Moisejkenová a Jan Caha. Vyd. 1. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1962.
- TOLSTOJ, L. N. *Vojna a mír. II*. Překlad Lída Durdíková. V Praze: Melantrich, 1929.
- TURGENEV, I. S. a FOLPRECHT, J., ed. *Lovcovy zápisky*. Překlad Josef Folprecht. Čtvrté vydání. V Praze: F. Topič, 1928.
- TURGENEV, I. S. *Otcové a děti*. Překlad Prokop Voskovec. Vyd. v Odeonu 1. Praha: Odeon, 1970.
- TURGENEV, I. S. *Andrej Kolosov a jiné povídky*. Překlad Stanislav Minařík. Praha: S. Minařík, 1930.
- TURGENEV, I. S. *Literární vzpomínky*. Překlad Helena Růžičková-Váňová. Plzeň: Beniško, 1919.
- VEPŘEK, M. *Žurnalista Josef Penížek v „Národních listech“*, bakalářská práce, FF UK v Praze, 2013.
- VOLDÁNOVÁ, M. *„Zločin a trest“ F. M. Dostojevského v prvních českých překladech a kritických ohlasech*, diplomová práce, FF UK v Praze, 1977.
- VONDRÁKOVÁ, K. *Šéfredaktor národní práce Vladimír Ryba před Národním soudem*, diplomová práce, Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Brno, 2011.
- ZAVŘELOVÁ, O. *Komentovaný překlad odborného textu ze sociální oblasti*, diplomová práce v českém jazyce, Filozofická Fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, Katedra Slavistiky, 2013.
- АЛЬМИ, И. Л. *Еще об одном источнике замысла романа «Преступление и наказание»* // Русская литература. СПб., 1992. № 2. 1992. С. 95—100.
- ВЕТЛОВСКАЯ, В.Е. *Способы логического опровержения противника в «Преступлении и наказании» Достоевского* // Русская литература. СПб., 1994. № 4. С. 112—120.
- ВИЛЕНСКИЙ, Б.В. *Судебная реформа и контрреформа в России*. Саратов: Приволж. кн. изд-во, 1969.

- ГРУБОВ, В.А. Профессиональный язык: генезис и развитие научной категории // *Вестник СГУ*. Вып. 65 (6). Научный журнал. Ставрополь, 2009.
- ЗУБАРЕВА, В. *Морфология преступления в «Преступлении и наказании»*. Какофонический роман Достоевского // *Достоевский и мировая культура / Альманах*, № 30, часть I. — М., 2013. — С. 261 – 286.
- КИРПОТИН, В. *Достоевский и Белинский*, Москва: Художественная литература, 1976.
- КУЗНЕЦОВА, Н. Ф. ТЯЖКОВА, И. М. *Курс уголовного права*. Общая часть. Том 1: Учение о преступлении. М., 2002.
- САРАСКИНА, Л. *Достоевский*. Москва: Молодая Гвардия, 2013, s. 56.
- СЕЛЕЗНЕВ, Ю. И. *Достоевский*. — 5-е изд. — М.: Молодая гвардия, 2007. — 510[2] с.: ил. — (Жизнь замечат. людей: Сер. биогр.; Вып. 1056).
- СОКОЛОВ, Н. Я. *Профессиональная культура юристов*. Понятие. Сущность. Содержание. Учебное пособие. Издательство „Проспект“, 2014.
- ТИХОМИРОВ, Б. Н. *С Достоевским по Невскому проспекту, или Литературные прогулки от Дворцовой площади до Николаевского вокзала*. СПб., 2012.
- ХИЖНЯК, Ю. В. *Связь права и литературы как новое направление юриспруденции // Актуальні проблеми держави і права*, 2012.

Právní předpisy

- Trestní zákon ze dne 12. července 1950, č. 86/1950 Sb. znění účinné od 30. 12. 1957 do 31. 12. 1961.
- Zákon č. 117/1852 Sb., o zločinech, přečinech a přestupcích, ve znění předpisů jej Trestní zákon č. 140/1961 Sb. znění účinné od 1. 1. 1962, zrušeno dnem 1. 1. 2010.
- Zákon ze dne 28. října 1918 o zřízení samostatného státu československého, 11/1918 Sb. znění účinné od 28. 10. 1918.
- Zákon ze dne 17. října 1919 o podmíněném odsouzení a podmíněném propuštění, 562/1919 Sb. znění účinné od 28. 10. 1919 do 31. 7. 1950.
- Zákon ze dne 11. března 1931 o trestním soudnictví nad mládeží, 48/1931 Sb.
- Zákon ze dne 29. listopadu 1961, o trestním řízení soudním (trestní řád), č. 141/1961 Sb., aktuální znění 01.10.2017 - 02.01.2018.
- Zákon ze dne 2. května 1990, kterým se mění a doplňuje trestní zákon, č. 175/1990 Sb.
- Zákon ze dne 31. srpna 2003 o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), č. 218/2003 Sb.

Zákon ze dne 8. ledna 2009, trestní zákon, č. 40/2009 Sb., aktuální znění 01.10.2017 - 02.01.2018.

Закон РСФСР от 27 октября 1960 года „Об утверждении Уголовного кодекса РСФСР“ // Ведомости Верховного Совета РСФСР от 31 октября 1960 года. № 40. ст. 591.

Закон РФ от 26.06.1992 N 3132-1 (ред. от 28.12.2016) „О статусе судей в Российской Федерации“.

Закон СССР от 25.12.1958 (ред. от 28.11.1989) „Об утверждении Основ уголовного судопроизводства Союза ССР и союзных республик“.

Закон СССР от 25.12.1958 „Об утверждении Основ уголовного законодательства Союза ССР и союзных республик“.

„Конституция Российской Федерации“ (принята всенародным голосованием 12.12.1993) (с учетом поправок, внесенных Законами РФ о поправках к Конституции РФ от 30.12.2008 N 6-ФКЗ, от 30.12.2008 N 7-ФКЗ, от 05.02.2014 N 2-ФКЗ, от 21.07.2014 N 11-ФКЗ).

Основные Начала Уголовного Законодательства Союза ССР и Союзных Республик. Утверждены Постановлением Президиума ЦИК СССР от 31 октября 1924 года (СЗ 1924, N 24, ст. 204).

Постановление ВЦИК от 22 ноября 1926 года „О введении в действие Уголовного кодекса РСФСР редакции 1926 года“ // СУ РСФСР. — 1926. № 80. — Ст. 600.

Руководящие начала по уголовному праву РСФСР 1919 года. Постановление Наркомюста РСФСР От 12.12.1919 Руководящие Начала по Уголовному Праву Р.С.Ф.С.Р.

Уголовное уложение 1903 года. Новое уголовное уложение, Высочайше утвержденное 22 марта 1903 года. СПб.: Изд. В.П.Анисимова, 1903 - 250с.

„Уголовно-исполнительный кодекс Российской Федерации“ от 08.01.1997 N 1-ФЗ (ред. от 16.10.2017).

„Уголовно-процессуальный кодекс Российской Федерации“ от 18.12.2001 N 174-ФЗ (ред. от 29.07.2017) (с изм. и доп., вступ. в силу с 01.09.2017).

„Уголовно-процессуальный кодекс Российской Федерации“ от 18.12.2001 N 174-ФЗ (ред. от 05.12.2017).

„Уголовно-процессуальный кодекс РСФСР“ (утв. ВС РСФСР 27.10.1960) (ред. от 29.12.2001, с изм. от 26.11.2002) (с изм. и доп., вступающими в силу с 01.07.2002).

„Уголовный кодекс Российской Федерации“ от 13.06.1996 N 63-ФЗ (ред. от 29.07.2017) (с изм. и доп., вступ. в силу с 26.08.2017).

„Уголовный кодекс Российской Федерации“ от 13.06.1996 N 63-ФЗ (ред. от 29.07.2017) (с изм. и доп., вступ. в силу с 26.08.2017).

Уголовный кодекс РСФСР редакции 1922 года.

Уложение о наказаниях уголовных и исправительных 1845 года. Россия. Законы и постановления. Уложение о наказаниях уголовных и исправительных. - Санкт-Петербург: Тип. 2 отд-ния собств. е. и. в. канцелярии, 1845. - [4], IV, 898, XVII с.; 16.

Федеральный закон от 17.01.1992 N 2202-1 (ред. от 29.07.2017) „О прокуратуре Российской Федерации“ (с изм. и доп., вступ. в силу с 10.08.2017).

Федеральный закон от 20.08.2004 N 119-ФЗ (ред. от 07.02.2017) „О государственной защите потерпевших, свидетелей и иных участников уголовного судопроизводства“.

Федеральный конституционный закон от 31.12.1996 N 1-ФКЗ (ред. от 05.02.2014) „О судебной системе Российской Федерации“.

Internetové zdroje

Bohumil Mathesius. URL: <http://www.spisovatele.cz/bohumil-mathesius#cv>.

Bohumil Mathesius. URL: https://www.databaze-prekladu.cz/prekladatel/_000001727.

Čeština po síti. URL: [http://www.krajina-znalosti.com/id32402/jazyk/jazyky/indoevropske\(1_jazyky/slovanske\(1_jazyky/c\(2es\(2tina/Tvoreni_slov.htm](http://www.krajina-znalosti.com/id32402/jazyk/jazyky/indoevropske(1_jazyky/slovanske(1_jazyky/c(2es(2tina/Tvoreni_slov.htm).

Ervína Moisejkenková. URL:

https://aleph.nkp.cz/F/RSLARD6V74KMM18UGPHUBANXS1I2U474NBP21JHFA3RXTA965-09086?func=accref&acc_sequence=000163276.

HAVRÁNEK, B. et al. Slovník spisovného jazyka českého. Díl 6, Š-U Díl 6, Š-U. 2., nezměn. vyd. Praha: Academia, 1989. 425 s. URL:

<http://ssjc.ujc.cas.cz/search.php?hledej=Hledat&heslo=hejtman&sti=EMPTY&where=hesla&hsubstr=no>.

Honoré de Balzac. URL: <https://global.britannica.com/biography/Honore-de-Balzac>.

Internetová jazyková příručka. Ústav pro jazyk český Akademie věd České republiky.

URL: <http://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=porotce>.

Jan Wagner. URL: https://www.databaze-prekladu.cz/prekladatel/_000003232.

Jaromír Hrubý. URL: <https://www.databazeknih.cz/autori/jaromir-hruby-88851>.

Jaroslav Hulák. URL: https://www.databaze-prekladu.cz/prekladatel/_000003490.

Josef Folprecht. URL: <http://biblio.hiu.cas.cz/authorities/61541?locale=cs>.

Josef Pelíšek. URL: <http://databaze.obecprekladatelu.cz/databaze/P/PelisekJosef.htm>.

Karel Hynek Mácha. URL: <http://www.spisovatele.cz/karel-hynek-macha>.

- Karel Vladislav Havránek. URL: http://www.prijmeni.cz/osobnost/12081/karel_vladislav_havranek.
- KHOLOVÁ, J. Odborný styl. Presentace online. URL: http://www.sstrnb.cz/sablony/CJ/II/VY_32_INOVACE_04_CJ_02_Odborny%20styl%20I.pdf.
- LEFANOVÁ, P. *Umělecký funkční styl*. Presentace online. URL: http://vzdelani.sso.cz/sablony/%C4%8Cesk%C3%BD%20jazyk/VY_32_INOVACE_CJL_621-640/10.Um%C4%9Bleck%C3%BD%20funk%C4%8Dn%C3%AD%20styl.pdf.
- Libor Dvořák. URL: https://www.databaze-prekladu.cz/prekladatel/_000000493.
- MARTINCOVÁ, O., BOZDĚCHOVÁ, I. Termín (odborný název). CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny online. URL: <https://www.czechency.org/slovník/TERM%C3%8DN>.
- NOVOTNÝ, Michal. Paškál. URL: http://www.rozhlas.cz/strednicechy/slova/_zprava/paskal--111588.
- Odnětí svobody. Encyklopedie o právu Iuridictum. URL: https://iuridictum.pecina.cz/w/Odn%C4%9Bt%C3%AD_svobody.
- Práva a postavení obviněného. URL: <http://www.nsz.cz/index.php/cs/obvinny/prava-a-postaveni-obvinneho>.
- Proč se říká: vzít někoho na paškál. URL: <http://www.e-kniha.com/proc-se-rika-vzit-nekoho-na-paskal.html>.
- Prokop Voskovec. URL: https://www.databaze-prekladu.cz/prekladatel/_000003188.
- PTÁČNÍKOVÁ, V. Odborný jazyk v rámci interkulturní komunikace. URL: <http://mig-komm.jcu.cz/>.
- Slovník spisovného jazyka českého*. Za vedení B. Havránka (hlavního redaktora), J. Běliče, M. Helcla a A. Jedličky. Zpracoval lexikografický kolektiv Ústavu pro jazyk český ČSAV. URL: <http://ssjc.ujc.cas.cz/>.
- Stanislav Minařík. URL: https://www.databaze-prekladu.cz/prekladatel/_000001807.
- Tatjana Hašková. URL: https://www.databaze-prekladu.cz/prekladatel/_000000741.
- Tereza Silbernágllová. URL: https://www.databaze-prekladu.cz/prekladatel/_000002488.
- Úvod do problematiky obecní (městské) policie. URL: <http://www.mvcr.cz/clanek/uvod-do-problematiky-obecni-mestske-policie.aspx?q=Y2hudW09Nw%3D%3D>.
- Velký právní slovník. URL: https://petroleks.ru/dictionaries/dict_big_law.php.
- АЛЕКСЕЕВА, В. Н. *Проблема перевода художественного произведения на иностранный язык*. Ярославский педагогический вестник – 2012 – № 3 – Том I (Гуманитарные науки). URL: http://vestnik.yspu.org/releases/2012_3g/35.pdf.

Арест в уголовном праве // Энциклопедический словарь Брокгауза и Ефрона: в 86 т. (82 т. и 4 доп.). — СПб., 1890—1907. Přístupné také on-line. URL: <http://www.vehi.net/brokgauz/>.

БЕЛОВ, С. Роман Ф. М. Достоевского „Преступление и наказание“. Комментарий. URL: <http://literatura-totl.narod.ru/texty10.html>.

Воспоминания В. В. Тимофеевой. Год работы с знаменитым писателем. URL: <http://dostoevskiy.niv.ru/dostoevskiy/memory/v-vospominaniyah-sovremennikov/timofeeva-god-raboty-s-znamenitym-pisatelem.htm>.

ГОЛЕВ, Н. Д. Взаимодействие естественного и юридического языка как базовая проблема юрлингвистики. URL: <http://lingvo.asu.ru/golev/articles/z09.html>.

КОВАЛЕВА, Н. Юридические терминологические единицы в текстах художественно-беллетристического стиля. URL: https://lomonosov-msu.ru/archive/Lomonosov_2007/10/Kovaleva.pdf.

КОЗЬЯКОВ, С. Юристы-неудачники в мировой литературе. URL: <http://www.2queens.ru/PrintArticle.aspx?ID=94>.

Пристав // Энциклопедический словарь Брокгауза и Ефрона: в 86 т. (82 т. и 4 доп.). — СПб., 1890—1907. Přístupné také on-line. URL: <http://www.vehi.net/brokgauz/>.

ПЫЖ, А. Использование юридической терминологии в художественных текстах. URL: https://interactive-plus.ru/article/6738/discussion_platform.

Свод законов Российской империи. URL: <http://www.runivers.ru/lib/book7372/>

Смирительный дом // Энциклопедический словарь Брокгауза и Ефрона: в 86 т. (82 т. и 4 доп.). — СПб., 1890—1907. Přístupné také on-line. URL: <http://www.vehi.net/brokgauz/>.

СМОЛЕНСКАЯ, Е. С. Ф. М. Достоевский глазами немецких и английских переводчиков: вызовы, проблемы, перспективы. URL: <http://yspu.org/images/6/67/Smolenskaya%D0%95S.pdf>.

СМОЛЕНСКАЯ, Е. С. Ф. М. Достоевский глазами немецких и английских переводчиков: вызовы, проблемы, перспективы. URL: <http://yspu.org/images/6/67/Smolenskaya%D0%95S.pdf>.

Сотский // Энциклопедический словарь Брокгауза и Ефрона: в 86 т. (82 т. и 4 доп.). — СПб., 1890—1907. Přístupné také on-line. URL: <http://www.vehi.net/brokgauz/>.

ЯКОВЛЕВА, Л. В. История Становления Уголовно-Процессуального Законодательства в России. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/istoriya-stanovleniya-ugolovno-protsessualnogo-zakonodatelstva-v-rossii>.

PŘÍLOHA 1

Běsi

č.	Termín	Kontext (věta)	Název kapitoly	Překlady do češtiny					
				Jan Wagner ¹ (1900)	Helena Růžičková-Váňová ² (1912)	Stanislav Minařík ³ (1925)	Vladimír Ryba ⁴ (1928)	Bohumil Mathesius a Tatjana Hašková ⁵ (1996)	Jaroslav Hulák a Tatjana Hašková ⁶ (2014)
1.	допрос	Начался серьезный допрос.	<i>Глава седьмая. У наших. III</i>	Začal vážný výslech. s. 1008	Začal vážný výslech. s. 356, Sv. XII	Počalo vážné vyslýchání. s. 439, Díl II	Nastal vážný výslech. s. 370, Díl II	Nastal opravdový výslech. s. 681	Započal skutečný výslech. s. 558
		Допрос тянулся, говорят, часа три.	<i>Глава восьмая. Заключение</i>	Výslech trval prý tři hodiny. s. 1024	Výslech potrvál, jak se povídá, tři hodiny. s. 367, Sv. XII	Výslech prý trval tři hodiny. s. 454, Díl II	Výslech trval, jak se vypravuje, tři hodiny. s. 379, Díl II	Výslech trval prý tři hodiny. s. 692	Povídá se, že výslech se táhl dobré tři hodiny. s. 567

¹ DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Běsové: román*. Překlad Jan Wagner. V Praze: Přítel domoviny, 1900-1901.

² DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Běsové: román o třech dílech. Díl 1. a dílu 2. hlava 1-5*. Překlad Helena Růžičková-Váňová. V Praze: J. Otto, 1912.

³ DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Běsové: román o třech dílech. Díl I. a dílu II. hlava 1.-V*. Překlad Stanislav Minařík. Praha: Kvasnička a Hampl, 1925.

⁴ DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Ďáblové (Běsi): román ve třech částech*. Překlad Vladimír Ryba. Praha: Henning Franzen, 1928.

⁵ DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Běsi*. Překlad Bohumil Mathesius a Tatjana Hašková. Vyd. 10., tohoto překladu 3., v NLN 1. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 1996.

⁶ DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Běsi*. Překlad Tatjana Hašková a Jaroslav Hulák. 2., upr. vyd. Voznice: Leda, 2014.

2.	мировой суд	Во всяком случае можете искать на мне завтра в мировом суде , а теперь прошу вас оставить меня в покое.	<i>Глава пятая. Путешествие ницца I.</i>	V každém případě můžete mne dáti zítra na policejní komisařství , ale nyní vás prosí, abyste mne nechal na pokoji. s. 864	Každým způsobem můžete pohledávati své právo zítra u smírčího soudu , a nyní vás prosím... s. 252, Sv. XII	Za každých okolnosti můžete na mne zítra podat žalobu u smírčího soudce , ale teď mne, ... s. 318, Díl II	V každém případě mě můžete na mne zítra podat žalobu u soudu , ale nyní... s. 282, Díl II	V každém případě mě můžete zítra zažalovat u smírčího soudu , ale teď prosím, abyste mě nechal na pokoji. s. 586	Každopádně si na mě můžete zítra podat stížnost u smírčího soudu , ale teď už mi laskavě dejte pokoj! s. 481
3.	обвиняемый	В тот же день, разумеется, арестовали и Виргинского, а сгоряча и весь дом. (Арина Прохоровна, ее сестра, тетка и даже студентка теперь давно уже на воле; говорят даже, что и Шигалев будто бы непременно будет выпущен в самом скором времени, так как ни под одну категорию обвиняемых не подходит; впрочем, это всё еще только разговор.)	<i>Глава восьмая. Заключение.</i>	... že také Šigalev bude v krátkce propuštěn, jelikož nespadá ani do jedné kategorie obžalovaných ; ... ss. 1026-1027	... že prý i Šigalev bude určitě propuštěn v nejbližší době, jelikož nespadá do žádné z kategorií obžalovaných , ... s. 369, Sv. XII	... že i Šigalev bude prý jistě propuštěn v nejkratší době, protože se nehodí do žádné kategorie obžalovaných ; ... s. 456, Díl II	... že i Šigaljev bude prý určitě propuštěn v nejbližší době, ježto nespadá do žádné kategorie obviněných , ... s. 381, Díl II	... bude propuštěn i Šigalev, a to co nejdříve, poněvadž nespadá pod žádnou kategorii obviněných ; s. 694	... i Šigaljev, protože nespadá pod žádnou kategorii obžalovaných ; ... s. 568

4.	присяжный	Присяжные, оправдывающие преступников сплошь, наши.	<i>Глава восьмая. Иван-царевич</i>	Věta není v textu přeložena (Viz Příloha 6). s. 641	Porotcové, ospravedlňující zločince napořád, jsou naši. s. 87, Sv. XII	Porotci, šmahem osvobozující všecky zločince, jsou naši. s. 112, Díl II	Porotci, kteří ospravedlňují zločince napořád, jsou naši. s. 142, Díl II	Porotci, osvobozující šmahem zločince, jsou naši. s. 434	Porotci, kteří šmahem osvobozují všecky zločince, jsou naši. s. 357
		На судах соломоновские приговоры, а присяжные берут взятки единственно лишь в борьбе за существование, когда приходится умирать им с голоду.	<i>Глава первая. Праздник.</i>	Při soudech konají se Šalamounské rozsudky a porotci běhou ú úplatky jen za příčinou boje za existenci, jelikož nuceni jsou zmíratí hlady. s. 743	Na soudech jsou se pronášejí šalamounské rozsudky, a porotci berou úplatky jedině v boji za existenci, když jim hrozí smrt hlady. s. 163, Sv. XII	U soudů šalamounské rozsudky, a porotci berou úplatky jedině v existenčním boji, když by musili zemřít hlady. s. 207, Díl II	Na soudech jsou šalamounské rozsudky a porotci berou úplatky jedině v boji za existenci, když by měli zemřít hlady. s. 210, Díl II	Na soudech jsou vynášeny šalamounské rozsudky a porotcové berou úplatky toliko v boji za existenci, když by musili umřít hlady. s. 504	Soudy vynášejí šalamounské rozsudky a porotci berou úplatky výhradně v rámci existenčního boje, když by jinak museli umřít hlady. s. 415
5.	Сенат	– Какое, батюшка Семен Яковлевич, исполнила, исполнишь с ними! – завопила вдова, – людоеды, просьбу на меня в окружной подают, в Сенат грозят; это на родную-то мать!..	<i>Глава пятая. Пред праздником. II</i>	Lidožrouti ti žalují mne u okresního soudu a hrozí mně senátem ; ... s. 501	...lidojedi, podávají na mne udání k okresnímu soudu, senátem mi hrozí; ... s. 376, Sv. XI	Lidojedi, podávají na mne žádost okresním u soudu, senátem vyhrožují; ... s. 453, Díl I	...lidojedi, udávali mne u okresního soudu, hrozí mi senátem ; ... s. 52 Díl II	Podávají žádost k okresnímu soudu, senátem hrozí. s. 344	Ti nelidové mě žalují u okresního soudu a ještě mi vyhrožují Nejvyšším soudem. s. 283

PŘÍLOHA 2

Bratři Karamazovi

č.	Termín	Kontext (věta)	Název kapitoly	Překlady do češtiny					
				Jaromír Hrubý ¹ (2015)	Stanislav Minařík ² (1923)	Vladimír Ryba ³ (1928)	Břetislav Hůla ⁴ (1929)	Prokop Voskovec ⁵ (2009)	Libor Dvořák ⁶ (2013)
1.	мошенничество	Если в суд его позовешь, так подведу так, что всему свету публично обнаружится, что бил он тебя за твое же мошенничество , тогда самого тебя под суд упекут».	<i>Книга четвертая. Надрывы. VII. И на чистом воздухе</i>	Jestliže podáš žalobu, nalíčím to tak, že celý svět se dozví, žeš byl bit za své vlastní darebáctví . s. 248	Budeš-li ho žalovati, tak to zařídím tak, že celé společnosti veřejně se ohlásí, že tě bil pro tvé darebáctví ...	Poženeš-li ho před soud, nastrojím to tak, že celý svět se veřejně dozví, že ti nabil tvoje darebáctví ,...	Podáš-li žalobu, nalíčím to tak, že se celý svět veřejně dozví, že tě ztloukl za tvé vlastní darebáctví ...	Jestli na něho podáš žalobu, já nalíčím to tak, že vyjde veřejně najevo, že ti nabil právě za ty tvoje švindly , ... s. 201	Jestli ho potáhneš před soud, zařídím to tak, aby celý svět zjistil, že tě zbil za tvé podvodnictví , a ty před tím soudem skončíš sám! s. 259

¹ DOSTOJEVSKIJ, F. M. a MEDKOVÁ, J., ed. *Bratři Karamazovi: román ve čtyřech částech s epilogem*. Překlad Jaromír Hrubý. Praha: Dobrovský, 2015.

² DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Bratři Karamazovi: román o čtyřech dílech s epilogem*. Překlad Stanislav Minařík. V Praze: Stanislav Minařík, 1923.

³ DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Bratři Karamazovi: román ve čtyřech částech s epilogem*. Překlad Vladimír Ryba. Praha: Henning Franzen, 1928.

⁴ DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Bratři Karamazovi: román o dvanácti knihách s epilogem*. Překlad Břetislav Hůla. Praha: Melantrich, 1929.

⁵ DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Bratři Karamazovi*. Překlad Prokop Voskovec. Vyd. v tomto překladu 5. Voznice: Leda, 2009.

⁶ DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Bratři Karamazovi*. Překlad Libor Dvořák. V tomto překladu vyd. 1. Praha: Odeon, 2013.

	<p>А Господь один видит, от кого мошеничество-то это вышло-с и по чьему приказу я как мелкая сошка тут действовал-с, – не по ее ли самой распоряжению да Федора Павловича? «А к тому же, прибавляет, навеки тебя прогоню, и ничего ты у меня впредь не заработаешь. Купцу моему тоже скажу (она его так и называет, старика-то: купец мой), так и тот тебя сгонит».</p>	<p><i>Книга четвертая. Надрывы. VII. II на чистом воздухе</i></p>	<p>Ale vždyť sám Hospodin vidí, kdo je původcem toho darebáctví, ... s. 248</p>	<p>A Bůh jediný ví, od koho to darebáctví vyšlo, ... s. 70, Sv. 30</p>	<p>A bůh jenom vidí, kdo to darebáctvo začal a ... s. 321, Díl 1</p>	<p>Ale Bůh jediný ví, kdo byl původcem toho darebáctví ... s. 341 Díl I</p>	<p>A Bůh to ví, od koho ty švindly vyšly ... s. 201</p>	<p>Jenže ono je jen pánubohu povědomo, odkud celý ten podvod povstal ... s. 259</p>
	<p>Да и мошеничества тоже, я думаю, много в Америке-то.</p>	<p><i>Книга одиннадцатая. Брат Иван Федорович. IV. Гимн и секрет</i></p>	<p>A lumpů je, myslím, v Americe také mnoho. s. 697</p>	<p>A také darebáctví je v Americe, trvám, mnoho. s. 129, Sv. 40</p>	<p>A myslím, že v Americe je také mnoho darebáctví. s. 318, Díl 3</p>	<p>A také darebáctví, myslím si, je v té Americe, mnoho. s. 127, Díl III</p>	<p>A myslím si, že je v Americe taky moc zlodějství. s. 577</p>	<p>A všelijakýho kulišáctví tam taky bude požehnaně, řek bych. s. 751</p>

2.	облегчающее обстоятельство	– Прости меня, я и это тогда подумал, – прошептал Алеша и замолчал, не прибавив ни одного « облегчающего обстоятельства ».	<i>Книга одиннадцатая. Брат Иван Федорович. VI. Первое свидание со Смердяковым</i>	...zašeptal Aljoša a odmlčel se, aniž by na svou omluvu připojil jedinou polehčující okolnost . s. 715	...zašeptal Aljoša a umlkl, nedodav ani jediné „ polehčující okolnosti “. s. 153, Sv. 40	...zašeptal Aljoša a umlkl, aniž dodal jakoukoli „ polehčující okolnost “. s. 342, Díl 3	...zašeptal Aljoša a umlkl, nedodav ani jediné „ polehčující okolnosti “. s. 151, Díl III	...zašeptal Aljoša a zamlčel se. Nedodal ani jednu polehčující okolnost . s. 592	...zašeptal Aljoša a umlkl, aniž by zmínil jednu jedinou „ polehčující okolnost “. s. 772
3.	подозреваемый/подозреваемое лицо	И вы справедливо сейчас заметили насчет этой взаимной нашей доверенности, без которой иногда даже и невозможно в подобной важности делах, в том случае и смысле, если подозреваемое лицо действительно желает, надеется и может оправдать себя.	<i>Книга девятая. Предварительное следствие. IV. Мытарство второе</i>	Je dobře, jestliže podezřelá osoba chce a může ospravedlnit. s. 554	... když podezíraná osoba opravdu si přeje, doufá a může se ospravedlniti. s. 214, Sv. 34	... a když člověk, který je v podezření, skutečně si přeje této upřímnosti a může se ospravedlnit. s. 12, Díl 31	... jestli podezřelá osoba skutečně chce, doufá a může se ospravedlniti. s. 273, Díl II	... když podezíraná osoba skutečně chce, doufá a je s to se obhájit. s. 451	...myslím v tom smyslu, že osoba podezíraná si opravdu přeje se obhájit, doufá v to a je toho schopná. s. 589
		Ввязался и прокурор и опять напомнил, что допрашиваемый, конечно, может не отвечать на вопросы, если считает для себя это выгоднейшим и т. д., но в видах того, какой ущерб подозреваемый	<i>Книга девятая. Предварительное следствие. V. Третье мытарство</i>	...ale vzhledem k tomu, jakou škodu si tím může způsobit, zamlčí-li něco... s. 570	...ale vzhledem k tomu, jakou škodu si může podezíraný způsobiti svým zamlčováním... s. 235, Sv. 34	...ale vzhledem k tomu, jakou škodu může vyslýchaný si způsobiti tím mlčením... s. 141, Díl 3	...ale že vzhledem k tomu, jakou škodu si může podezřelý způsobiti sám svým mlčením... s. 295, Díl II	...ale vzhledem k tomu, jakou škodu si může způsobit ... mlčením sám způsobit ... s. 464	...ale vzhledem k tomu, jakou škodu si může zamlčováním sám způsobit ... s. 606

		может сам нанести себе своим умолчанием и особенно ввиду вопросов такой важности, которая...							
4.	смирительный	Понимаю же я теперешнюю разницу: ведь я все-таки пред вами преступник сижу, как, стало быть, в высшей степени неровня, а вам поручено меня наблюдать: не погладите же вы меня по головке за Григория, нельзя же в самом деле безнаказанно головы ломать старикам, ведь упрячете же вы меня за него по суду, ну на полгода, ну на год в смирительный , не знаю, как там у вас присудят, хотя и без лишения прав, ведь без лишения прав, прокурор?	<i>Книга девятая. Предварительное следствие. IV. Мытарство второе</i>	Vím, že mne kvůli němu strčíte za mříže, snad na půl roku, nu, řekněme i na rok do vězení - ... s. 556	...vždyť mě za něho uschováte za mříže, nu na půl roku, nu, na rok do káznice ... s. 216, Sv. 34	... vždyť vím, že mne za to zavřete, nu, snad na půl roku, snad na rok do vězení , ... s. 123, Díl 3	... vždyť mne kvůli němu jistě soudním rozhodnutím schováte, nu na půl roku, nu na rok do vězení , ... s. 275, Díl II	Počítám, že mě za to strčíte do basy , no ať je to na půl roku, ať je to na rok, ... s. 452	... takže mě odsoudíte tak na půl roku na rok za mříže , ale to zatím nevím, ... s. 591

5.	сотский	Маврикию Маврикиевичу дали инструкцию: прибыв в Мокрое и не поднимая никакой тревоги, следить за «преступником» неустанно до прибытия надлежащих властей, равно как изготовить понятых, сотских и проч., и проч.	<i>Книга девятая. Предварительное следствие. II. Тревога</i>	Zároveň aby se postaral o hodnověrné svědky, svolal obecní starší atd. s. 544	... rovněž ať připraví svědky, radní atd. s. 201, Sv. 34	Zároveň aby sehnal svědky, obecní starší a tak dále. s. 105, Díl 3	...rovněž aby připravil svědky, obecní starší atd. atd. s. 261, Díl II	Také měl zajistit svědky, obecní strážníky atd. s. 443	...ale jen bude „zločince“ až do příjezdu kompetentních osob, jakož i úředních svědků, místních strážníků apod., nepřetržitě sledovat. s. 578
		Оказалось, что на второй телеге, на которой должны были сопровождать Маврикия Маврикиевича двое сотских , еще не все было в исправности.	<i>Книга девятая. Предварительное следствие. IX. Увезли Митю</i>	Ukázalo se, že na druhém voze, v němž měli Mavrikije Mavrikijeviče provázet dva selští policejní zřízení , nebylo ještě všechno připraveno. s. 604	Vyšlo najevo, že na druhém voze, na němž měli doprovázeti Mavrikije Mavrikijeviče dva strážníci , nebylo všechno ještě v pořádku. s. 281, Sv. 34	Ukázalo se, že na druhém voze, na kterém měli Mavrikije Mavrikijeviče provázet dva strážníci , nebylo ještě všechno v pořádku. s. 189, Díl 3	Vyšlo na jevo, že na druhém povoze, na kterém měli Mavrikije Mavrikijeviče doprovázeti dva vesničtí strážníci , nebylo ještě všechno připraveno. s. 339, Díl II	Ukázalo se, že s druhým povozem, na kterém měli komisaře provázet dva obecní strážníci , ještě není všechno v pořádku. s. 494	Ukázalo se, že druhý vůz, v němž měli dva strážníci doprovázet Mavrikije Mavrikijeviče, ještě není úplně připraven. s. 645

PŘÍLOHA 3

Idiot

č.	Termín	Kontext (věta)	Název kapitoly	Překlady do češtiny				
				K. V. Havránek ¹ (1903)	Stanislav Minařík ² (2014)	Vladimír Ryba ³ (1928)	Bohumil Mathesius ⁴ (2009)	Tereza Silbernágllová ⁵ (2008)
1.	допрос	Хоть и с видом необыкновенного пренебрежения, но всё-таки она взяла Колю к допросу .	<i>ЧАСТЬ ВТОРАЯ, I.</i>	Ač se tvářila zcela lhostejně, přece podrobila Kolju výslechu . s. 214, Sv. 9	Třebaže s tvárností neobyčejného opovržení, ale přece Kolju vyslechla . s. 201	Ač se tvářila při tom neobyčejně opovržlivě, přece podrobila Kolju výslechu . s. 224, Díl I	Vzala si Kolju na paškál , tváříc se neobyčejně přezíravě. s. 180	S výrazem svrchovaného opovržení přece jen podrobila Kolju výslechu . s. 170

¹ DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Idiot: Román o 4 částech*. Překlad Karel Vladislav Havránek. Praha: J. Otto, 1903.

² DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Idiot*. Překlad Stanislav Minařík. Praha: Dobrovský, 2014.

³ DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Idiot: román o čtyřech částech*. Překlad Vladimír Ryba. Praha: Henning Franzen, 1928.

⁴ DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Idiot*. Překlad Bohumil Mathesius. V nakl. Levné knihy vyd. 1. [i.e. vyd. 2.]. [Praha]: Levné knihy, 2009.

⁵ DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Idiot*. Překlad Terezie Silbernágllová a Kamil Bednář. V Euromedia Group vyd. 3. V Praze: Odeon, 2008.

	<p>Варя, так строго обращавшаяся с ним прежде, не подвергала его теперь ни малейшему допросу об его странствиях; а Ганя, к большому удивлению домашних, говорил и даже сходил с ним иногда совершенно дружески, несмотря на всю свою ипохондрию, чего никогда не бывало прежде, так как двадцатисемилетний Ганя естественно не обращал на своего пятнадцатилетнего брата ни малейшего дружелюбного внимания, обращался с ним грубо, требовал к нему от всех домашних одной только строгости и постоянно грозился “добраться до его ушей”, что и выводило Колю “из последних границ человеческого терпения”.</p>	<p><i>ЧАСТЬ ВТОРАЯ, I.</i></p>	<p>Varja, která s ním dříve tak přísně jednávala, nepodrobovala ho nyní nejmenšímu výslechu o jeho toulkách...</p> <p>s. 212, Sv. 9</p>	<p>Varja, která s ním dříve tak přísně zacházela, nepodrobovala ho nyní ani nejmenšímu výslechu o jeho putováních;</p> <p>s. 200</p>	<p>Varja, která se k němu dříve tak přísně chovala, nevyptávala se nyní vůbec na jeho potulky;</p> <p>s. 222, Díl I</p>	<p>Varja, která s ním dřív jednala tak přísně, teď se ho ani zdaleka na jeho toulky nevyptávala;</p> <p>s. 178</p>	<p>Ani Varja, která s ním dříve zacházela tak přísně, ho už vůbec nepodrobovala výslechům o jeho potulkách;</p> <p>s. 169</p>
	<p>Из-за вас меня преследуют странными допросами; имеют же эти допросы какое-нибудь основание?</p>	<p><i>ЧАСТЬ ЧЕТВЕРТАЯ, V.</i></p>	<p>Pro vás jsem pronásledována podivnými výslechy; mají tyto výslechy nějaký podklad?</p> <p>s. 221, Sv. 10</p>	<p>Kvůli vám mne pronásledují podivnými výslechy; mají tyto výslechy nějaký důvod?</p> <p>s. 544</p>	<p>Pronásledují mne k vůli podivnými otázkami; mají tyto otázky nějaký podklad?</p> <p>s. 227, Díl II</p>	<p>Kvůli vám mne pronásledují vyšetřováním; má toto vyšetřování nějaký podklad?</p> <p>s. 483</p>	<p>Kvůli vám mne pronásledují prapodivnými výslechy; snad přece mají ony výslechy nějaký podklad?</p> <p>s. 459</p>
	<p>К тому же бедный Иван Федорович, случившийся тут же при допросе, совершенно испортил все дело ответом.</p>	<p><i>ЧАСТЬ ЧЕТВЕРТАЯ, V.</i></p>	<p>K tomu ještě ubohý Ivan Fedorovič, nahodiv se k dotazování, úplně zhatil odpovědí celou</p>	<p>Mimo to, ubohý Ivan Fjodorovič, který se tu naskytl při výslechu, docela pokazil</p>	<p>A kromě toho ubohý Ivan Fjodorovič, který se objevil při výslechu, úplně pokazil celou věc svojí</p>	<p>Krom toho pak ubohý Ivan Fjodorovič, který se při výslechu namanul, všechno</p>	<p>K tomu ještě chudák Ivan Fjodorovič, který se též namanul k výslechu, svou odpovědí</p>

				věc. s. 217, Sv. 10	celou věc odpovědí. s. 542	odpovědí. s. 223, Díl II	dokonale zkazil odpovědí. s. 481	všecko dokonale pokazil. s. 457
2.	мировой	— Оставьте! — с отвращением и как бы чрез боль проговорила Настасья Филипповна: — вы так же меня поняли как... горничная Дарья Алексеевны, которая с женихом своим намерена у мирового судилась .	<i>ЧАСТЬ ЧЕТВЕРТАЯ, VIII.</i>	“Zanechte toho” pronesla Nastasie Filipovna s odporem a jaksi bolestně. „Vy jste mne pochopila právě tak, jako ... panská Darji Alexejevny, která se onehdy s ženichem soudila před мировым судьей .” s. 285, Sv. 10	„Přestaňte!“ s odporem a jako byv bolesti pravila Nastasja Filipovna. „Pochopila jste mne právě tak, jako ... služka Darji Alexejevny, která se onehdy soudila se svým ženichem перед смиренным судьей .” s. 604	- Dosti - řekla s odporem a jako by se přemáhala Nastasja Filipovna - pochopila jste mne tak jako ... panská Garie Alexejevny, která se nedávno soudila se svým ženichem u smířčího soudu .” s. 293, Díl II	“Nechte toho!” pronesla Nastaša Filipovna s odporem a jakoby bolestně, „pochopila jste mne tak jako ... panská Darji Alexejevny, která se onehdy soudila se svým ženichem u smířčího soudce .” s. 534	“Dost!” s odporem a bolestným přemáháním pronesla Nastasja Filipovna, „pochopila jste mě asi tak jako ... panská Darji Alexejevny, která se tuhle soudila s ženichem u smířčího soudu .” s. 510
3.	облегчающее обстоятельство	Он был осужден, с допущением облегчительных обстоятельств , в Сибирь, в каторгу, на пятнадцать лет, и выслушал свой приговор сурово, безмолвно и “задумчиво”.	<i>ЧАСТЬ ЧЕТВЕРТАЯ, XII.</i>	Byl odsouzen s připuštěním polehčujících okolností na Sibiř do káznice na patnáct let, a vyslechl rozsudek nevlídně,	Byl odsouzen, s použitím polehčujících okolností , na Sibiř, do trestnice, na patnáct let, a vyslechl svůj rozsudek drsně, nemluvně a	Byl odsouzen, v připuštění polehčujících okolností , do káznice na Sibiř, na patnáct let, vyslechl rozsudek nevaživě, bez	Byl odsouzen s přiznáním polehčujících okolností na Sibiř, k patnácti rokům káznice a vyslechl svůj ortel tvrdě, beze slova a	S přihlídnutím k polehčujícím okolnostem byl odsouzen na Sibiř, na patnáct let nucených prací, a vyslechl rozsudek bez

				mlčky a „zadumčivě“. s. 334, Sv. 10	„zamyšleně“. s. 649	hlesu a „zamyšleně“. s. 341, Díl II	“zadumaně”. s. 573	hlesu, s chmurnou tvrdoostí. s. 549
4.	пристав	Вошел тюремный пристав тихонько, со стражей, и осторожно тронул его за плечо;	<i>ЧАСТЬ ПЕРВАЯ, V.</i>	Tu vkročil tiše představený žaláře provázen stráží a opatrně se dotkl jeho ramene. s. 71, Sv. 9	Vešel žalářní dozorce , tiše, se straží, a opatrně se dotkl jeho ramene. s. 70	Vešel vězeňský komisař , tichounce, se straží, a opatrně se dotkl jeho ramene. s. 77, Díl I	Vešel žalářní dozorce docela tiše se straží a opatrně se dotkl jeho ramene; s. 62	Vešel vězeňský dozorce , tiše, se straží, a lehce se dotkl jeho ramene; s. 57
5.	смирительный	Прошу вас, Лев Николаич, взять эти три письма и бросить ей от меня! И если она, — вскричала вдруг Аглая, — если она осмелится еще раз мне прислать одну строчку, то скажите ей, что я пожалуюсь отцу и что ее сведут в смирительный дом ...	<i>ЧАСТЬ ЧЕТВЕРТАЯ, VIII.</i>	...jestliže se osmělí ještě jednou poslati mi rádeček, řekněte jí, že si postěžuji otci, že ji odvedou do káznice ... s. 134, Sv. 10	... řekněte jí, že si budu stěžovat otci, že ji odvedou do káznice ... s. 463	... tak jí vyříd'te, že si budu stěžovat u otce, a že ji zavrou do polepšovny ... s. 138 Díl II	... řekněte jí, že si budu stěžovat otci a že ji odvedou do káznice ... s. 412	...jestliže se opováží mi ještě jednou poslat jediný rádek, tak jí vyříd'te, že si budu stěžovat otci a že ji dají zavřít ... s. 392

PŘÍLOHA 4

Zápisky z mrtvého domu

č.	Termín	Kontext (věta)	Název kapitoly	Překlady do češtiny				
				H. Jaroš ¹ (1891)	Stanislav Minařík ² a Josef Pelíšek ³ (1926)	Josef Folprecht ⁴ (1927)	Lída Durdíková ⁵ (1930)	Ervína Moisejkenová ⁶ (2006)
1.	допрос	Что же касается до арестантов, то все они сначала почему-то избегали всякого разговору с наказанным рекрутиком; напротив, помогли ему вначале, они как будто сами старались потом не обращать на него более никакого внимания, может быть желая как можно более дать ему	<i>Часть вторая. I. Госпиталь</i>	... snad že mu chtěli dopřát co nejméně pokoje a nezlobiti ho nijakými dalšími otázkami a nijakým litováním, s čímž zdá se, byl on zcela spokojen. s. 194	... snad v přání nechati jej co nejméně na pokoji a neobtěžovati ho žádnými dalšími dotazy a projevy účasti, čímž potrestaný, jak se zdálo, byl zcela spokojen. Sv. II, s. 18	... možná proto, že mu chtěli popřát klidu, a neobtěžovali ho nijakými dalšími otázkami a „účastenstvím“, čímž on byl, jak se zdálo, úplně spokojen. s. 249	... snad že mu chtěli popřát co nejméně klidu a neobtěžovat ho žádnými dalšími dotazy a projevy „účasti“. s. 198	Možná mu chtěli dopřát co nejméně klidu a neotravovat ho žádným dlouhým vyptáváním a „účastí“; a on s tím byl, zdálo se, naprosto spokojen. s. 157

¹ DOSTOJEVSKIJ, F. M. Spisy Fedora Michajloviče Dostojevského. Svazek 1., *Zápisky z mrtvého domu*. Překlad H. Jaroš. V Praze: Tiskem a nákladem J. Otty, 1891.

² DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Zápisky z mrtvého domu: román o dvou dílech*. Překlad Stanislav Minařík. V Praze: Kvasnička a Hampl, 1926

³ DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Zápisky z mrtvého domu: román o dvou dílech. Díl druhý*. Překlad Josef Pelíšek. Praha: Kvasnička a Hampl, 1926.

⁴ DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Zápisky z mrtvého domu*. Přeložil dr. Josef Folprecht Praha: Sfinx, 1927.

⁵ DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Zápisky z mrtvého domu*. Překlad Lída Durdíková. Praha: Rodinná knihovna, 1930.

⁶ DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Zápisky z Mrtvého domu*. Překlad Ervína Moisejkenová. V Odeonu vyd. 4. V Praze: Odeon, 2006.

		покою и не докучать ему никакими дальнейшими допросами и «участиями», чем он, кажется, был совершенно доволен. s. 193-4						
		Так и на допросах , если уличат в побеге, арестант отвечает, что он хотел переменить свою участь.	<i>Часть вторая. V. Летняя пора</i>	Potom i při výslechu , byl-li trestanec usvědčen, že prchl z káznice, odpovídá, že chtěl zjinačiti svůj osud. s. 249	Věta vynechána překladatelem. 9 (Viz foto – Příloha č. 6). Sv. II, s. 95	I při výslechu , kdež je přelíčení o útěku z trestnice, odpovídá trestanec, že si chtěl změnit svůj osud. s. 319	Je to také odpověď trestance při výslechu , když je souzen pro útěk z trestnice. s. 254	Takto, že chtěl změnit svůj osud, odpovídá trestanec i při výslechu , jestliže byl na útěku chycen. s. 201
2.	исправник	Они обыкновенно весьма достаточно снабжены исправниками , заседателями и всем остальным субалтерным чином.	<i>Часть первая. Введение</i>	Бývají obyčejně hojně opatřena policejními hejtmany , soudními komisary a ostatními podřízenými policejními dozorci. s. 1	Бývají obyčejně měrou velmi dostatečnou opatřena policejními správci , přisedícími a všemi ostatními podřízenými hodnostmi. Sv. I, s. 5	Обычejně бývají více než s dostateк opatřена policejními náčelníky , komisaři a všemi ostatními podřízenými úředníky. s. 13	Jsou dostatečně opatřена okresními policejními správci , přisedícími a ostatními podřízenými hodnostáři. s. 5	Обыкве je velmi dobře vybaveno policejními hejtmany , soudními přisedícími a veškerým nižším důstojnictvem. s. 3
		Известно кто, исправник .	<i>Часть вторая. III. Продолжение</i>	Вімеť kdo, ispravnik . s. 230	Мůžeš si myslit kdo, ispravnik . Sv. II, s. 66	To se ví, policejní komisař . s. 294	To víš, kdo. Policejní správce . s. 235	To se ví, že policejní hejtman . s. 185

		Взяли нас в часть, а потом к самому исправнику .	<i>Часть вторая. III. Продолжение</i>	Odvedli nás na policii a potom k samému ispravnikovi . s. 231	Odvedli nás na policii a potom k samému ispravníku . Sv. II, s. 67	Sebrali nás na policii a potom vedli k samému policejnímu komisaři . s. 295	Odvedli nás na policii a tam k samému policejnímu správci . s. 236	Odvedli nás na komisařství, pak až k hejtmanovi , že prý nás bude vyslýchat sám. s. 186
		Исправник прямо ко мне: «Ты кто таков?»	<i>Часть вторая. III. Продолжение</i>	Ispravnik zrovna ke mně: „Co jsi zač?“ s. 231	Ispravník rovnou ke mně. Co jsi zač? Sv. II, s. 67	Komisař uhodil přímo na mne. Co jsi ty zač? s. 295	Policejní správce rovnou ke mně: „Co jsi zač?“... s. 236	Hejtman rovnou na mě: „Jak se jmenuješ?“ s. 186
		Исправники , заседатели стали им уже нипочем.	<i>Часть вторая. V. Летняя пора</i>	Okresní hejtman , policejní komisaři nebyli jim už ničím. s. 260	Ispravníci , zasedatelé nebyli jim již ničím. Sv. II, s. 108	Policejní ředitelé i ostatní úředníci byli pro ně ničím. s. 333	Policejní úředníci a všichni ostatní byli pro ně ničím. s. 265	Z policejních hejtmanů a přísedících si už nedělali pranic. s. 209
3.	следствие	С тех пор я не видал его года два, слышал только, что по какому-то делу он находился под следствием , и вдруг его ввели к нам в палату как сумасшедшего.	<i>Часть вторая. III. Продолжение</i>	Od té doby jsem ho neviděl po dvě léta, jen jsem slyšel, že byl vzat pro jakousi záležitost do vyšetřování , a znenadání ho přivedou do našeho pokoje v nemocnici jako šilence. s. 226	Od té doby po dva roky jsem ho neviděl, doslechl jsem pouze, že je pro jakousi věc ve vyšetřování , a náhle ho přivedli do našeho sálu v nemocnici jako šilence. Sv. II, s. 61	Od těch dob jsem ho neviděl dva roky, slyšel jsem pouze, že pro cosi jest ve vyšetřování a náhle jej k nám přivedli do světnice jak šilence. s. 289	Doslechl jsem jen, že je pro jakousi věc vyšetřován a náhle ho přivedli k nám do sálu, jako šilence. s. 231	Od té doby po jsem ho dva roky neviděl, jen jsem se doslechl, že je kvůli něčemu ve vazbě . A najednou ho přivedli k nám do sálu jako blázna! s. 182

		Во время следствия и суда все состояние их пошло прахом.	<i>Часть вторая. V. Летняя пора</i>	Prodlením vyšetřování a soudního řízení celé jejich jmění přišlo na zmar. s. 260	Během vyšetřování a soudního přelíčení veškerý jejich majetek se rozplynul. Sv. II, s. 108	V době vyšetřování a soudu veškeré jejich jmění se rozplynulo v dým. s. 333	Během vyšetřování a soudního přelíčení rozprchl se veškerý jejich majetek. s. 265-6	Během vyšetřování a soudu přišli o celé své jmění. s. 210
4.	МОШЕННИЧЕСТВО	Он был всегда весел, приветлив ко всем, работал безропотно, спокоен и ясен, хотя часто с негодованием смотрел на гадость и грязь арестантской жизни и возмущался до ярости всяким воровством, мошенничеством , пьянством и вообще всем, что было нечестно; но спор не затевал и только отворачивался с негодованием.	<i>Часть первая. IV. Первые впечатления</i>	Byl vždycky veselý, ke všem přívětivý, pracoval bez reptání, byl spokojený, jasného vzezření, ačkoli s opovržením často pohlížel na ošklivost a nečistotu života v trestnici a býval rozhořčen až do hněvu každým zlodějstvím, podvodem , opilstvím a vůbec vším, co... s. 67	Byl vždy veselý, ke všem přívětivý, pracoval bez reptání, byl klidný a jasný, třebaže často s rozhorlením se díval na odporlost a špinu vězeňského života a až do zuřivosti býval pobouřen všelijakým zlodějstvím, darebáctvím , opilstvím a vůbec vším, co... Sv. I, s. 90	Byl vždycky vesel, přívětiv ke všem, pracoval bez reptání, klidný, a jasného vzezření, ačkoli často s nelibostí patřil na ošklivost a nečistotu trestaneckého života a rozhořčoval se až do zběsilosti nad každým zlodějstvím, podvodem , opilstvím a vůbec vším, co bylo nečestné; ... s. 93	Byl vždy veselý, ke každému přívětivý, pracoval bez reptání, byl klidný a jasný, třebaže často s odporem se díval na ničemnost a nečistotu trestaneckého života a rozhořčoval se až do zběsilosti nad každým zlodějstvím, podvodem , opilstvím a vůbec vším, co... s. 72	Pracoval bez reptání, byl vždycky veselý, ke všem přívětivý, byl klidný a vlídný, třebaže se často díval roztrpčeně na sprostotu a ohavnost trestaneckého života a třebaže ho až k zuřivosti pobuřovala každá krádež, darebáctví a vůbec všechno nepoctivé;... s. 55
		Если же арестант, добыв почти кровавым потом свою копейку или решаешь для	<i>Часть первая. V. Первый месяц</i>	Jestli že však trestanec, vydělav si skoro krvavým potem	Když pak trestanec, vydělav si téměř krvavým potem svou kopějku, nebo	Jestliže trestanec, dobyv si téměř krvavým potem	Když si trestanec, téměř krvavým potem vydělává kopějku nebo se	Jestliže si trestanec vydělává par kopějek takřka v krvavém potu

		приобретения ее на необыкновенные хитрости, сопряженные часто с воровством и мошенничеством , в то же время так безрассудно, с таким ребяческим бессмыслием тратит их, то это вовсе не доказывает, что он их не ценит, хотя бы и казалось так с первого взгляда.		svou kopějku, anebo odhodlav se pro získání této kopějky k neobyčejnému chytráctví, spojenému často s krádeží a podvodem , přece ... s. 89	se odvažuje pro její získání neobyčejné chytrosti, spojené často se zlodějstvím a ničemností , v téže době... Sv. I, s. 118	kopějky, nebo odhodlav se, aby jí získal, k neobyčejnému chytráctví, sloučenému často se zlodějstvím a s podvodem , přece ji současně tak nerozvázně... s. 119-120	odvažuje pro její získání neobyčejné chytrosti spojené často se zlodějstvím a podvodem , a přece... s. 93-4	nebo se kvůli nim odhodlává k neobvykle lsti často spojené se zlodějnou a podvodem a pak... s. 72
5.	ссылно-каторжный второго разряда	В одном из таких веселых и довольных собою городков, с самым милейшим населением, воспоминание о котором останется неизгладимым в моем сердце, встретил я Александра Петровича Горянчикова, поселенца, родившегося в России дворянином и помещиком, потом сделавшегося ссылно-каторжным второго разряда за убийство жены своей и, по истечении определенного ему законом десятилетнего	<i>Часть первая. Введение</i>	...kde konal nucené práce jako trestanec druhé třídy ... s. 2	... a stal se potom выпovězeným trestancem druhé třídy pro vraždu své ženy... Sv. I, s. 6	... jenž se potom stal vyhnancem a trestancem druhého stupně pro vraždu své ženy... s. 14	... a stal se pak – pro vraždu své ženy - выпovězeným trestancem druhého stupně . s. 6	... pak se za vraždu vlastní ženy dostal na deset let mezi deportované trestance druhé kategorie ... s. 4

		термина каторги, смиренно и неслышно доживавшего свой век в городке.						
	ссылнокаторжные разряда гражданского	Главное основание всего острожного населения составляли ссылнокаторжные разряда гражданского (сильно каторжные, как наивно произносили сами арестанты). Это были преступники, совершенно лишённые всяких прав состояния, отрезанные ломти от общества, с проклейменным лицом для вечного свидетельства об их отвержении.	<i>Часть первая. I. Мертвый дом</i>	<p>Главный элемент всего населения каторжники составляли депортované тrestanci stavu občanského, по русky kátoržnyje*, jež věžňové nazývali naivně „silně kátoržnými“.</p> <p>*pozn. překladatele – Kátorga znamená nucenou práci v trestnici, ssylný – deportovaný od slov ssylat’ – odesýlati.</p> <p>s. 9-10</p>	<p>Главный základ всего обyvateľstva trestnice tvořili vypovězení trestanci stavu občanského. Byli to zločinci...</p> <p>Sv. I, s. 16</p>	<p>Главный ядро всего věžeňského обyvateľstva tvořili vězni-vyhnanci stavu občanského (silně trestaní*) jak naivně vyslovovali sami arestanti).</p> <p>* Vyslanec věžeň, r. ssylnokátoržnyj, nazývaný tedy pak silně trestaným, silnokátoržným. P. př.</p> <p>s. 24</p>	<p>Главный základ обyvateľů trestnice tvořili vypovězení trestanci občanského stavu. Byli to zločinci...</p> <p>s. 15</p>	<p>Главный ядро всего věžeňského обyvateľstva tvořili deportované trestanci civilní kategorie, zločinci zcela zbavení jakýchkoliv občanských prav...</p> <p>s. 9</p>

PŘÍLOHA 5

Zločin a trest

č. .	Termín	Kontext (věta)	Název kapitoly	Překlady do češtiny						
				Jozef Penížek ¹ (1883)	Karel Štěpánek ² (1899–1900)	Stanislav Minařík ³ (2014)	Bohumil Mužík ⁴ (1927)	Vladimír Ryba ⁵ (1928)	Břetislav Hůla ⁶ (1937)	Jaroslav Hulák ⁷ (2014)
1.	арест	По пунктам вам и ответу: во-первых, взять вас так прямо под арест мне невыгодно.	<i>ЧАСТЬ ШЕСТАЯ. II</i>	Předně by nebyla pro mě žádná výhoda, kdybych vás dal hned uvězniti . s. 555	Odpovím vám podle punktu: předně: vzítí vás tak přímo do žaláře není pro mne výhodné. Sv. 8, s. 189	Zprvé je pro mě nevýhodné, zatknout vás takhle přímo. s. 449	Odpovím vám podle bodů... není pro mě výhodné, abych vás zatýkal . Sv. III, s. 127	Odpovím vám po pořádku: za prvé – dát vás do vězení , bylo by mne nevýhodné. Díl II, s. 223	Odpovím vám po pořádku: především zatknouti vás tak přímo je pro mne nevýhodné. Kniha 2, s. 217	Za prvé zatknout vás jen tak beze všeho není pro mne výhodné. s. 418

¹ DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Zločin a trest: román o 6 dílech*. Překlad Josef Penížek. Praha: Národní listy, 1883.

² DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Zločin a trest: román*. Překlad Karel Štěpánek. V Praze: Tiskem a nákladem J. Otty, 1899-1900.

³ DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Zločin a trest*. Překlad Stanislav Minařík. Praha: Dobrovský s.r.o., 2014.

⁴ DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Zločin a trest: román v šesti částech s doslovem*. Překlad Bohumil Mužík. Praha: Přítel knihy, 1927.

⁵ DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Zločin a trest: román v šesti částech s epilogem*. Překlad Vladimír Ryba. Praha: Henning Franzen, 1928.

⁶ DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Zločin a trest: román o 6 dílech. Kniha 1 a 2*. Překlad Břetislav Hůla. Praha: Melantrich, 1930.

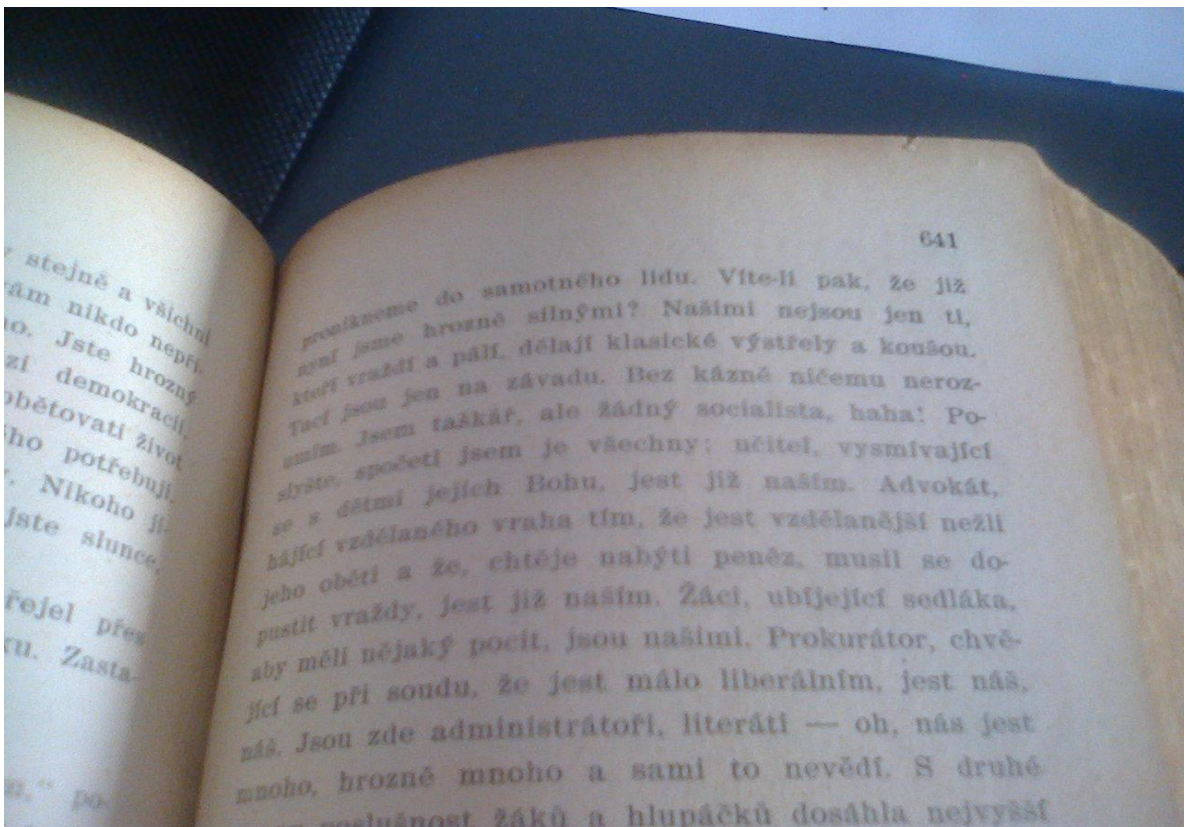
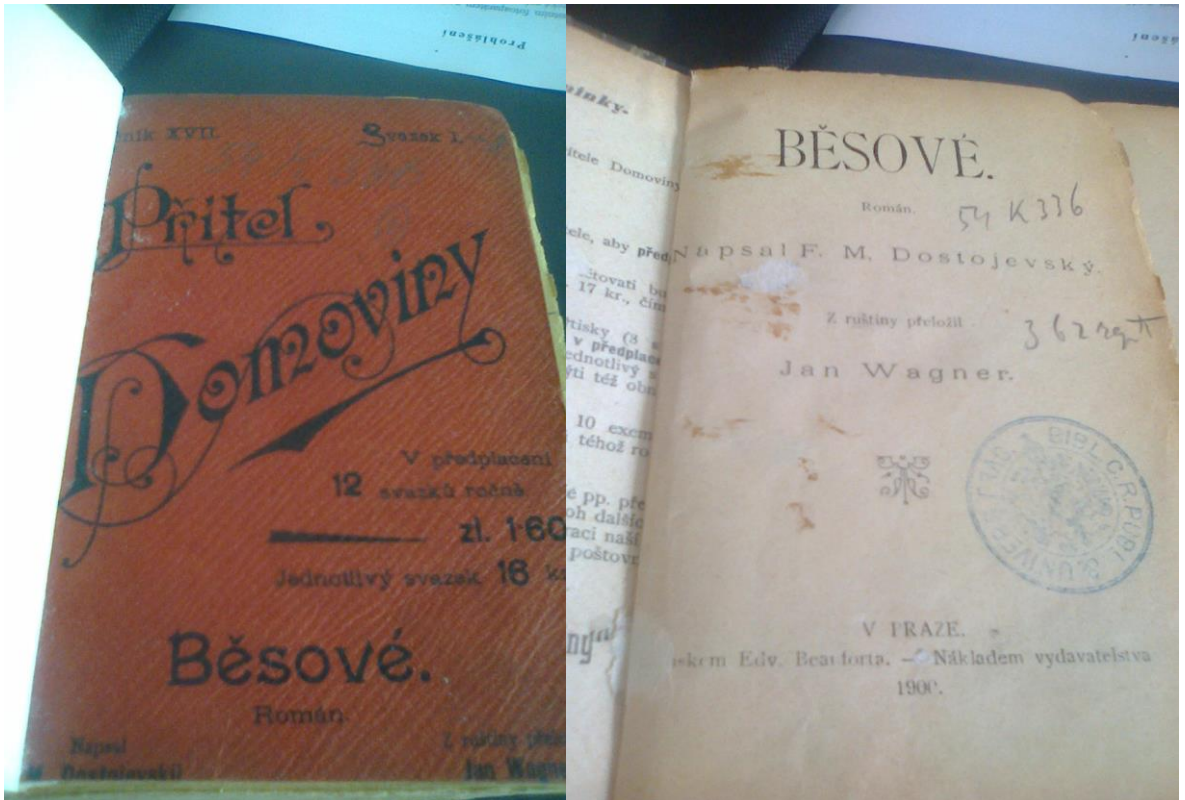
⁷ DOSTOJEVSKIJ, F. M. *Zločin a trest*. Překlad Jaroslav Hulák. V nakl. Alpress vyd. 1. Frýdek-Místek: Alpress, 2014.

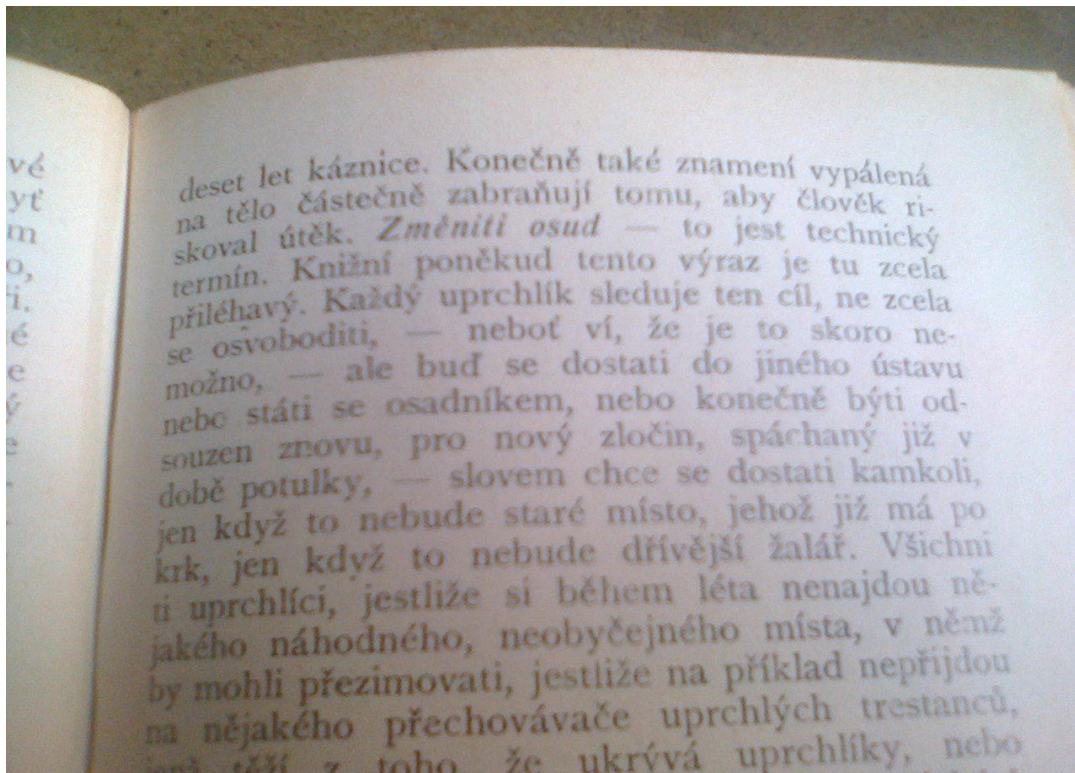
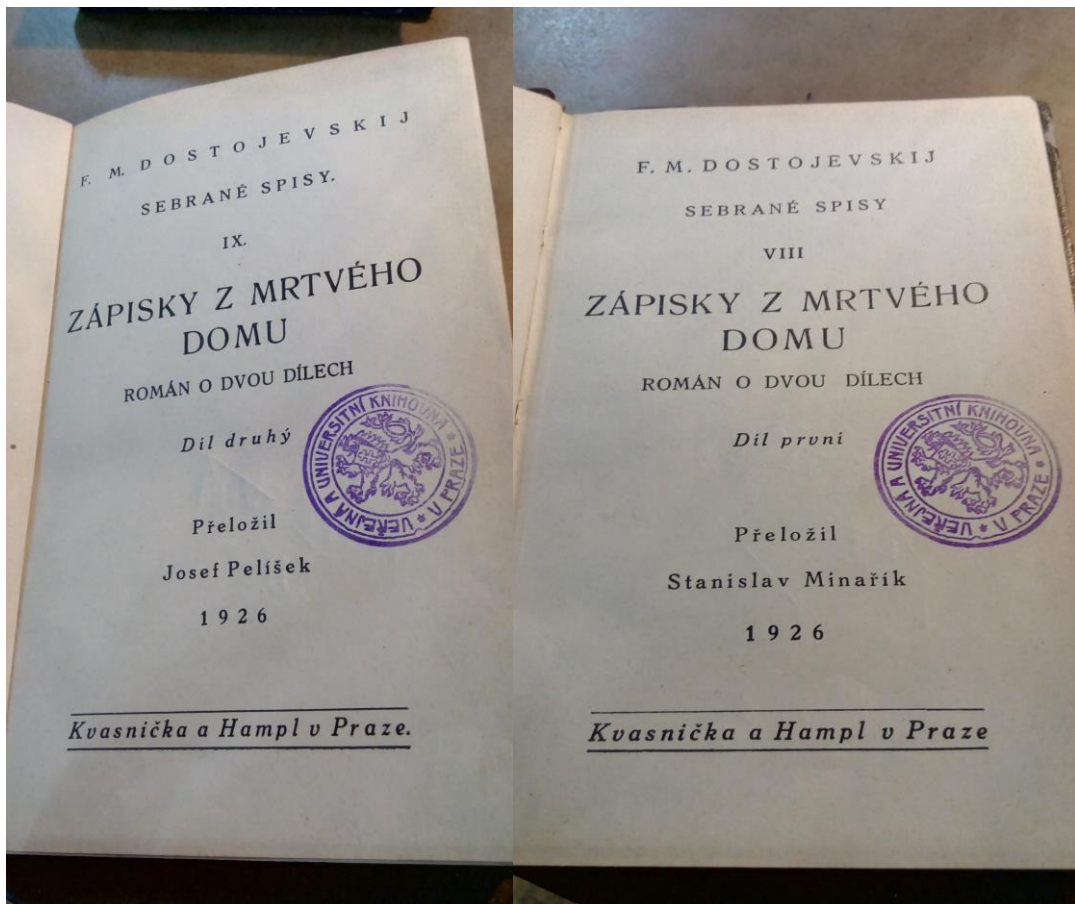
2.	мошеничеств	-- Нынче много этих мошеничеств развелось, -- сказал Заметов.	<i>ЧАСТЬ ВТОРАЯ. VI</i>	- Nyní se takových darebáctví děje mnoho, pravil Zameťov. s. 196	„Nyní mnoho se těchto darebáctví rozmnožilo“, pravil Zаметov. Sv. 7, s. 171	„Teď e těch darebáctví nějak vyrojilo“, pravil Zаметov. s. 161	- Nyní se velice rozšířila podobná darebáctví , -pravil Zаметov. Sv. I, s. 200	„Teď je mnoho takových lumpů ,“ ... Díl I, s. 200	- Teďka začalo moc takových darebáctví – řekl Zаметov. Kniha I, s. 187	„ Zločinnost se teď hodně rozmohla“, řekl Zаметov. s. 148
3.	подсудимый	Долго добивались разузнать: почему именно подсудимый в одном этом обстоятельстве лжет, тогда как во всем другом сознается добровольно и правдиво	<i>ЭПИЛОГ. I</i>	Dlouho se nemohli se domyslit, proč obžalovaný v této jediné okolnosti lže, ... s. 651	... proč obviněný právě v této jediné okolnosti lže... Sv. 8 s. 270	... proč vlastně obžalovaný právě v této okolnosti lže... s. 525	... proč obviněný právě v této jediné okolnosti nemluví pravdu... Sv. III s. 223	... proč obžalovaný právě v této jediné věci lže... Díl II, s. 314	... proč obžalovaný právě při této jediné okolnosti lže... Kniha II, s. 302	... proč obžalovaný právě v tomto jediném bodě lže... s. 489
		... всё это окончательно способствовало смягчению участи обвиненного . Объявились, кроме того, совершенно неожиданно и другие обстоятельства, сильно благоприятствовали подсудимому .	<i>ЭПИЛОГ. I</i>	Kromě toho vyšly na jevo také jiné okolnosti, jež byly zcela na prospěch obžalované ho . s. 653	Objevili se mimo to docela neočekávaně i jiné okolnosti, silně příznivé obviněnému . Sv. 8 s. 271	Kromě toho vyšly najevo docela neočekávaně i jiné okolnosti, které byly obžalované mu velmi příznivé. s. 527	Objevily se m to zcela neočekávaně i jiné okolnosti, silně příznivé pro obviněného. Sv. III s. 224	Vyskytly se kromě toho úplně neočekávaně i jiné okolnosti, které silně napomáhaly obžalovanému . Díl II, s. 317	Kromě toho vyšly najevo naprosto neočekávaně také jiné okolnosti, jež obžalovanému byly velmi příznivé. Kniha II, s. 303	Kromě toho vyšly velmi překvapivě najevo ještě jiné okolnosti, závažně svědčící ve prospěch obžalované ho . s. 490
		Ну кто же, скажите, из всех	<i>ЧАСТЬ ЧЕТВЕРТ</i>	Řekněte, který	Nuže, kdo by ze všech	Nu, kdopak, řekněte mi,	Nuže, kdo by ze všech	Nuže, řekněte, kdo by ze všech	Nu, kdožpak je, řekněte mi, ze	Řekněte sám, kdo ze

		подсудимых, даже из самого посконного мужичья, не знает, что его, например, сначала начнут посторонними вопросами усыплять (по счастливому выражению вашему), а потом вдруг и огорошат в самое темя, обухом-то-с, хе-хе-хе! в самое-то темя, по счастливому уподоблению вашему, хе-хе! так вы это в самом деле подумали, что я квартирой-то вас хотел... хе-хе!	<i>АЯ. V</i>	vyšetřovaný , třeba byl nejprostší chlap,... s. 405	obviněných , ... Sv. 8, s. 63	ze všech obžalovaných , ... s. 331	obviněných , ... Sv. II, s. 211	obžalovaných ... Díl II, s. 76	všech obžalovaných , ... Kniha II, s. 74	souzených , ... s. 308
4.	пристав	Я его, впрочем, люблю. Порфирий Петрович придет: здешний пристав следственных дел... правовед.	<i>ЧАСТЬ ВТОРАЯ. IV</i>	... příručí vyšetřovacího soudu ... právník... s. 159	... zdejší čtvrtní vyšetřující úředník ... právník. Sv. 7, s. 140.	...zdejší policejní inspektor a právník. s. 132	...zdejší vyšetřující okresní soudce ... právník. Sv. I, s. 164	... zdejší vyšetřující komisař ... právník... Díl I, s. 162	...zdejší vyšetřující inspektor ... právník. Kniha I, s. 154	...to je zdejší vyšetřující soudce ... právník. s. 120

		Когда на другое утро, ровно в одиннадцать часов, Раскольников вошел в дом -- й части, в отделение пристава следственных дел , и попросил доложить о себе Порфирию Петровичу, то он даже удивился тому, как долго не принимали его: прошло, по крайней мере, десять минут, пока его позвали.	<i>ЧАСТЬ ЧЕТВЕРТ АЯ. V</i>	... v oddělení pomocníka vyšetřujícího soudce , ... s. 398	... do oddělení vyšetřujícího komisaře... Sv. 8, s. 57	... do oddělení vyšetřujících o komisaře... s. 326	... do oddělení vyšetřujícího komisaře ... Sv. II, s. 204	..do oddělení vyšetřujícího úředníka.. Díl II, s. 69	...do oddělení vyšetřujícího soudce... Kniha II, s. 67	... do oddělení vyšetřujících o komisaře... s. 302
		- Приставу следственных дел.	<i>ЧАСТЬ ЧЕТВЕРТ АЯ. VI</i>	- Vyšetřujícímu soudci. s. 431	„ Vyšetřujícím u komisaři. “ Sv. 8, s. 85	„ Vyšetřujícímu komisaři. “ s. 351	- Vyšetřujícímu soudci. Sv. II, s. 237	„ Vyšetřujícímú úředníku. “ Díl II, s. 102	- Vyšetřujícímu komisaři. Kniha II, s. 98	„ Vyšetřujícímu soudci. “ s. 327
5.	смирительный	В смирительный мечтаешь!	<i>ЧАСТЬ ВТОРАЯ. I</i>	Chce se ti do káznice? s. 117	Toužíš po káznici! S. 103, Sv. 7	Toužíš po věznici?! s. 98	Toužíš po káznici. Sv. I, s. 121	Chceš se dostat do káznice? Díl I, s. 124	Chceš se dostat do kriminálu? Kniha I, s. 116	Mně se zdá, že se ti chce před soud! s. 90

PŘÍLOHA 6

PŘÍLOHA 7

*Seznamy překladatelů
pěti vybraných románů F. M. Dostojevského
z ruštiny do češtiny*

1. Běsi		
č.	Překladatele:	Rok prvního vydání:
1.	Jan Wagner	1900
2.	Helena Růžičková-Váňová	1912
3.	Stanislav Minařík	1925
4.	Vladimír Ryba	1928
5.	Bohumil Mathesius	1930
6.	Jaroslav Hulák	1987
7.	Taťjana Hašková	1987
2. Bratři Karamazovi		
č.	Překladatele:	Rok prvního vydání:
1.	Jaromír Hrubý	1894
2.	Stanislav Minařík	1923
3.	Vladimír Ryba	1928
4.	Břetislav Hůla	1929
5.	Prokop Voskovec	1958
6.	Libor Dvořák	2013
3. Idiot		
č.	Překladatele:	Rok prvního vydání:
1.	K.V. Havránek	1900
2.	Stanislav Minařík	1925
3.	Vladimír Ryba	1928
4.	Bohumil Mathesius	1931
5.	Tereza Silbernáglová	1959

4. Zápisky z mrtvého domu

č.	Překladaatele:	Rok prvního vydání:
1.	H. Jaroš	1891
2.	Stanislav Minařík	1926
3.	Josef Pelíšek	1926
4.	Josef Folprecht	1927
5.	Lída Durdíková	1930
6.	Ervína Moisejnková	1958

5. Zločin a trest

č.	Překladaatele:	Rok prvního vydání:
1.	Jozef Penížek	1883
2.	Karel Štěpánek	1899
3.	Stanislav Minařík	1925
4.	Bohumil Mužík	1927
5.	Vladimír Ryba	1928
6.	Břetislav Hůla	1930
7.	Jaroslav Hulák	1958